

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗ
ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '90 – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ»

Εισηγητής

Κ. ΚΟΡΑΧΑΝΗΣ

Σπουδαστές

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΤΑΡΩΝΗ ΕΙΡΗΝΗ

ΚΟΥΚΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΠΑΤΡΑ 2001

ΠΑΤΡΑ 2001

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	6439
----------------------	------

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Ο ΑΓΡΟΤΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗ
ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '90 – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ**

Εισηγητής:

Κ. ΚΟΡΑΧΑΗΣ

Σπουδάστριες:

ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΗ ΧΡΙΣΤΙΝΑ

ΤΑΡΩΝΗ ΕΙΡΗΝΗ

ΚΟΥΚΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ

ΠΑΤΡΑ 2001

*“Ευ μιν γαρ φερομένης τα γεωργίας
έρρωνται και άλλαι τέχναι άπασαι,
όπου δ’ αναγκάσθη η γη χερσεύειν,
αποσβέννυνται και αι άλλαι τέχναι,
σχεδόν τι και κατά γην και κατά θάλατταν»
Ξενοφών.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	6
Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (Κ.Α.Π.)	6
1.1. Γενικά	6
1.2. Στόχοι της Κ.Α.Π. και μέσα επίτευξης	8
1.3. Οι Κοινές οργανώσεις των αγορών και ο καθορισμός τιμών.	10
1.4. Η διαρθρωτική πολιτική και η εξέλιξη της Κ.Α.Π.	13
1.4.1. Το σχέδιο Mansholt	14
1.4.2. Η Πράσινη Βίβλος	18
1.4.3 Το Πακέτο DELORS – Η αναθεώρηση του '88	20
1.4.4. Σύγχρονες τάσεις – Αναθεώρηση του 1992	22
1.4.5. Η χρηματοδότηση της Κ.Α.Π. – F.E.O.G.A.	28
1.4.6. Αδυναμίες της ΚΑΠ και απαραίτητες προσαρμογές λόγω της εσωτερικής αγοράς.	31
1.4.7. Οι τροποποιήσεις του '99	36
1.4.8. AGENDA 2000	44
1.4.9. Απελευθέρωση Αγορών Αγροτικού Τομέα (Σιάτλ)	48
1.5. Η κοινή γεωργική πολιτική και η Ελλάδα	51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	58
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΛΛ. ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ - ΣΤΟΧΟΙ	58
2.1. Η Διάρθρωση των Ελληνικών εκμεταλλεύσεων	58
2.2. Διαχρονικά και σύγχρονα προβλήματα	72
2.3. Οι Ελληνικοί στόχοι	79
2.3.1. Γενικά	79
2.3.2. Σχέδιο για την ανάπτυξη της Ελληνικής Γεωργίας	79
2.3.3. Κόστος σχεδίου ανάπτυξης	82
2.4. Οι άξονες Προτεραιότητας Σήμερα	83
2.4.1. Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για τις Μειονεκτικές περιοχές	83
2.4.2. Γεωργοπεριβαλλοντολογικά μέτρα	92
2.4.3. Μακροχρόνια παύση εκμετάλλευσης γεωργικών γαιών	93
2.4.4. Γεωργική Επαγγελματική Εκπαίδευση	104
2.4.5. Αγροτουρισμός	108
2.4.6. Βιολογική γεωργία	111
2.4.7. Νέες δράσεις	119
2.5. Κόστος εισροών για το 2001	119
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	137

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ ΑΓΡΟΤΗ	137
3.1. Η εξέλιξη της Ελληνικής Γεωργίας και οι προοπτικές της	137
3.2. Η εξέλιξη των θεσμικών τιμών της Ε.Κ. σε δραχμές στα πλαίσια της οικονομικής και νομισματικής ένωσης	149
3.3. Έμμεσες επιδράσεις της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης στη διαμόρφωση της ελληνικής αγροτικής πολιτικής	151
3.4. Τελικά συμπεράσματα	155
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	161
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	172

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ένας σημαντικός τομέας της ελληνικής οικονομίας που απασχολεί ακόμα και σήμερα το 20% του ενεργού πληθυσμού και παράγει το 13-14% του ΑΕΠ, είναι ο αγροτικός τομέας.

Για τον τομέα αυτό, πριν από την ένταξη στην Ε.Κ., υπήρχαν οι πιο αντιφατικές προγνώσεις: από την απόλυτη ευημερία και ανάπτυξη του, μέχρι την απόλυτη καταστροφή του.

Από τις σχετικές μελέτες που έγιναν αργότερα όταν η ένταξη της Ελλάδας είχε πραγματοποιηθεί, φάνηκε ότι ο ελληνικός αγροτικός τομέας ούτε καταστράφηκε αλλά ούτε και αναπτύχθηκε ουσιαστικά, όπως έλεγαν οι σχετικές προβλέψεις.

Αν συνοψίσει κανείς τα αποτελέσματα της ένταξης στον αγροτικό τομέα στην πρώτη πενταετία που αποτέλεσε εξάλλου και την μεταβατική περίοδο προσαρμογής, φαίνεται ότι από εισοδηματικής πλευράς υπήρξε μια μικρή βελτίωση της αγοραστικής δύναμης των αγροτών συνολικά, ενώ ταυτόχρονα σημειώθηκε μια βαθμιαία υποχώρηση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών αγροτικών προϊόντων. Η αντιφατική αυτή εξέλιξη μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι οι ενισχύσεις – επιδοτήσεις κάθε μορφής για τη βελτίωση του εισοδήματος των αγροτών αυξήθηκαν σημαντικά. Έτσι η συγκράτηση του εισοδήματος των αγροτών και η σχετική βελτίωσή του προέκυψε αποκλειστικά σχεδόν από εισοδηματικές μεταβιβάσεις, δηλαδή από δημοσιονομικούς πόρους ή από τελωνειακή προστασία έναντι τρίτων χωρών εκτός Ε.Κ. Αντίθετα όσον αφορά τις παραγωγικές και συνεπώς εξαγωγικές επιδόσεις του, ο αγροτικός τομέας της Ελλάδας

παρουσίασε σημαντική κάμψη, κυρίως λόγω τη αύξησης του ανταγωνισμού από την ομοειδή κοινοτική παραγωγή, η οποία μπορούσε να παραχθεί με σχετικά χαμηλότερο κόστος και να εισαχθεί στην Ελλάδα χωρίς δασμούς ή άλλα εμπόδια.

Το 1991 έχουν λήξει όλες οι μεταβατικές ρυθμίσεις και ο ελληνικός αγροτικός τομέας φαίνεται να αντιμετωπίζει οξύτερα προβλήματα ανταγωνισμού, ενώ άρχισαν να διαφαίνονται σημαντικές πιέσεις και στα αγροτικά εισοδήματα λόγω της μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π. που άρχισε το 1984, εντάθηκε το 1988 και συνεχίζεται τα τελευταία χρόνια με τις διαπραγματεύσεις στη GATT και τις νέες προτάσεις της Επιτροπής της Ε.Κ.

Η εργασία αυτή εντοπίζει τους νέους περιορισμούς που τίθενται, αλλά και τις νέες δυνατότητες της ελληνικής γεωργίας που διαφαίνονται σήμερα, μέσα στη διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης, η οποία εξελίσσεται με ταχείς ρυθμούς ιδίως μετά την κατάρρευση του υπαρκτού σοσιαλισμού και τη ενσωμάτωση της πρώην Ανατολικής Γερμανίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Η ΚΟΙΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ (Κ.Α.Π.)

1.1. Γενικά

Η Κ.Α.Π θεωρείται ως η πιο ολοκληρωμένη κοινή πολιτική της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Μεγάλο μέρος του νομοθετικού έργου της κοινότητας και σημαντικά κεφάλαια του κοινοτικού προϋπολογισμού αφορούν την Κ.Α.Π. Το γεγονός ότι σχεδόν τα 2/3 του κοινοτικού προϋπολογισμού χρησιμοποιούνται για την εφαρμογή της Κ.Α.Π, δικαιολογείται από το γεγονός ότι κοινοτικές δαπάνες έχουν υποκαταστήσει τις εθνικές για την στήριξη της γεωργίας.

Από την ίδρυση της Κοινότητας, τα Κράτη - Μέλη για διαφορετικούς το καθένα λόγους, προσανατολίσθηκαν προς την επέκταση των διαδικασιών ολοκλήρωσης και στο γεωργικό τομέα, συγκλίνοντας κυρίως στην άποψη να εξασφαλίζεται ο σταθερός εφοδιασμός του πληθυσμού της Κοινότητας ως συνόλου με βασικά είδη διατροφής, παρά τις αντίξοες συνθήκες που συνήθως συνοδεύουν τη γεωργική παραγωγή και τις υπάρχουσες αβεβαιότητες της αγοράς.

Παρά το γεγονός ότι η Κοινότητα επέδειξε ζωηρό ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο τομέα, ο γεωργικός τομέας δεν αποτελεί το επίκεντρο της κοινοτικής οικονομίας, αφού απασχολεί το 8% του απασχολούμενου ενεργού πληθυσμού και παράγει το 4% περίπου του ΑΕΠ (Πίνακες 1 και 2). Οι αυξημένες δαπάνες της Κοινότητας για τη στήριξη του γεωργικού πληθυσμού και τη διαμόρφωση των τιμών σε λογικά επίπεδα για τους καταναλωτές, αλλά και ο εφοδιασμός της Κοινότητας σε είδη διατροφής σε ποσότητες ικανοποιητικές να καλύψουν τις ανάγκες της

αγοράς, ήταν βασικά σημεία για τα οποία η αγροτική πολιτική της Κοινότητας μπορεί να αισθάνεται υπερήφανη και να δικαιολογεί τον τίτλο της πιο ολοκληρωμένης πολιτικής.

Οι διαφορές των επιπέδων ανάπτυξης της γεωργίας των χωρών – μελών ήταν μεγάλες και η συμφωνία τους για μια κοινή πολιτική αντιπροσώπευε ένα συμβιβασμό συμφερόντων των Κ-Μ που θα μπορούσε να είχε λειτουργήσει εις βάρος της σύγκλισης και της στενής συνεργασίας, αν δεν υπήρχε η θέληση για τη δημιουργία μιας κοινής πολιτικής.

Βέβαια εδώ υπάρχει και αντίλογος, ότι δηλαδή δεν θα μπορούσε να υπάρξει οποιαδήποτε προσπάθεια προσέγγισης των χωρών, όσον αφορά την ολοκλήρωση των εθνικών οικονομιών, εάν κάθε χώρα- μέλος διατηρούσε τη δική της αγροτική πολιτική. Είναι φανερό πως λόγω της ιδιομορφίας της αγροτικής παραγωγής, δε μπορεί να ισχύει ο «ελεύθερος ανταγωνισμός» όπως στους άλλους τομείς της οικονομίας.

Πάντως για τη δημιουργία Κ.Π. σε ένα τομέα που εκδηλώνεται έντονη κρατική παρέμβαση χρειάζεται καθορισμός αρμοδιοτήτων και στόχων μεταξύ κοινοτικών και εθνικών αρχών.

Η επιτυχία για δημιουργία Κ.Π. βρίσκεται στο συγκερασμό των κοινοτικών και των εθνικών συμφερόντων. Συνεπώς και μόνο η θέληση για δημιουργία Κ.Π. σε ένα ιδιαίτερα ευαίσθητο τομέα αποδεικνύει το δύσκολο έργο των Κ-Μ να περιορίσουν τα εθνικά τους συμφέροντα. Η Κοινότητα με διαρθρωτικές κινήσεις στον αγροτικό τομέα μπορεί να επιφέρει ευκολότερα και γρηγορότερα στενότερη συνεργασία με

καλύτερα αποτελέσματα τόσο για την ίδια την Κοινότητα, όσο και για τα Κ-Μ της.

1.2. Στόχοι της Κ.Α.Π. και μέσα επίτευξης

Οι στόχοι της Κ.Α.Π. αναφέρονται στο άρθρο 39 της Συνθήκης της Ρώμης και είναι:

α) Αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας με την ανάπτυξη της τεχνικής προόδου, με την εξασφάλιση της ορθολογικής ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής, ιδίως του εργατικού δυναμικού.

β) Εξασφάλιση του δίκαιου βιοτικού επιπέδου στο γεωργικό πληθυσμό, ιδίως με την αύξηση του ατομικού εισοδήματος των εργαζομένων στη γεωργία.

γ) Η σταθεροποίηση των αγορών.

δ) Η εξασφάλιση του εφοδιασμού του πληθυσμού με γεωργικά προϊόντα.

ε) Η διασφάλιση λογικών τιμών κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές.

Σύμφωνα με το άρθρο 40 της Συνθήκης, ο κύριος θεσμός για την υλοποίηση της Κ.Α.Π. είναι η δημιουργία Κοινής Οργάνωσης Αγορών (Κ.Ο.Α.) που κατά προϊόν μπορεί να λάβει διάφορες μορφές. Οι Κ.Ο.Α. περιλαμβάνουν μέτρα που αφορούν κυρίως ρυθμίσεις των τιμών, ενισχύσεις για την παραγωγή και την εμπορία, την αποθήκευση και τους κοινούς μηχανισμούς σταθεροποίησης των εισαγωγών ή των εξαγωγών.

Η Κ.Α.Π. τιμών υλοποιείται από τις Κ.Ο.Α. οι οποίες διαφέρουν σημαντικά τόσο όσον αφορά τη χρηματοδότηση όσο και την προστασία

που παρέχουν. Η χρηματοδότηση της Κ.Ο.Α. αναλαμβάνεται από το Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων, που συστήνεται γι αυτόν ακριβώς το λόγο.

Στους στόχους της Συνθήκης της Ρώμης, η διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στη Στρέσσα της Ιταλίας το 1958 προσθέτει τις κατευθυντήριες γραμμές που θα ακολουθούσε η Κ.Α.Π..

Οι επιδιώξεις στρέφονταν σε 3 κυρίως θέματα:

α) Τη δημιουργία Ενιαίας Αγοράς ανάμεσα στα Κ-Μ που να επιτρέπει την ελεύθερη κυκλοφορία γεωργικών προϊόντων χωρίς δασμούς και με τη θέσπιση κοινών τιμών και κανόνων ανταγωνισμού.

β) Την κοινοτική προτίμηση για τα γεωργικά προϊόντα της Κοινότητας, δηλαδή την προστασία από το διεθνή ανταγωνισμό με τη θέσπιση κατάλληλων μέτρων που να μην δίνουν την δυνατότητα στα ομοειδή προϊόντα τρίτων χωρών να παρουσιάζονται στην κοινοτική αγορά ως πιο ανταγωνιστικά στις τιμές από τα αντίστοιχα κοινοτικά.

γ) Τη χρηματοδοτική αλληλεγγύη, δηλαδή την κάλυψη των δαπανών που απαιτούνται για την εφαρμογή της Κ.Α.Π. από ίδιους πόρους της Κοινότητας και όχι από πόρους κάθε χώρας χωριστά.

Για τη χρηματοδότηση της Κ.Α.Π. σημαντικό ρόλο έπαιξε και η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων που είναι γνωστό με τα γαλλικά αρχικά FEOGA (Fonds Europeen d' Orientation et de Garantie Agricole).

Η τελικά διαμορφωθείσα Κ.Α.Π. επιδιώκει τη βαθμιαία μετάβαση από το καθεστώς των εθνικών μέτρων στο καθεστώς της Ενιαίας

Αγοράς και της κοινής νομοθεσίας και συγχρόνως την κατάργηση των εμποδίων διακίνησης των γεωργικών προϊόντων μεταξύ των Κ-Μ.

Η Κ.Α.Π. κινείται σε 2 παράλληλους άξονες. Ο 1^{ος} αφορά την οργάνωση των γεωργικών αγορών, ο 2^{ος} την κοινή διαρθρωτική πολιτική. Από αυτούς ο πρώτος κατά τη διάρκεια της λειτουργίας της Ε.Ο.Κ. ήταν ο σημαντικότερος γιατί η διαρθρωτική πολιτική προσέκρουε σε πολλές αντιστάσεις, ενώ οι κοινές οργανώσεις αγορών αντικατέστησαν τα ως τότε ισχύοντα εθνικά παρεμβατικά συστήματα.

1.3. Οι Κοινές οργανώσεις των αγορών και ο καθορισμός τιμών.

Οι Κ.Ο.Α. που αντικατέστησαν τα εθνικά προστατευτικά συστήματα περιέχουν κυρίως τις τιμές στήριξης των αγροτικών προϊόντων που καλύπτουν το μεγαλύτερο μέρος (περίπου 70%) της παραγωγής και τον μηχανισμό εξωτερικής προστασίας.

Η Κοινή Οργάνωση γεωργικών Αγορών αποσκοπεί κύρια στο να εξασφαλίσει στους παραγωγούς των Κ-Μ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας ένα σταθερό εισόδημα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με ένα πολύπλοκο σύστημα κοινοτικών ρυθμίσεων στήριξης τιμών των γεωργικών κοινοτικών προϊόντων σε επίπεδα ανώτερα εκείνων των διεθνών.

Αν η Κ.Ο.Α. γεωργικών προϊόντων διαφέρει από προϊόν σε προϊόν, εν τούτοις υπάρχουν κοινά στοιχεία που έχουν αποτέλεσμα να εξασφαλισθεί η ελεύθερη κυκλοφορία των γεωργικών προϊόντων στις αγορές της Κοινότητας. Η εφαρμογή κοινών και η προστασία τους από τις εισαγωγές τρίτων χωρών προς την Κοινότητα, διασφαλίζει την ομαλή λειτουργία της.

Καθιερώνεται λοιπόν ένα σύστημα εγγυήσεων, που κύριο χαρακτηριστικό του έχει τις θεσμικές τιμές, δηλ. τις τιμές που καθορίζονται από την Κοινότητα για τα επιμέρους προϊόντα και είναι κοινές για όλες τις χώρες.

Οι κοινές τιμές των γεωργικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή αγορά διακρίνονται ανάλογα με το προϊόν στο οποίο αναφέρονται σε:

«βασική τιμή» για τα οπωροκηπευτικά, «ενδεικτική τιμή» για τα δημητριακά, το ελαιόλαδο, τη ζάχαρη κτλ. «τιμή προσανατολισμού» για τα κρασιά, «επιδιωκόμενη τιμή» για τον καπνό κ.τ.λ.

Πρόκειται δηλαδή για διαφορετικές τρεις θεσμικές τιμές:

- Την ενδεικτική τιμή, δηλαδή την τιμή στόχο, αυτή που θεωρείται επιθυμητή να εισπράξει ο παραγωγός πουλώντας τα προϊόντα του στην αγορά. Καθορίζεται στα επίπεδα της ανώτερης τιμής που μπορεί να επιτευχθεί στην ανοικτή αγορά.
- Την τιμή παρέμβασης, που είναι κατώτερη από την ενδεικτική και αποτελεί την κατώτατη τιμή που εγγυάται η Κοινότητα όταν θα εισπράξει ο παραγωγός. Αν ο παραγωγός δε μπορεί να εξασφαλίσει υψηλότερη τιμή πουλώντας το προϊόν στην αγορά, έχει τη δυνατότητα να το παραδώσει σε κοινοτικό μηχανισμό παρέμβασης και να εισπράξει την εγγυημένη τιμή παρέμβασης η οποία είναι συνήθως 10% κατώτερη της ενδεικτικής.
- Την τιμή κατωφλίου, που αναφέρεται στα ομοειδή προϊόντα που εισάγονται από τρίτες χώρες στην Κοινότητα. Οι τιμές των ομοειδών προϊόντων στην διεθνή αγορά είναι συνήθως χαμηλότερες από τις κοινοτικές. Κατά συνέπεια τα προϊόντα αυτά

που εισάγονται από τρίτες χώρες θα εκτόπιζαν τα αντίστοιχα κοινοτικά και αφενός δεν θα μπορούσε να ισχύσει η κοινοτική προτίμηση και αφετέρου τα κοινοτικά προϊόντα θα είχαν ως μόνιμη διέξοδο την παρέμβαση.

Για να αντιμετωπιστεί αυτό το πρόβλημα, η λειτουργία του κοινοτικού συστήματος στήριξης των τιμών προϋπέθετε ένα κοινό σύστημα προστασίας των γεωργικών προϊόντων απέναντι στον εξωτερικό ανταγωνισμό.

Έτσι οι χαμηλές τιμές των προϊόντων των τρίτων χωρών προσαυξάνονται με την προσθήκη μιας εισαγωγικής εισφοράς (αντισταθμιστική εισφορά), ώστε η τιμή τους στα σύνορα εισαγωγής να φτάσει την τιμή κατωφλίου. Η τιμή κατωφλίου ορίζεται σε τέτοιο ύψος ώστε τα προϊόντα που εισάγονται να φτάνουν (με τα έξοδα μεταφοράς κ.τ.λ.) στην αγορά σε τιμή ίση τουλάχιστον με την ενδεικτική). Οι αντισταθμιστικές εισφορές είναι περίπου ίσες με τη διαφορά μεταξύ των διεθνών και κοινοτικών τιμών.

Οι θεσμικές τιμές καθορίζονται κάθε χρόνο από το Συμβούλιο των Υπουργών Γεωργίας.

Με τους μηχανισμούς παρέμβασης αναχαιτίζεται η πτώση των γεωργικών τιμών και σταθεροποιείται η εσωτερική αγορά. Η διατήρηση υψηλών τιμών στην εσωτερική αγορά όμως δημιουργεί πρόβλημα στις εξαγωγές καταβάλλει επιδοτήσεις στους εξαγωγείς για να καλύψει τη διαφορά μεταξύ της κοινοτικής και της διεθνούς τιμής.

1.4. Η διαρθρωτική πολιτική και η εξέλιξη της Κ.Α.Π.

Η διαρθρωτική πολιτική κατά τη διάρκεια λειτουργίας της Ε.Κ. υπήρξε η λιγότερο ανεπτυγμένη πολιτική σε σχέση με τον άλλο άξονα που αφορά την οργάνωση των γεωργικών αγορών.

Η πολιτική συγκράτησης των τιμών που είχε εφαρμοστεί για αρκετά χρόνια δεν είχε καταφέρει να εξαλείψει τα πλεονάσματα ούτε να λειτουργήσει σαν αποτελεσματικό μέτρο στις συνεχώς αυξανόμενες γεωργικές δαπάνες. Τα δημιουργούμενα πλεονάσματα, σε συνδυασμό με τις κορεσμένες διεθνείς αγορές, οδήγησαν σε όλο και μεγαλύτερο κόστος χρηματοδότησης, ενώ τα έσοδα των αγροτών παρέμεναν στάσιμα.

Η διαρθρωτική πολιτική αποβλέπει στη διόρθωση των διαρθρωτικών αδυναμιών του γεωργικού τομέα και στον προσανατολισμό του, ώστε να έχει αυξημένη ανταγωνιστικότητα και να μην απαιτείται συνεχής στήριξη. Περιλαμβάνει μέτρα που συμβάλλουν στη μεταβολή του μεγέθους και των οργανωτικών μορφών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, διαφοροποίησης της παραγωγικής κατεύθυνσης, εκσυγχρονισμού της μεταποίησης και εμπορίας κ.τ.λ.

Προσπάθειες για την αναμόρφωση της Κ.Α.Π. έγιναν αρκετές, αλλά ουσιαστικά με την εφαρμογή της Ε.Ε.Π. η Κ.Α.Π. οριοθέτησε διαφορετικούς προσανατολισμούς. Θα δούμε παρακάτω τα κυριότερα μέτρα που πάρθηκαν για την αναθεώρηση της Κ.Α.Π., έτσι ώστε να γίνει ακόμη πιο αποτελεσματική πολιτική με περαιτέρω συμφέροντα για τα κράτη και τους ιδιώτες των χωρών της Ε.Κ.

1.4.1. Το σχέδιο Mansholt

Η Ε.Κ. από το 1968, μετά δηλαδή την ολοκλήρωση της τελωνειακής ένωσης και την πλήρη εφαρμογή της Κ.Α.Π. έκανε κάποιες προσπάθειες για να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες και τα προβλήματα της κοινοτικής γεωργίας. Συγκεκριμένα το 1968 δημοσιεύτηκε ένα πρόγραμμα της επιτροπής για τη γεωργία γνωστό ως σχέδιο Mansholt, από το όνομα του επιτρόπου που ήταν αρμόδιος για την αγροτική πολιτική της Κοινότητας. Σύμφωνα με το πρόγραμμα αυτό έπρεπε να εγκαταλειφθεί κάθε μέτρο που συντηρεί τις υπάρχουσες δομές στη γεωργική παραγωγή και να επιδιωχθούν διαρθρωτικές αλλαγές σε μεγάλη κλίμακα, που σύμφωνα με εκτιμήσεις της Επιτροπής, θα μπορούσαν να χαμηλώσουν το κόστος, να εξασφαλίσουν στους αγρότες εισοδήματα ανάλογα προς τα μη αγροτικά εισοδήματα, να βελτιώσουν τις συνθήκες εργασίας στις αγροτικές εκμεταλλεύσεις κ.λ.π. Το σχέδιο αυτό πρότεινε να δημιουργηθούν μεγάλες αγροτικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίες θα χρησιμοποιούσαν πολύ λιγότερη εργασία και θα εφάρμοζαν ορθολογικότερες μεθόδους παραγωγής συνδυάζοντας με άριστο τρόπο τους συντελεστές παραγωγής. Προς την κατεύθυνση αυτή προέβλεπε διάφορα κίνητρα και εκσυγχρονιστικά μέτρα όπως διεύρυνση εκμεταλλεύσεων, εκπαίδευση, δίκαιο της ιδιοκτησίας κ.λ.π.

Το σχέδιο Mansholt διατυπώθηκε σε μια εποχή που εμφανίζονταν νέες πηγές αντιστάσεων κατά συγχωνεύσεων ή και εξαγορών γης από γεωργούς. Από την άλλη πλευρά, το κόστος για τη ριζική αναδιάρθρωση, παρά την οικονομική άνθηση, που επικρατούσε εκείνη την εποχή, θα ήταν τεράστιο γιατί η υλοποίηση της ριζοσπαστικής αυτής

πρότασης, θα σήμαινε μια απότομη και ανεξέλεγκτη αγροτική έξοδο ιδίως στις χώρες με αδύναμες σχετικά αγροτικές δομές.

Έτσι οι συζητήσεις που ακολούθησαν δεν είχαν ουσιαστικό αποτέλεσμα, αφού οι αντίθετοι στο σχέδιο υπερίσχυαν. Ορισμένες μόνο προτάσεις υιοθετήθηκαν από την Επιτροπή, η οποία στη συνέχεια εξέδωσε μια σειρά οδηγιών με σκοπό την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών. Αυτά τα μέτρα εκσυγχρονισμού που ολοκληρώθηκαν με απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών τον Απρίλιο του 1972 έβαλαν τις βάσεις για τη μελλοντική αγροτική διαρθρωτική πολιτική της Ε.Κ., αν και διέφεραν σημαντικά από το αρχικό σχέδιο. Οι κυριότερες αυτές οδηγίες που οριοθέτησε το Συμβούλιο αφορούν τις παρακάτω περιπτώσεις:

α) Τον εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (οδηγ. 154/72/ΕΟΚ).

Σύμφωνα με αυτή, μεμονωμένοι ιδιοκτήτες αγροτικών εκμεταλλεύσεων μπορούν να υποβάλλουν αίτηση για υποστήριξη αν η εκμετάλλευσή τους είναι σε θέση να εξασφαλίσει σ' ένα ή δύο εργαζόμενους ένα εισόδημα, που να μην διαφέρει από το εισόδημα από μη αγροτικές απασχολήσεις στην ίδια περιοχή. Οι ενδιαφερόμενοι έπρεπε ακόμα: i) να έχουν ως κύρια απασχόληση τη γεωργία ii) να έχουν επαρκή κατάρτιση ως αγρότες iii) να υποχρεώνονται να τηρούν λογιστικά βιβλία και iv) να καταρτίζουν ένα το πολύ εξαετές πρόγραμμα για την ανάπτυξη-της εκμετάλλευσης που να περιλαμβάνει απαραίτητα περιγραφή της κατάστασης στο τέλος της περιόδου εφαρμογής του και τα μέτρα που απαιτούνται για την πραγματοποίηση των στόχων.

β) Την ενθάρρυνση της εγκατάλειψης της γεωργικής δραστηριότητας (Οδηγία 160/72/ΕΟΚ).

Με αυτή την οδηγία προσφέρεται μια ετήσια αποζημίωση και άλλα κίνητρα σε αγρότες άνω των 55 χρόνων που εγκαταλείπουν την γεωργία με προϋπόθεση ότι ενοικιάζουν τη γη τους σε άλλους αγρότες για 12 χρόνια τουλάχιστον ή την πωλούν σε άλλους νεότερους σε ηλικία αγρότες.

γ) Την κοινωνικο-οικονομική ενημέρωση και την επαγγελματική ειδίκευση των απασχολούμενων στη γεωργία (Οδηγία 161/72/ΕΟΚ).

Η οδηγία αυτή επιδιώκει τη δημιουργία υπηρεσιών πληροφοριών προς τον αγροτικό πληθυσμό, για τις πιθανότητες που υπάρχουν να βελτιωθεί η κοινωνική και οικονομική θέση των αγροτών. Επίσης η Κοινότητα χρηματοδοτεί συστήματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού και ειδικά επιμορφωτικά προγράμματα.

δ) Την αγροτική παραγωγή σε προβληματικές περιοχές (οδ. 268/75/ΕΟΚ).

Η οδηγία αυτή προβλέπει τη χορήγηση επιδοτήσεων σε αγρότες που κατοικούν σε ορεινές ή λοφώδεις περιοχές ή άλλες προβληματικές περιοχές με αντίξοες συνθήκες με σκοπό να συγκρατηθεί εκεί ένα ελάχιστο ποσοστό πληθυσμού, που είναι αναγκαίο για την επιμέλεια της φύσης.

ε) Τη βελτίωση των συνθηκών μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων (κανονισμός 355/77/ΕΟΚ).

Με τον κανονισμό αυτό επιδιώκεται η βελτίωση των συστημάτων εμπορίας και μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων και η συμμετοχή

των παραγωγών στα οικονομικά οφέλη που θα προκύψουν από τέτοιου είδους βελτιώσεις. Ο κανονισμός αυτός αντικαταστάθηκε από τον 1361/78 που προβλέπει μεγαλύτερες ενισχύσεις σε λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές όπως είναι αυτές γύρω από την Μεσόγειο.

Μετά το 1972 και μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '70 ελάχιστες προσπάθειες έγιναν για την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. Από τη μία είχαμε την πρώτη διεύρυνση της Κοινότητας το 1973, που έφερε νέες ανακατατάξεις, ιδιαίτερα λόγω της Μ. Βρετανίας και από την άλλη τα ην παγκόσμια οικονομική κρίση, ως συνέπεια των πετρελαϊκών κρίσεων του 1973 και του 1979.

Οι κρίσεις αυτές ανέκοψαν την αναπτυξιακή πορεία των οικονομιών των Κ-Μ και συγχρόνως τη δυνατότητα απορρόφησης πρόσθετου εργατικού δυναμικού. Η συνέχιση της πολιτικής εγγυήσεων που βασίζονταν στη σχετικά άφθονη χρηματοδοτική στήριξη των σταθμών και των εισοδημάτων για προφανείς οικονομικούς και πολιτικούς λόγους, άρχισε να ξεπερνά τους στόχους της αυτάρκειας, και να οδηγεί σε πλεονάσματα και υψηλές δαπάνες για την επιδοτημένη διάθεση των κοινοτικών προϊόντων στη διεθνή αγορά σε χαμηλότερες τιμές. Έτσι δημιουργήθηκαν στις αρχές του '80 δημοσιονομικά αδιέξοδα.

Η ανάγκη μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π. έγινε επιτακτική στη δεκαετία του '80 και η ιδέα αυτή έγινε ευρύτερα αποδεκτή. Η μεγάλη αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας, επέφερε αύξηση της προσφοράς σε σχέση με την εγχώρια ζήτηση. Έτσι υπήρχαν σημαντικά πλεονάσματα που απαιτούσαν τεράστια έξοδα, ενώ η εφαρμογή της υπάρχουσας πολιτικής γινόταν ολοένα και πιο ανέφικτη. Η γρήγορη εξάντληση των ορίων των «ιδίων πόρων» της Κοινότητας σε συνδυασμό με τις

αυξανόμενες πιέσεις τρίτων χωρών και με τη προοπτική περαιτέρω διεύρυνσης, που αναμενόταν να δημιουργήσει νέα πλεονάσματα και να αυξήσει σημαντικά το κόστος, ήταν οι κύριοι καταλύτες της μεταρρύθμισης.

Στην περίοδο αυτή άρχισε ουσιαστικά η προσπάθεια μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π. Μετά από διαβουλεύσεις, η Ε.Κ. πήρε τις σχετικές αποφάσεις το 1984. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Fontainebleau τον Ιούνιο του '84 ήταν σημαντικός σταθμός στη μακροχρόνια πορεία των ενδοκοινοτικών διαπραγματεύσεων. Η συμφωνία περιελάμβανε δέσμη νέων μέτρων για την αύξηση των γεωργικών πλεονασμάτων και τη δημιουργία νέων «ιδίων πόρων».

Οι αποφάσεις που λήφθηκαν στο Fontainebleau ήταν εύγλωττες ενδείξεις του νέου προσανατολισμού των μεταρρυθμίσεων στο γεωργικό τομέα. Αφορούσαν την περιοριστική πολιτική τιμών στήριξης και στην εφαρμογή ορίων εγγύησης σε πλεονασματικά προϊόντα. Ήδη από το 1984 εφαρμόστηκαν ποσοστώσεις παραγωγής στο γάλα που αποτελούσε το μεγαλύτερο πρόβλημα την εποχή εκείνη.

1.4.2. Η Πράσινη Βίβλος

Μετά από προσπάθειες συγκράτησης των τιμών των παραγωγών και μείωσης της παραγωγής ορισμένων προϊόντων με τη χρησιμοποίηση ορισμένων αντικινήτρων, η μεταρρυθμιστική προσπάθεια συνεχίστηκε με πιο οργανωμένο τρόπο, όταν η Επιτροπή το 1985 επεξεργάστηκε ένα κείμενο, γνωστό ως Πράσινη Βίβλο, μέσω του οποίου αναζητούσε μια αναπροσαρμογή της Κ.Α.Π. έτσι ώστε να λυθούν τα υφιστάμενα προβλήματα και να αποκατασταθεί η ισορροπία στην αγορά.

Τα βασικά σημεία της Πράσινης Βίβλου που συμφωνήθηκαν και σταδιακά εφαρμόστηκαν ήταν:

α) Περιοριστική πολιτική τιμών προκειμένου να μειωθούν τα πλεονάσματα και να επέλθει εξισορρόπηση των αγορών των αγροτικών προϊόντων.

β) Περιορισμοί ως προς τις ποσότητες που μπορούν να οδηγηθούν στην παρέμβαση.

γ) Αποζημίωση των παραγωγών μέσω εισοδηματικών ενισχύσεων για το εισόδημα που θα χάσουν εξαιτίας των παραπάνω μέτρων.

δ) Παύση της παραγωγής, με αποζημίωση και χρησιμοποίηση των γαιών για σκοπούς οικολογικής αναβάθμισης.

ε) Ενθάρρυνση πρόωρης σύνταξης αγροτών.

στ) Εισαγωγή εναλλακτικών καλλιεργειών και προώθηση νέων χρήσεων των γεωργικών προϊόντων.

ζ) Ανάπτυξη γεωργικών περιοχών που θα στηρίζεται και σ' άλλους τομείς εκτός της γεωργίας.

Στη συγκεκριμένη λοιπόν, περίοδο, το πρόβλημα που αντιμετωπίζει η Κοινότητα, είναι πως θα διαμορφωθεί η Κ.Α.Π., προκειμένου να περιοριστούν οι δημοσιονομικές δαπάνες στήριξης και να μειωθεί ο βαθμός προστασίας, χωρίς να δημιουργηθούν σοβαρά κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα, τόσο από την ερήμωση ορισμένων αγροτικών περιοχών, όσο και από την αύξηση της αγροτικής εξόδου στα αστικά κέντρα.

Έχοντας αυτά υπόψη του έπρεπε να λάβει αποφάσεις το Συμβούλιο Υπουργών Γεωργίας, προς το οποίο απευθυνόταν η Επιτροπή μέσω της «Πράσινης Βίβλου». Η αδυναμία του Συμβουλίου Υπουργών να αποφασίσει οριστικά, έφερε το θέμα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 1987, όπου η σύνοδος κορυφής ζήτησε από την Επιτροπή να υποβάλλει συγκεκριμένες προτάσεις για την προσαρμογή της προσφοράς στη ζήτηση λόγω της συνέχισης του υπαρκτού προβλήματος.

1.4.3 Το Πακέτο DELORS – Η αναθεώρηση του '88

Η Επιτροπή υπέβαλε προτάσεις συνολικού και ολοκληρωμένου χαρακτήρα γνωστές ως πακέτο DELORS, που περιλάμβαναν ένα σύστημα προσαρμογής της προσφοράς στη ζήτηση και ταυτόχρονα διάφορα συνοδευτικά μέτρα αντιστάθμισης των προβλημάτων που θα προέκυπταν από την εφαρμογή αυτού του συστήματος.

Τα μέτρα αυτά ήταν διαρθρωτικού – αναπτυξιακού χαρακτήρα και θα μπορούσαν να υλοποιηθούν με την αύξηση των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων της Ε.Κ. προς όφελος των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών. Το σύστημα προσαρμογής της προσφοράς στη ζήτηση βασίζεται στο μηχανισμό των σταθεροποιητών και στηρίζεται στη μείωση του βαθμού στήριξης, όταν αυξάνεται η παραγωγή πάνω από ένα καθορισμένο όριο.

Στην πράξη το Συμβούλιο Υπουργών μαζί με τις αποφάσεις του για το ύψος των θεσμικών τιμών κάθε χρόνο, αποφασίζει και για τις ανώτατες εγγυημένες ποσότητες των διαφόρων προϊόντων, είτε σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Κοινότητας, είτε σε επίπεδο χώρας-μέλους, είτε σε επίπεδο παραγωγού. Υπέρβαση του ορίου παραγωγής σημαίνει αυτόματα

ανάλογη μείωση του επιπέδου των εγγυημένων τιμών, σύμφωνα με τις ιδιαιτερότητες κάθε προϊόντος.

Ο μηχανισμός αυτός έχει στόχο να περιορίσει την προσφορά του προϊόντος, προκειμένου να προσαρμοστεί στο επίπεδο ζήτησης και κατά συνέπεια να μειώσει τα πλεονάσματα και τη δημοσιονομική δαπάνη, αφού στηρίζει ορισμένο μόνο ύψος παραγωγής.

Ένα από τα σημαντικά θέματα που απασχολούν τη Κοινότητα προκειμένου να αναπροσαρμόσει την αγροτική πολιτική με το παραπάνω σύστημα, είναι η διαφοροποίηση μεταξύ μικρών και μεγάλων παραγωγών. Αυτή η διαφοροποίηση είναι απαραίτητη όχι μόνο για λόγους κοινωνικής δικαιοσύνης αλλά κυρίως για να επιτευχθεί η μείωση της παραγωγής χωρίς να δημιουργηθούν σοβαρά προβλήματα σε χώρες και περιοχές όπου υπάρχουν κυρίως μικρές και λιγότερο αποτελεσματικές εκμεταλλεύσεις.

Οι προσπάθειες της ΕΚ για την προσαρμογή της προσφοράς στη ζήτηση που υλοποιήθηκαν με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 1988, περιλάμβαναν εκτός από το μηχανισμό των σταθεροποιητών και άλλα μέτρα συνοδευτικού χαρακτήρα με διαρθρωτικό περιεχόμενο. Τέτοια μέτρα ήταν το σύστημα πρόωρης συνταξιοδότησης των καλλιεργητών, των εργαζόμενων για λογαριασμό άλλων ή των μελών οικογενειών που εργάζονται μόνιμα σε γεωργική εκμετάλλευση. Το σύστημα αυτό στηρίζεται σε χρηματική ενίσχυση ατόμων ηλικίας άνω των 55 χρόνων προκειμένου να σταματήσουν οριστικά τη γεωργική δραστηριότητα τους και να αποχωρήσουν από τη γεωργία. Επίσης ένα άλλο μέτρο ήταν η απόσυρση γαιών από την παραγωγή με αντάλλαγμα την οικονομική ενίσχυση ανά εκτάριο αποσυρόμενης έκτασης. Τα μέτρα

αυτά με τη μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων αποσκοπούν στον περιορισμό της προσφοράς και την αναδιάρθρωση της παραγωγής προς προϊόντα μη πλεονασματικά.

Παρατηρούμε λοιπόν ότι μετά από το 1985, και ιδιαίτερα το 1988 με τη λειτουργία του μηχανισμού των σταθεροποιητών παρά τις καθυστερήσεις, συγκρούσεις και αντιδράσεις η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ασχολείται συστηματικά με την αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής και έχει επιτύχει μέσω των κοινοτικών οργάνων να επιβάλλει συστήματα περιορισμού της παραγωγής με τρεις τρόπους: α) Καθήλωση ή και μείωση των θεσμικών τιμών, β) περιορισμό των εγγυημένων ποσοτήτων παραγωγής και γ) εθελοντικό περιορισμό των καλλιεργούμενων εκτάσεων.

1.4.4. Σύγχρονες τάσεις – Αναθεώρηση του 1992

Τα περιοριστικά μέτρα που αναφέραμε παραπάνω συνοδεύτηκαν από αντισταθμιστικά οφέλη για τους αγρότες και τις αγροτικές περιοχές και κυρίως για τους λιγότερο αποδοτικούς αγρότες που συνήθως βρίσκονται στις φτωχότερες περιοχές και χώρες της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Η βασική σκέψη που κυριάρχησε στην Κοινότητα, ήταν να μην τεθεί σε κίνδυνο η κοινωνική συνοχή στα διάφορα κράτη-μέλη αλλά και η πολιτική συναίνεση των τελευταίων υπέρ της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης. Έτσι όπως σημειώσαμε παραπάνω λήφθηκαν μια σειρά από αναπτυξιακά – διαρθρωτικά μέτρα υπέρ του εκσυγχρονισμού της γεωργίας και της ανάπτυξης των λιγότερο αναπτυγμένων αγροτικών περιφερειών.

Η νέα διαρθρωτική πολιτική που πλέον εφαρμόζεται με τον κανονισμό (797/85/ΕΟΚ) αντικατέστησε το πλαίσιο των προηγούμενων

κοινωνικο-διαρθρωτικών οδηγιών. Ο παραπάνω κανονισμός αναμορφώνει το σύστημα επενδυτικών ενισχύσεων για τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, προκειμένου να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα χωρίς αύξηση των πλεονασματικών προϊόντων, με αναδιάρθρωση της παραγωγής, με ποιοτική βελτίωση και με σεβασμό του περιβάλλοντος. Ο κανονισμός 797/85 περιλαμβάνει επίσης ενισχύσεις για αναδάσωση εκτάσεων που αποσύρονται από την καλλιέργεια καθώς επεκτείνει και ενδυναμώνει το σύστημα εξισωτικών αποζημιώσεων στις εκμεταλλεύσεις των ορεινών και προβληματικών περιοχών. Τα παραπάνω μέτρα συμπληρώθηκαν με τους κανονισμούς 1096/88 και 1094/88 που αφορούν αντίστοιχα την πρόωρη συνταξιοδότηση και την απόσυρση καλλιεργήσιμων γαιών. Επίσης με τον κανονισμό ΕΟΚ/768/89 θεσπίστηκαν προσωρινές εισοδηματικές ενισχύσεις για τις εκμεταλλεύσεις που έχουν ένα επίπεδο εισοδήματος χαμηλότερο από τον εθνικό ή περιφερειακό μέσο όρο.

Παράλληλα λειτουργούν και τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.).

Με τα Μ.Ο.Π. εγκαινιάζεται μια νέα στρατηγική ανάπτυξη για τις λιγότερο αναπτυγμένες περιφέρειες της Κοινότητας. Η στρατηγική αυτή στηρίζεται στη συνεργασία της Επιτροπής με τα κράτη-μέλη και κυρίως με τις ενδιαφερόμενες περιφέρειες, προκειμένου να συμβάλλουν στην ανάπτυξη όχι μόνο της γεωργίας αλλά και των άλλων τομέων με ολοκληρωμένο τρόπο. Στα πλαίσια της εφαρμογής των προγραμμάτων αυτών γίνεται κυρίως συντονισμός των χρηματοδοτικών πηγών της ΕΚ, δηλαδή του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης, του Τμήματος Προσανατολισμού του Γεωργικού Ταμείου, του Κοινωνικού

Ταμείου και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, με στόχο την χρηματοδότηση προγραμμάτων περιφερειακής και τοπικής ανάπτυξης.

Στα πλαίσια αναθεώρησης της Κ.Α.Π. τέθηκαν περιορισμοί στην αύξηση των γεωργικών δαπανών στο σύνολό τους ενώ με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 1988 υιοθετήθηκε πρόταση της Επιτροπής για το διπλασιασμό των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων – και ιδιαίτερα το διπλασιασμό των δαπανών προσανατολισμού μεταξύ 1989 και 1993 – και το συντονισμό της δράσης τους. Επίσης με το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης καθορίζονται οι όροι και το ύψος της χρηματοδότησης των Σχεδίων Περιφερειακής Ανάπτυξης και κάθε άλλη χρηματοδοτική στήριξη της Κοινότητας για αναπτυξιακούς σκοπούς.

Η ανάπτυξη της διαρθρωτικής πολιτικής της ΕΚ ως αντιστάθμιση της μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π. και της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, μπορεί να συμβάλλει στον εκσυγχρονισμό των αγροτικών δομών των χωρών – μελών και την ανάπτυξη των περιφερειών του με την προϋπόθεση ότι θα αξιοποιήσουν τα παρεχόμενα χρηματοδοτικά μέσα από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

Η αναθεώρηση του 1988, παρά το γεγονός ότι επέφερε κάποιες καινοτομίες εντούτοις δεν κατάφερε να αποκαταστήσει την ισορροπία στις αγορές γεωργικών προϊόντων και έτσι έπειτα από δημοσιοποίηση απόψεων της Επιτροπής ήρθε πάλι στο προσκήνιο το θέμα μιας πιο ριζικής αναθεώρησης της Κ.Α.Π.. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή επισήμανε ότι όχι μόνο η ΕΚ είχε αυτάρκεια, αλλά και τα πλεονάσματα της αγροτικής παραγωγής διαρκώς διευρύνονταν αφού η αύξηση της κατανάλωσης ήταν μικρότερη από την αύξηση της παραγωγής. Στον

πίνακα που ακολουθεί βλέπουμε το βαθμό αυτάρκειας των αγροτικών προϊόντων.

Πίνακας 1
Βαθμός αυτάρκειας αγροτικών προϊόντων
Ευρωπαϊκή Κοινότητα 1991

	%*
Δημητριακά	129
Πατάτες	101
Ζάχαρη	123
Κρέας	105
Τυρί	105
Βούτυρο	111

* 100% σημαίνει πλήρης αυτάρκεια της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
(Πηγή: Eurostat)

Ένα ακόμη σημαντικό στοιχείο ήταν ότι με το σύστημα στήριξης του γεωργικού τομέα ενισχύονται ουσιαστικά οι μεγάλες εκμεταλλεύσεις και, όπως εκτιμήθηκε το 80% των ενισχύσεων του FEOGA προορίζονταν για το 20 των εκμεταλλεύσεων. Επιπλέον η τεράστια αύξηση των δαπανών του τμήματος εγγυήσεων του FEOGA από 4,5 δις ECU το 1975 σε 31,5 δις ECU το 1991 συγκριτικά με την ελάχιστη βελτίωση της πραγματικής αξίας των γεωργικών εισοδημάτων αποτελούσε ένα πολύ μεγάλο πρόβλημα.

Συνοπτικά θα λέγαμε ότι υπήρξαν πιέσεις από πολλούς παράγοντες για την αναθεώρηση της Κ.Α.Π.:

1. Πιέσεις από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό: Τα έξοδα της Κ.Α.Π. ήταν τεράστια και αυτό δεν επέτρεπε την ανάπτυξη άλλων κοινοτικών πολιτικών.

(πίνακας 3)

2. Πιέσεις εκ μέρους των καταναλωτών: Οι καταναλωτές διαμαρτύρονταν για πολύ υψηλές τιμές και απαιτούσαν την άμεση μείωση των τιμών.

3. Εξωτερικές πιέσεις: Στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων του Γύρου της Ουρουγουάης της GATT, η γεωργική πολιτική της ΕΕ δέχτηκε έντονη κριτική και πιέσεις τόσο από τις ΗΠΑ, όσο και τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες με σκοπό να μειώσει την υποστήριξη στα αγροτικά προϊόντα και να απολέσει το χαρακτήρα της προστατευτικής πολιτικής, αφήνοντας την αγορά να διαμορφώσει τους όρους ανταγωνισμού στις τιμές.

4. Περιβαλλοντικές πιέσεις: Υπήρξαν πολλές γνώμες για αλλαγές της πολιτικής με σκοπό την προστασία του περιβάλλοντος που θα προερχόταν από αλλαγή των μεθόδων παραγωγής που δημιουργούσαν μόλυνση του περιβάλλοντος.

Η βασική πάντως κατεύθυνση της αναθεώρησης που αποφασίστηκε το Μάιο του 1992 ήταν η μείωση των πλεονασμάτων με δραστικά μέτρα. Οι βασικές κατευθύνσεις των μέτρων ήταν:

- Μειώσεις των τιμών των γεωργικών προϊόντων ώστε τα προϊόντα αυτά να γίνουν ανταγωνιστικότερα στην κοινοτική και τη διεθνή αγορά.
- Ενισχύσεις των αγροτών μέσω ορισμού της ενδεικτικής τιμής και χωρίς οι ενισχύσεις αυτές να συνδέονται με τις παραγόμενες ποσότητες.

- Περιορισμός της παραγωγής, επειδή υπήρχαν πολλά πλεονάσματα και η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν μπορούσε να διαθέσει.
- Υποστήριξη του αγροτικού εισοδήματος.
- Ενθάρρυνση πρόωρης συνταξιοδότησης με μεταβίβαση της γης σε άλλες εκμεταλλεύσεις και χρησιμοποίηση της γης για άλλους σκοπούς.
- Περαιτέρω προστασία του περιβάλλοντος.
- Διαρθρωτικά μέτρα.

Επιπτώσεις του γύρου της Ουρουγουάης της GATT

Όπως αναφέραμε ο τομέας της γεωργίας ήταν ένα από τα κύρια ζητήματα του γύρου διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης στα πλαίσια της GATT. Τα αντιτιθέμενα συμφέροντα των παγκοσμίων εταίρων που βασιζόνταν στο χαμηλό κόστος παραγωγής λόγω αυξημένης παραγωγικότητας ή λόγω χαμηλής αμοιβής εργασίας ώθησαν τις αναπτυγμένες χώρες (ΗΠΑ, Αυστραλία, Ν. Ζηλανδία) αλλά και αυτές του τρίτου κόσμου να ασκήσουν πιέσεις στην ΕΕ για τον περιορισμό των μέτρων στήριξης των τιμών στα πλαίσια της Κ.Α.Π. Ο κύριος στόχος των διαπραγματεύσεων για τη γεωργία ήταν η μείωση των διαρθρωτικών πλεονασμάτων και η προσέγγιση προς τους νόμους της προσφοράς ζήτησης μέσω της μείωσης των επιδοτήσεων ή των ενισχύσεων που συνέτειναν στην αύξηση της παραγωγής.

Για την επίτευξη του στόχου αυτού προτιμήθηκαν μέτρα τα οποία είναι ουδέτερα στην παραγωγή και την εμπορία των γεωργικών προϊόντων.

Η συμφωνία προβλέπει:

- τη μείωση των εξαγωγικών επιδοτήσεων (21% κατ' όγκο και 36% κατ' αξία)
- βελτίωση του βαθμού πρόσβασης στις παγκόσμιες αγορές.
- την αποδέσμευση των ενισχύσεων από την παραγωγή και την παροχή άμεσης εισοδηματικής βοήθειας στους γεωργούς, η οποία θεωρείται ουδέτερη ως προς την παραγωγή.

Η Ένωση Αγροτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης εκτιμά ότι μεσοπρόθεσμα θα υπάρξει μείωση του ενεργού αγροτικού πληθυσμού της Κοινότητας λόγω σημαντικής μείωσης του εισοδήματος που θα προέλθει από τις περικοπές των επιδοτήσεων και γενικά από τη μείωση της στήριξης των γεωργικών προϊόντων λόγω συμφωνίας του Γύρου Ουρουγουάης και αναμόρφωσης της Κ.Α.Π.

1.4.5. Η χρηματοδότηση της Κ.Α.Π. – F.E.O.G.A.

Η χρηματοδότηση της Κ.Α.Π. πραγματοποιείται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) – γνωστό ως FEOGA- με οικονομικά μέσα του κοινοτικού προϋπολογισμού. Τα έσοδα του τελευταίου προέρχονται από δασμούς, γεωργικές αντισταθμιστικές εισφορές, εισφορές που επιβάλλονται στα κράτη- μέλη για τη ζάχαρη και την ισογλυκόζη και συνεισφορές που κατανέμονται μεταξύ των δεκαπέντε κρατών – μελών.

Το ΕΓΤΠΕ συστάθηκε στη βάση του άρθρου 40 Συνθ. ΕΟΚ τον Ιανουάριο του 1962 και χωρίστηκε το 1964 σε δύο τμήματα: *το τμήμα εγγυήσεων* για τη χρηματοδότηση της πολιτικής των αγορών και των τιμών και *το τμήμα προσανατολισμού*, για τη χρηματοδότηση των

γεωργικών διαρθρώσεων. Οι δαπάνες του ΕΓΤΠΕ προβλέπονται από τις κανονιστικές πράξεις του Συμβουλίου και της Επιτροπής και συμπεριλαμβάνονται στον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Κατά την κατάρτιση του προϋπολογισμού, για το τμήμα Εγγυήσεων, η εκτίμηση των πιθανών δαπανών παρουσιάζει δυσκολίες, γιατί, ενώ οι υποχρεώσεις της ΕΚ προκύπτουν από τους κανονισμούς για τις διάφορες κοινές οργανώσεις της αγοράς, το ύψος των χρηματικών ποσών που πρέπει να καταβληθούν εξαρτάται, κατά σημαντικό ποσοστό, από το μέγεθος της γεωργικής παραγωγής των κρατών – μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και από τις τιμές της διεθνούς αγοράς που είναι δύσκολο να προβλεφθούν κι αυτές.

Ιδιαίτερη σημασία έχει ο επιμερισμός των δαπανών σε δαπάνες εγγυήσεων και δαπάνες προσανατολισμού. Οι δαπάνες εγγυήσεων μέχρι πριν λίγα χρόνια αντιπροσώπευαν το 95% του συνόλου των γεωργικών δαπανών, ενώ οι δαπάνες προσανατολισμού μόνο το 5%. Αυτός ο επιμερισμός δείχνει την έμφαση που είχε δοθεί στην πολιτική εγγυήσεων σε σύγκριση με την πολιτική προσανατολισμού. Πάντως τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια αύξηση της τάξεως του 100% στις δαπάνες του προσανατολισμού. Ίσως το γεγονός ότι η πολιτική προσανατολισμού αποδίδει αποτελέσματα μακροχρόνια, σε σχέση με την πολιτική εγγυήσεων που τα αποτελέσματά της είναι άμεσα να ήταν ο κυριότερος λόγος για τον οποίο μέχρι πρόσφατα οι δαπάνες είχαν κατανεμηθεί μ' αυτόν τον τρόπο. Πάντως με την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. δίνεται ιδιαίτερο βάρος στο τμήμα προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ.

Από το 1988 η Κοινότητα κινητοποίησε τα διαρθρωτικά της ταμεία στην υπηρεσία της αγροτικής ανάπτυξης. Το πλέον συγκεκριμένο από

αυτά είναι το Τμήμα Προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ, ενώ η δράση του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και του Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Ταμείου (ΕΚΤ) συμβάλλουν σημαντικά στην αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής.

Οι παρεμβάσεις του ΕΓΤΠΕ – τμήμα Προσανατολισμού αποβλέπουν ιδίως σύμφωνα με τις αρχές που αναφέρονται στο άρθρο 39 της συνθήκης στους ακόλουθους στόχους.

α) Στην ενίσχυση και στην αναδιοργάνωση των γεωργικών διαρθρώσεων, συμπεριλαμβανομένης της εμπορίας και της μεταποίησης των γεωργικών προϊόντων, των προϊόντων της αλιείας και των προϊόντων δασοκομίας, με την προοπτική, ιδίως της μεταρρύθμισης της κοινής γεωργικής πολιτικής

β) στην εξασφάλιση της μετατροπής της γεωργικής παραγωγής και στην ανάπτυξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων για τους γεωργούς

γ) στην εξασφάλιση ενός δικαίου βιοτικού επιπέδου στους αγρότες

δ) στην συμβολή της κοινωνικής ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών, στην προστασία του περιβάλλοντος και στη διατήρηση του αγροτικού χώρου (περιλαμβανομένης της διατήρησης των φυσικών πόρων της γεωργίας), καθώς και στην αντιστάθμιση των αρνητικών επιπτώσεων που έχουν στην γεωργία τυχόν φυσικά μειονεκτήματα.

Σε κάθε περιφέρεια που χρειάζεται τη συνδρομή του, το τμήμα Προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ παρέχει υποστήριξη σε επενδύσεις που βελτιώνουν την ανταγωνιστικότητα των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (εκσυγχρονισμός, εγκατάσταση νεαρών αγροτών, προγράμματα πρόωρης απόσυρσης των γαιών, κλπ.). Με άλλα λόγια, όλα τα μέτρα

που παίρνει η Κοινότητα για τον εκσυγχρονισμό της αγροτικής πολιτικής της δηλαδή η νέα διαρθρωτική της πολιτική, χρηματοδοτείται από το τμήμα Προσανατολισμού του ΕΓΤΠΕ.

Το 1991, η Επιτροπή της ΕΚ προώθησε μια νέα προσέγγιση η οποία έχει ως ιδιαίτερο στόχο τις μεμονωμένες αγροτικές κοινότητες. Η πρωτοβουλία αυτή γνωστή ως Leader, είναι ένα αυτοβοηθούμενο πρόγραμμα για απομακρυσμένες περιφέρειες ή αγροτικές κοινότητες, ο πληθυσμός των οποίων κυμαίνεται μεταξύ 5000 και 10000 κατοίκων. Ο προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 400 εκατ. Ecu. Το Leader χρηματοδοτεί προγράμματα που αναπτύσσουν τοπικές ενώσεις και άλλες ομάδες με σκοπό τη διαφοροποίηση της οικονομικής βάσης αγροτικών περιοχών, την προώθηση της τεχνικής βοήθειας, καθώς και την παροχή συμβουλών και εμπειρογνομοσύνης σε κοινότητες που επιζητούν να εφαρμόσουν διαφοροποίησης.

1.4.6. Αδυναμίες της ΚΑΠ και απαραίτητες προσαρμογές λόγω της εσωτερικής αγοράς.

Η τεράστια αύξηση της παραγωγής αγροτικών προϊόντων και η υπερκάλυψη των αναγκών του συνόλου της Ευρωπαϊκής Κοινότητας είναι τα σημαντικότερα επιτεύγματα της ΚΑΠ στα χρόνια εφαρμογής της. Ο εφοδιασμός της αγοράς υπήρξε ομαλός με διεύρυνση του ρόλου της Κοινότητας ως εξαγωγέα και ως εισαγωγέα και οι τιμές για τον καταναλωτή σημείωσαν ικανοποιητική, σε σύγκριση με τις άλλες χώρες, σταθερότητα. Παρά τις εξαγωγές στις τρίτες χώρες, τα πλεονάσματα που συσσωρεύονται είναι τεράστια. Ο παρακάτω πίνακας αναφέρει ενδεικτικά την εξέλιξη του όγκου των αποθεμάτων σ' ορισμένα προϊόντα στη δεκαετία 1979-1988.

Πίνακας 2

Εξέλιξη των αποθεμάτων γεωργικών προϊόντων στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα			
	(Χιλ. τόνοι) 1979 (9 μέλη)	1986 (10 μέλη)	1988 (12 μέλη)
1. Σιτηρά	2677	14717	8312
2. Ελαιόλαδο	53	283	346
3. Γάλα σε σκόνη	215	847	11
4. Βούτυρο	293	1297	120
5. Κρέας Βοοειδών	310	576	425
6. Αλκοόλη	-	4026	10556

(Πηγή: Επιτροπή Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων)

Η δημιουργία των αποθεμάτων προκύπτει από το γεγονός ότι η ζήτηση τουλάχιστον στο εσωτερικό της Κοινότητας, έχει κορεσθεί. Η εξέλιξη αυτής της διαφοράς μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης αγροτικών προϊόντων είχε για την Ευρωπαϊκή Κοινότητα δυσμενείς συνέπειες γιατί αυξήθηκαν οι δαπάνες για τη στήριξη των τιμών και μειώθηκαν τα εισοδήματα των αγροτών. Ιδιαίτερα μετά το 1978 τα γεωργικά εισοδήματα έχουν πτωτική πορεία, σε σταθερές τιμές, παρά την αύξηση της παραγωγής. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι πάνω από το 50% των δαπανών του FEOGA χρησιμοποιείται για εξαγωγικές επιδοτήσεις και έξοδα αποθήκευσης.

Παρά τις προσπάθειες εναρμόνισης σε όλους τους τομείς η ενιαία αγορά που είχε καθιερωθεί στη Στρέσσα το 1958, δεν μπόρεσε να φτάσει στην κατάργηση των συνοριακών ελέγχων στη διακίνηση των γεωργικών προϊόντων. Νομισματικοί, φορολογικοί ή άλλοι τεχνητοί φραγμοί ή ακόμη αφανείς εθνικές παρεμβάσεις, εμπόδισαν τη

δημιουργία μιας πραγματικά ενιαίας αγοράς, στην οποία τα γεωργικά προϊόντα θα κυκλοφορούν ελεύθερα.

Πιο αναλυτικά σε ότι αφορά στα εμπόδια που παρουσιάζονται στη διακίνηση των προϊόντων υπάρχουν περιπτώσεις που επιτρέπονται εισαγωγές καθορισμένων ποσοτήτων προϊόντων, με ευνοϊκούς όρους για τις εξαγουσες χώρες και πολλές φορές οι εισαγωγές αυτές δεν αναφέρονται στην Κοινότητα, ως σύνολο, αλλά σε συγκεκριμένες χώρες. Αυτές οι εισαγόμενες ποσότητες δεν επιτρέπεται να διακινηθούν σε άλλα κράτη-μέλη ως προς τα είδη των ελέγχων και ορίων ανοχών, η έλλειψη εμπιστοσύνης προς τους εισαγωγείς, η διάδοση ασθενειών φυτών και ζώων αλλά και η συγκέντρωση στατιστικών στοιχείων για τα διακινούμενα προϊόντα είναι λόγοι που συχνά ευνοούν την ύπαρξη συνοριακών ελέγχων.

Οι φορολογικές διαφορές ανάμεσα στα κράτη-μέλη της ΕΚ αποτελούν ένα ακόμη εμπόδιο προς την ενιαία αγορά. Η καθιέρωση του ΦΠΑ δεν σήμανε και την εξομοίωση του ύψους του. Έτσι διαφορετικά ύψη ορίστηκαν από τα κράτη-μέλη και ακόμη ορισμένα θέσπισαν έναν ενιαίο συντελεστή, ενώ άλλα δύο ή τρεις συντελεστές για τα διαφορετικά προϊόντα και υπηρεσίες. Η ύπαρξη όμως διαφορετικών συντελεστών δε συμβιβάζεται με την εξασφάλιση ίσων όρων ανταγωνισμού και την κατάργηση των συνοριακών ελέγχων. Έτσι για να επιτευχθεί ελεύθερη διακίνηση για ορισμένα τουλάχιστον αγροτικά προϊόντα πρέπει να προηγηθεί προσέγγιση των φορολογικών επιβαρύνσεων.

Η έλλειψη ενιαίου κοινού νομίσματος δημιουργεί ένα ακόμη πρόβλημα. Κάθε κράτος – μέλος διατηρεί το δικό του νόμισμα το οποίο

συνδέεται με τα υπόλοιπα διαμέσου των συναλλαγματικών ισοτιμιών (τρέχουσες ισοτιμίες). Οι θεσμικές τιμές της Κοινότητας για τα γεωργικά προϊόντα καθορίζονται σε ECU και στη συνέχεια μετατρέπονται σε εθνικά νομίσματα. Αν βάση αυτής της μετατροπής αποτελούσε η τρέχουσα ισοτιμία των νομισμάτων, οι θεσμικές τιμές θα έπρεπε να μεταβάλλονται πολύ συχνά, όπως μεταβάλλονται οι ισοτιμίες νομισμάτων. Για να αποφευχθεί αυτό το εμπόδιο που θα δημιουργούσε τεράστια προβλήματα στο ενδοκοινοτικό εμπόριο και την εφαρμογή της ΚΑΠ, αποφασίστηκε η χρησιμοποίηση σχετικά σταθερών ισοτιμιών για τα γεωργικά προϊόντα, που ονομάστηκαν «πράσινες» ισοτιμίες. Οι «πράσινες» ισοτιμίες διατηρούνται συνήθως σταθερές για μια συγκεκριμένη περίοδο εμπορίας (συνήθως ένα έτος) και καθορίζονται από το Συμβούλιο Υπουργών της Κοινότητας. Κατά τη διάρκεια όμως της περιόδου στην οποία οι «πράσινες» ισοτιμίες παραμένουν σταθερές, οι τρέχουσες ισοτιμίες μεταβάλλονται π.χ. γιατί υποτιμάται το νόμισμα των αδύνατων οικονομιών έναντι των ισχυρών. Γι' αυτό, στις περιόδους που αναπροσδιορίζονται οι «πράσινες» ισοτιμίες από το Συμβούλιο χρειάζεται να καλυφθεί η απόσταση που έχει δημιουργηθεί στο ενδιάμεσο διάστημα. Όταν οι παραπάνω ισοτιμίες (τρέχουσα και «πράσινη») δεν συμπίπτουν, δημιουργείται πρόβλημα στους όρους ανταγωνισμού, γιατί π.χ. τα προϊόντα μιας χώρας με υποτιμημένη την τρέχουσα ισοτιμία της έναντι της αντίστοιχης «πράσινης» εμφανίζεται φθηνότερα στην αγορά. Με την κυκλοφορία του Ευρώ αναμένεται αυτό το πρόβλημα να ξεπεραστεί καθώς δεν θα απαιτείται μετατροπή του Ευρώ σε εθνικό νόμισμα πλέον της σταθερής τιμής που θα υπάρχει.

Απαιτείται ακόμα να καταργηθούν οι σημαντικές έμμεσες παρεμβάσεις που χρησιμοποιούνται από τα κράτη-μέλη για την υποστήριξη του γεωργικού τους τομέα με εθνικά μέσα. Τα προβλήματα που συχνά αντιμετωπίζονται σε εθνικό επίπεδο κατά την πορεία της εναρμόνισης των επιμέρους μηχανισμών στη διαδικασία για την Ευρωπαϊκή Ένωση, οι διαφορές των οικονομιών ή των πολιτικών προσανατολισμού των εθνικών κυβερνήσεων, ή ακόμα τα ειδικότερα εθνικά συμφέροντα των κρατών μελών έχουν οδηγήσει σε έμμεσες παρεμβάσεις στο γεωργικό τομέα και σε αποκλίσεις από τον κοινό στόχο της εξασφάλισης κοινών κανόνων ανταγωνισμού. Πολλές από τις δυσδιάκριτες και αμφισβητούμενες παρεμβάσεις κρίνονται από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο, εφόσον υπάρξουν καταγγελίες από τους ενδιαφερόμενους ή από την Επιτροπή της ΕΚ.

Η διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (ΚΑΕ) καθιστά επιτακτική την εκ νέου μεταρρύθμιση της ΚΑΠ. Είναι γεγονός ότι οι χώρες ΚΑΕ είναι κατά βάση γεωργικές χώρες και η ένταξή τους στην Ε.Ε. θα δημιουργήσει περαιτέρω προβλήματα στην κοινή αγροτική πολιτική της Ε.Ε., αφού η αγροτική παραγωγή θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο και ο κοινοτικός προϋπολογισμός θα επιβαρυνθεί με έξοδα χρηματοδότησης του αγροτικού τομέα.

Ο γεωργικός τομέας των χωρών ΚΑΕ:

- συμβάλλει στο ΑΕΠ συγκριτικά πολύ περισσότερο από τον Κοινοτικό μέσο όρο
- επιδοτείται σε υψηλότερο επίπεδο

- απασχολεί εργατικό δυναμικό πολλαπλάσιο εκείνου της Ε.Ε. (για παράδειγμα, η γεωργική απασχόληση στις 6 χώρες ΚΑΕ που έχουν συμφωνίες σύνδεσης ξεπερνάει το αντίστοιχο μέγεθος για την Ε.Ε.)
- δεσμεύει μεγάλες εκτάσεις για καλλιέργεια, οι οποίες μετά τη διεύρυνση, θα μπορούσαν να προσθέσουν ένα 38% στην τρέχουσα γεωργική δραστηριότητα της Ε.Ε. με ιδιαίτερο βάρος στην παραγωγή δημητριακών.

1.4.7. Οι τροποποιήσεις του '99

Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ έχει ως στόχο της την θέσπιση μιας ολοκληρωμένης πολιτικής για την αειφόρο αγροτική ανάπτυξη με ένα μόνο νομικό μέσο που εξασφαλίζει την καλύτερη συνοχή μεταξύ της αγροτικής ανάπτυξης και της πολιτικής των τιμών και των αγορών της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ), και η προώθηση όλων των παραγόντων της αγροτικής ανάπτυξης, με την ενίσχυση της συμμετοχής των τοπικών φορέων. Υπό το πνεύμα αυτό, η ένα πολιτική αγροτικής ανάπτυξης που συνδέεται με τις αγροτικές δραστηριότητες και την μετατροπή τους συνεχίζει:

- τη βελτίωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων,
- την ασφάλεια και την ποιότητα των προϊόντων διατροφής,
- τα δίκαια και σταθερά εισοδήματα για τους γεωργούς,
- τη μελέτη των περιβαλλοντικών προκλήσεων,
- τις συμπληρωματικές ή εναλλακτικές δραστηριότητες, τις δραστηριότητες που δημιουργούν θέσεις εργασίας, για να

αναχαιτισθεί η αστυφιλία και να ενισχυθεί ο οικονομικός και κοινωνικός ιστός των αγροτικών χώρων,

- τη βελτίωση των όρων διαβίωσης και εργασίας, και την ισότητα των ευκαιριών.

Ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1257/99 του Συμβουλίου, της 17^{ης} Μαΐου 1999, αφορά τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης μέσω του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ) και την τροποποίηση και κατάργηση ορισμένων κανονισμών.

Ο εν λόγω κανονισμός θεσπίζει το πλαίσιο της κοινοτικής στήριξης για την αειφόρο ανάπτυξη, από την 1^η Ιανουαρίου του 2000. Συνοδεύει και συμπληρώνει τα άλλα μέσα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής και της κοινοτική διαρθρωτικής πολιτικής, και καταργεί για το σκοπό αυτό τους προηγούμενους κανονισμούς που αφορούν τον ΕΓΤΠΕ, τα συνοδευτικά μέτρα της μεταρρύθμισης της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής του 1992 και τη διαρθρωτική ενίσχυση για τη δασοκομία.

Τα επιλέξιμα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης με βάση αυτόν τον κανονισμό ταξινομούνται σε δύο ομάδες:

- συνοδευτικά μέτρα της μεταρρύθμισης του 1992: πρόωρη συνταξιοδότηση, αγροπεριβαλλοντικά μέτρα, αναδάσωση, καθώς και το καθεστώς που αφορά τις μειονεκτικές περιοχές.
- τα μέτρα εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων: επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, εγκατάσταση νέων γεωργών, κατάρτιση, στήριξη των επενδύσεων

στις εγκαταστάσεις μεταποίησης και εμπορίας, συμπληρωματική ενίσχυση στη δασοκομία, προώθηση και μετατροπή της γεωργίας.

α) Συνοδευτικά μέτρα της μεταρρύθμισης του 1992:

Πρόωρη συνταξιοδότηση

Μπορεί να χορηγηθεί ενίσχυση στους κατόχους γεωργικών εκμεταλλεύσεων ηλικίας πλέον των 55 ετών, που δεν έχουν ακόμα προσεγγίσει την ηλικία της συνταξιοδότησης και που αποφασίζουν να σταματήσουν κάθε γεωργική δραστηριότητα.

Στόχος αυτών των ενισχύσεων είναι να δοθεί η δυνατότητα στους γεωργούς μεγάλης ηλικίας να έχουν ένα επαρκές εισόδημα και να ευνοηθεί, ανάλογα με τη βιωσιμότητα της εκμετάλλευσης, η αντικατάστασή τους ή να χρησιμοποιηθεί η γη τους για άλλες, μη γεωργικές δραστηριότητες. Έτσι οι κάτοχοι εκμεταλλεύσεων που παραχωρούν τη γη τους μπορούν να λάβουν έως 15.000 ευρώ ανά έτος έως ότου γίνουν 75 ετών. Εάν εισπράττουν ήδη σύνταξη από ένα κράτος μέλος, η ενίσχυση θα αποτελεί συμπλήρωμα της σύνταξης

Στην περίπτωση που ο κάτοχος εκμετάλλευσης αντικατασταθεί, ο διάδοχος γεωργός υποχρεούται να αναλάβει όλη ή ένα μέρος της γης όπου απελευθερώνεται από τον εκχωρητή, πρέπει να έχει επαρκείς ικανότητες, και να συνεχίσει να βελτιώνει τη βιωσιμότητα της εκμετάλλευσης κατά τη διάρκεια τουλάχιστον 5 ετών.

Αγροτικό περιβάλλον

Μπορεί να χορηγηθεί ενίσχυση στους γεωργούς που χρησιμοποιούν, για διάρκεια ελάχιστη 5 ετών, μεθόδους γεωργικής παραγωγής που είναι κατάλληλες για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διατήρηση του

φυσικού χώρου (αγροτικό περιβάλλον), με στόχο να ενθαρρυνθούν οι μορφές εκμετάλλευσης που είναι συμβατές με την προστασία του περιβάλλοντος και τον περιβαλλοντικό γεωργικό σχεδιασμό, την εκτατικοποίηση των γεωργικών τρόπων εκμετάλλευσης, τη διατήρηση των καλλιεργούμενων χώρων σε ένα υψηλό φυσικό επίπεδο, και τη διατήρηση του τοπίου.

Οι ενισχύσεις αυτές υπολογίζονται με βάση την απώλεια εισοδημάτων, το επιπλέον κόστος, και την αναγκαία χρηματοδοτική ενίσχυση για την αντιμετώπιση των γεωργοπεριβαλλοντικών υποχρεώσεων. Ωστόσο, δεν μπορούν να υπερβαίνουν, όσον αφορά τις ετήσιες καλλιέργειες και τις ειδικές πολυετείς καλλιέργειες, τα 600 έως 900 ευρώ αντίστοιχα.

Μειονεκτικές περιοχές και περιοχές που αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικά προβλήματα

Οι γεωργοί των μειονεκτικών περιοχών δηλαδή των ορεινών περιοχών, αυτών που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα καθώς και αυτών που εξομοιώνονται με τις μειονεκτικές περιοχές, μπορούν να λάβουν αντισταθμιστικές αποζημιώσεις για να εξασφαλιστεί η συνέχιση και η διάρκεια των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και η τήρηση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων.

Για το σκοπό αυτό, οι γεωργοί δεσμεύονται να συνεχίσουν τη δραστηριότητά τους κατά τη διάρκεια πέντε ετών, προσφεύγοντας σε συνήθεις ορθολογικές γεωργικές μεθόδους, συμβατές με την προστασία του περιβάλλοντος, του φυσικού χώρου και αειφόρων μεθόδων

καλλιέργειας. Υπό το πνεύμα αυτό οι ενισχύσεις δεν θα χορηγούνται όταν ανιχνεύονται στην εκμετάλλευση κατάλοιπα απαγορευμένων ή και εγκεκριμένων ουσιών, αλλά που έχουν χρησιμοποιηθεί παράνομα.

Το ποσό αυτών των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων πρέπει να συμβάλλει αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση των προβλημάτων και στην αποφυγή των υπερβάσεων των αντισταθμίσεων. Κατά συνέπεια, θα προσαρμοστεί το εσωτερικό μιας ψαλίδας 25 και 200 ευρώ ανά εκτάριο, με βάση τους στόχους της ανάπτυξης της περιοχής, των φυσικών προβλημάτων, των περιβαλλοντικών προβλημάτων και τον τύπο της εκμετάλλευσης.

Οι γεωργοί των περιοχών που αντιμετωπίζουν περιβαλλοντικά προβλήματα μπορούν επίσης να λάβουν ενίσχυση, 200 ευρώ ανα εκτάριο κατ' ανώτατο όριο, για να αντισταθμίσουν το κόστος και τις απώλειες εισοδημάτων που προκύπτουν από την εφαρμογή των περιβαλλοντικών κοινοτικών μέτρων.

β) Μέτρα εκσυγχρονισμού και διαφοροποίησης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων:

Επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις

Μπορεί να χορηγηθεί ενίσχυση στις επενδύσεις στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις για να βελτιωθούν τα εισοδήματα, οι όροι διαβίωσης, εργασίας και παραγωγής των γεωργών. Η ενίσχυση πρέπει να αποσκοπεί στη μείωση του κόστους παραγωγής, τη βελτίωση ή τη διαφοροποίηση των δραστηριοτήτων παραγωγής – εκτός αυτών που δεν μπορούν να διατεθούν στις αγορές – καθώς και στην προώθηση της ποιότητας των

προϊόντων, του φυσικού περιβάλλοντος, των όρων υγιεινής ή της καλής μεταχείρισης των ζώων.

Είναι επιλέξιμες μόνον οι οικονομικά βιώσιμες εκμεταλλεύσεις που τηρούν του ελάχιστους όρους στον τομέα του περιβάλλοντος, τους κανόνες υγιεινής και την καλή μεταχείριση των ζώων, και των οποίων ο κάτοχος διαθέτει επαρκείς ικανότητες.

Αν και η συνολική ενίσχυση δεν μπορεί να υπερβαίνει το 40% της επένδυσης, το όριο καθορίζεται στο 50% στις μειονεκτικές περιοχές. Τα ποσοστά αυτά μπορούν να ανέρχονται αντίστοιχα σε 45% και 55% στην περίπτωση των νέων γεωργών.

Εγκατάσταση των νέων γεωργών

Οι ενισχύσεις στους νέους αγρότες αφορούν τους κατόχους εκμετάλλευσης ηλικίας μικρότερης των 40 ετών, διαθέτουν επαρκείς ικανότητες, και ασχολούνται για πρώτη φορά με τη γεωργία. Πρέπει η εκμετάλλευσή τους να είναι βιώσιμη, και να τηρεί τους ελάχιστους περιβαλλοντικούς όρους, τους όρους υγιεινής και καλής μεταχείρισης των ζώων.

Οι ενισχύσεις αυτές συνίστανται, είτε σε εφάπαξ πριμοδότηση που μπορεί να προσεγγίσει τα 25.000 ευρώ, είτε σε επιδότηση επιτοκίων των δανείων τα οποία έχουν χορηγηθεί για την εγκατάστασή τους.

Επαγγελματική κατάρτιση

Οι ενισχύσεις για την επαγγελματική κατάρτιση αφορούν τη βελτίωση των γνώσεων και των επαγγελματικών ικανοτήτων των ατόμων που αναλαμβάνουν γεωργικές δραστηριότητες και δραστηριότητες δασοκομίας, για να μπορέσουν να αναπροσανατολίσουν την παραγωγή,

να εφαρμόσουν μεθόδους παραγωγής συμβατές με το περιβάλλον, να διατηρούν το τοπίο και τους όρους υγιεινής καθώς και την καλή μεταχείριση των ζώων, και να διαχειρίζονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τις εκμεταλλεύσεις.

Βελτίωση της μεταποίησης και της εμπορίας των γεωργικών προϊόντων

Οι επιχειρήσεις που παρουσιάζουν οικονομική βιωσιμότητα και είναι σύμφωνες με τους ελάχιστους περιβαλλοντικούς κανόνες υγιεινής και καλής μεταχείρισης των ζώων, μπορούν να λάβουν ενίσχυση στις επενδύσεις με στόχο να διευκολυνθεί η βελτίωση της μεταποίησης και εμπορίας των γεωργικών προϊόντων. Στόχος είναι να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα και η προστιθέμενη αξία αυτών των προϊόντων, με τη βελτίωση της παρουσιάσής τους, τον εξορθολογισμό των κυκλωμάτων μεταποίησης και εμπορίας, τον προσανατολισμό της παραγωγής προς νέες αγορές, την εφαρμογή νέων τεχνολογιών, τον έλεγχο της ποιότητας και των υγειονομικών όρων, τις καινοτόμες ενέργειες και την προστασία του περιβάλλοντος. Αποκλείεται η στήριξη των επενδύσεων που προορίζονται για το λιανικό εμπόριο καθώς και για την εμπορία ή την μεταποίηση των προϊόντων που προέρχονται από τρίτες χώρες.

Δασοκομία

Στο πλαίσιο των υποχρεώσεων της Κοινότητας και των κρατών μελών της οποίες έχουν αναλάβει σε διεθνές επίπεδο, και των δασικών προγραμμάτων των κρατών μελών, μπορεί να χορηγηθεί ενίσχυση για την διαχείριση και την αειφόρο ανάπτυξη των δασών, την προστασία

των πόρων και την επέκταση των αναδασωμένων επιφανειών, στους ιδιώτες και τις κοινότητες που είναι ιδιοκτήτες δασών, με στόχο να διατηρηθούν οι οικονομικές, οικολογικές και κοινωνικές λειτουργίες αυτών των χωρών τις γεωργικές περιοχές. Οι ενισχύσεις μπορούν να αφορούν:

- τη βελτίωση της γης που δεν είναι γεωργική
- την αναδάσωση της γεωργικής γης
- τη διατήρηση των δασών που έχουν προστατευτικό και οικολογικό ρόλο δημοσίου ενδιαφέροντος.

Προώθηση της προσαρμογής και της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών

Μπορεί επίσης να χορηγηθεί κοινοτική ενίσχυση στις δραστηριότητες που δεν υπάγονται στα προηγούμενα μέτρα αλλά που αφορούν τη μετατροπή και τη βελτίωση των γεωργικών δραστηριοτήτων. Πρόκειται κυρίως για τον αναδασμό της γης, την ανάπτυξη των σημαντικών αγροτικών υπηρεσιών, την ανάπλαση των χωριών και την προστασία της κληρονομιάς, την ενθάρρυνση τουριστικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων.

Χρηματοδότηση του ΕΓΤΠΕ

Μεταξύ 4.300 και 4.370 εκατ. ευρώ θα χορηγούνται ετησίως στα μέτρα αγροτικής ανάπτυξης και στα συνοδευτικά μέτρα για την περίοδο 2000-2006. Τα μέτρα αυτά χρηματοδοτούνται από τον ΕΓΤΠΕ – τμήμα εγγυήσεων και προσανατολισμού, ανάλογα με το περιφερειακό πλαίσιο στο οποίο είναι ενταγμένα.

Τέλος, τα μέτρα για την προσαρμογή και την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών που αφορούν την ανάπλαση και την ανάπτυξη των χωριών, την προστασία και την διατήρηση της αγροτικής κληρονομιάς, τη διαφοροποίηση των γεωργικών δραστηριοτήτων, και τη βελτίωση των υποδομών που συνδέονται με την ανάπτυξη της γεωργίας και δεν χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) καλύπτονται επίσης από τον ΕΓΤΠΕ.

Συμβατότητα και συνοχή

Τα μέτρα γεωργικής ανάπτυξης πρέπει να είναι συμβατά με το κοινοτικό δίκαιο και να έχουν συνοχή με τις άλλες κοινοτικές πολιτικές. Η συνοχή αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική όσον αφορά τις διατάξεις της κοινής γεωργικής πολιτικής υπέρ της αγροτικής ανάπτυξης, των κοινών οργανώσεων της αγοράς και των μέτρων που αφορούν την ποιότητα των γεωργικών προϊόντων και την υγεία.

1.4.8. AGENDA 2000

Μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Βερολίνου, οι αρχηγοί κρατών και Κυβερνήσεων κατέληξαν σε πολιτική συμφωνία σχετικά με το πρόγραμμα δράσης «Agenda 2000», στις 26 Μαρτίου 1999.

Η «Agenda 2000» είναι ένα πρόγραμμα πολιτικών κατευθύνσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μέσα από το οποίο χαράσσονται οι βασικές κατευθύνσεις για την πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το πρόγραμμα αυτό, με βασικούς στόχους την ενίσχυση των κοινοτικών πολιτικών και τη χάραξη ενός νέου δημοσιονομικού πλαισίου, είναι μεσοπρόθεσμο και αναφέρεται στην εποπτεία 2000-2006. Υλοποιήθηκε μέσω είκοσι

νομοθετικών κειμένων, το 1999, που αφορούν τους ακόλουθους τομείς προτεραιότητας:

- Συνέχιση των γεωργικών μεταρρυθμίσεων ακολουθώντας το δρόμο που χάραξαν οι αλλαγές του 1988 και του 1992 προκειμένου να δοθεί ώθηση στην Ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, να ληφθούν περισσότερο υπόψη τα περιβαλλοντικά ζητήματα, να εξασφαλιστούν δίκαια εισοδήματα στους αγρότες, να απλουστευθεί η νομοθεσία και να αποκεντρωθεί η εφαρμογή της.
- Αύξηση της αποτελεσματικότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής μέσω μεγαλύτερης θεματικής και γεωγραφικής συγκέντρωσης των ενεργειών καθώς και βελτίωση της διαχείρισής τους.
- Ενίσχυση της προενταξιακής στρατηγικής των υποψήφιων χωρών με τη δημιουργία δύο χρηματοοικονομικών μηχανισμών: ένα διαρθρωτικό προενταξιακό μέσο (ISPA), που έχει προορισμό να στηρίζει την αναβάθμιση των υποδομών, των μεταφορών και την προστασία του περιβάλλοντος, καθώς και ένα γεωργικό προενταξιακό μέσο (SAPARD), που αποσκοπεί στο να διευκολύνει τη μακροπρόθεσμη προσαρμογή του γεωργικού τομέα και των αγροτικών περιοχών των υποψήφιων χωρών.

Οι βασικές κατευθύνσεις για τον αγροτικό τομέα συνοψίζονται στα εξής:

1. Ανταγωνιστικότητα. Σταδιακή προσαρμογή των τιμών με τις τιμές της διεθνούς αγοράς, ώστε να γίνουν τα αγροτικά μας

προϊόντα ανταγωνιστικά, τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό.

2. Ασφάλεια και ποιότητα τροφίμων. Παραγωγή ασφαλών και υγιεινών προϊόντων με σεβασμό για το φυσικό περιβάλλον.
3. Εξασφάλιση ικανοποιητικού εισοδήματος και βελτίωση του βιοτικού επιπέδου για τη γεωργική κοινότητα.
4. Διατήρηση της βιοποικιλότητας του ευρωπαϊκού χώρου και ένταξη των περιβαλλοντικών μέτρων στην Κ.Γ.Π.
5. Δημιουργία εναλλακτικών ευκαιριών απασχόλησης και εισοδήματος.
6. Απλοποίηση της κοινοτικής νομοθεσίας που αφορά τη γεωργική πολιτική, ώστε αυτή να γίνεται κατανοητή από τον αγροτικό πληθυσμό.
7. Μείωση του κόστους εφαρμογής της πολιτικής αυτής.

Η Ευρωπαϊκή Γεωργία οφείλει και επιδιώκει να προσαρμοστεί σταδιακά στην ελεύθερη αγορά. Σ' ένα νέο καθεστώς παραγωγής χωρίς στήριξη των τιμών των αγροτικών προϊόντων. Σ' ένα ανταγωνιστικό περιβάλλον χωρίς επιδοτήσεις των τιμών και χωρίς κρατικούς ή κοινοτικούς μηχανισμούς διασφάλισης των αγροτικών εισοδημάτων. Για το λόγο αυτό αναθεωρούνται οι διάφοροι κανονισμοί της Ε.Ε. που αφορούν τις Κοινές Οργανώσεις Αγορών των διαφόρων προϊόντων και αντισταθμίζεται η απώλεια εισοδημάτων από την αποσύνδεση των τιμών από το ύψος της παραγωγής με εισοδηματικές ενισχύσεις που δίνονται κατά στρέμμα.

Για να επιτύχει η προσαρμογή των αγροτικών εκμεταλλεύσεων στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον, ενισχύονται τα μέτρα εκσυγχρονισμού και βελτίωσης των δομών των αγροτικών εκμεταλλεύσεων. Τα μέτρα αυτά, που αναφέρονται στον νέο διαρθρωτικό κανονισμό, αφορούν σε:

- Επενδύσεις βελτίωσης των δομών των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.
- Εγκατάσταση νέων αγροτών στο γεωργικό επάγγελμα.
- Πρόωρη συνταξιοδότηση των ηλικιωμένων.
- Εκπαίδευση και κατάρτιση των γεωργών και ιδιαίτερα των νέων.
- Βελτίωση της μεταποίησης και εμπορίας στον αγροτικό τομέα.
- Γεωργοπεριβαλλοντικές δράσεις για αλλαγή της χρήσης της γης (π.χ. διάσωση αγροτικών γαιών, προώθηση ελλειμματικών καλλιεργειών, παραγωγή μη βρώσιμων προϊόντων).

Η Agenda 2000 δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο. Με πολιτικές οι οποίες προβλέπουν μέτρα για μια σφαιρική και ολοκληρωμένη ανάπτυξη στον αγροτικό χώρο. Με βελτίωση των οικονομικών και κοινωνικών δεδομένων, με εισαγωγή των νέων τεχνολογιών και εκσυγχρονισμό των τηλεπικοινωνιών, με αναδιάρθρωση των δομών της απασχόλησης, με ανάδειξη των ικανοτήτων των εργαζόμενων, με ενίσχυση της πολιτιστικής δραστηριότητας, με διευκόλυνση της κινητικότητας των εργαζομένων μεταξύ των διάφορων κλάδων της οικονομίας, με τη δημιουργία νέων ειδικοτήτων στην ύπαιθρο, με την προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος.

Η πολιτική αυτή έρχεται να καλύψει ένα σημαντικό κενό για τη χώρα μας, που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζει μια συνεχή μείωση του πληθυσμού της υπαίθρου, αφού η φυσιολογική έξοδος του αγροτικού πληθυσμού δεν αναπληρώνεται από νέους γεωργούς.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναγνωρίζοντας ότι η προσαρμογή αυτή χρειάζεται ικανοποιητικό χρόνο και οικονομικά μέσα για να πετύχει, καθόρισε ως χρονικό διάστημα εφαρμογής της νέας πολιτικής την επταετία 2000-2006 και μερίμνησε για την εξασφάλιση ικανοποιητικών πόρων χρηματοδότησης του προγράμματος προσαρμογής στις νέες συνθήκες που επιβάλλουν η συμφωνία της GATT και ο νέος κύκλος συζητήσεων που άνοιξε στον Π.Ο.Ε.

1.4.9. Απελευθέρωση Αγορών Αγροτικού Τομέα (Σιάτλ)

Στο Σιάτλ των Ηνωμένων Πολιτειών άρχισαν το 1999 οι διαπραγματεύσεις στα πλαίσια του «Γύρου της χιλιετίας» (Millenium Round) για την επόμενη αναθεώρηση των όρων του διεθνούς εμπορίου υπό την αιγίδα του Π.Ο.Ε.

Οι διαπραγματεύσεις αφορούν ουσιαστικά το μοίρασμα των επιμέρους αγορών μεταξύ των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων και περιλαμβάνουν την πλήρη και ουσιαστική απελευθέρωση του Παγκόσμιου Εμπορίου, σε όλο το φάσμα της παγκόσμιας εμπορευματικής παραγωγής και διακίνησης, μέσα στη σημερινή ενιαία καθολική παγκόσμια αγορά.

Η παταγώδης αποτυχία της συνόδου του Π.Ο.Ε. για τον καθορισμό της ατζέντας των θεμάτων που θα συμπεριληφθούν στον «Γύρο της χιλιετίας», οφείλεται κατά γενική ομολογία ως ένα πολύ μεγάλο βαθμό

στο τεράστιο χάσμα ανάμεσα σε Αμερική και Ε.Ε. για την κατάργηση των εξαγωγικών επιδοτήσεων στον Αγροτικό τομέα. Βασικό σημείο διαφωνίας των 135 αντιπροσώπων στο Σιάτλ ήταν η κατάργηση του προστατευτισμού στη γεωργία.

Από την μια πλευρά η Αμερική συνεπικουρούμενη από τις μεγάλες αγροτικές χώρες (Καναδάς, Αυστραλία, Βραζιλία), που ζητούν άμεσα την πλήρη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου, και στην «απέναντι όχθη» η Ε.Ε., η Ιαπωνία, η Ελβετία, η Νορβηγία, η Ν. Κορέα και οι χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.

Βασικός στόχος των ΗΠΑ και του Π.Ο.Ε. είναι η πλήρης κατάργηση των «εμποδίων» στο διεθνές εμπόριο.

Ο αγροτικός τομέας χαρακτηρίζεται από πολλούς ως το τελευταίο οχυρό απέναντι στην παγκοσμιοποίηση, που θα παίξει τον καθοριστικό ρόλο στην εξέλιξη των διαπραγματεύσεων. Η μάχη κυρίως ανάμεσα σε ΗΠΑ και Ε.Ε. που κατέχουν το 50% του παγκόσμιου εμπορίου αγροτικών προϊόντων, αναμένεται να είναι μακρόχρονη, σκληρή και με εξαιρετικά αμφίβολα αποτελέσματα, αφού η Ε.Ε. δεν είναι διατεθειμένη ν' αναθεωρήσει την αγροτική πολιτική, όπως αυτή καθορίστηκε από την Agenda 2000, για την περίοδο 2000-2006.

Εκτιμάται, ότι μια πιθανή κατάργηση των εξαγωγικών ενισχύσεων θα λειτουργήσει ως βόμβα στα θεμέλια της Ε.Ε. Αν αναλογιστεί κανείς ότι η Κ.Α.Π. αποτελεί βασικότατο άξονα της Ε.Ε., μπορεί εύκολα να φανταστεί τις συνέπειες μιας αλλαγής των παγκόσμιων ισορροπιών. Η στήριξη του αγροτικού τομέα της Ε.Ε. είναι καταρχήν πολιτική επιλογή και λιγότερο οικονομική. Η συνεχής μείωση του εισοδήματος των

αγροτών έχει δώσει τα πρώτα της αποτελέσματα. Η ανεργία, εξαιτίας και της εγκατάλειψης της γεωργίας αυξάνεται, γεγονός που δημιουργεί σοβαρά κοινωνικά ζητήματα. Εξάλλου και η υπέρμαχος της πλήρους φιλελευθεροποίησης των αγορών, Αμερική, κατηγορείται ότι ενισχύει τους απασχολούμενους στη γεωργία, ώστε να αντιμετωπιστεί η συνεχής μείωση του εισοδήματος των Αμερικανών αγροτών.

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο η Ε.Ε. καλείται να καθορίσει τους πολιτικούς και οικονομικούς της στόχους για τα επόμενα χρόνια. Το 2006, οπότε ολοκληρώνεται η εφαρμογή της συμφωνίας «Agenda 2000» οι στόχοι χρειάζεται να είναι απόλυτα καθορισμένοι, καθώς θα δοκιμαστεί η πολιτική και οικονομικοί ισχύς της Ε.Ε., αφού θα κληθεί να πει όχι στον διακαή πόθο της Αμερικής, και κατ' επέκταση θα αποδειχθεί περίτρανα αν η Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση στηρίζεται σε ουσιαστικό οικονομικό και κοινωνικό υπόβαθρο.

Ίσως και να αποτελεί ιστορική συγκυρία για την Ε.Ε. το γεγονός ότι σε παγκόσμιο επίπεδο αυξάνεται η ανησυχία και η δυσπιστία για τα μεταλλαγμένα τρόφιμα και κρέατα που καταρχήν προέρχονται από τις ΗΠΑ.

Ειδικότερα για τη χώρα μας, που την τελευταία δεκαετία αντιμετωπίζει έντονα προβλήματα στον αγροτικό τομέα, θα διογκωθούν τα αποτελέσματα της ελλειμματικής πολιτικής που ακολουθήθηκε επί σειρά ετών. Οι απαραίτητες διαρθρωτικές αλλαγές, τα έργα υποδομής, η μείωση του κόστους παραγωγής, η αναβάθμιση των ελληνικών προϊόντων αλλά και μια σειρά ζητημάτων κεφαλαιώδους σημασίας, προχωρούν με ρυθμούς αντιστρόφως ανάλογους με τους ρυθμούς της παγκόσμιας αγοράς.

Είναι προφανές ότι για μια χώρα που το 20% του πληθυσμού της ασχολείται με τη γεωργία, πρόκειται για θέμα μείζονος σημασίας. Όσο ποτέ άλλοτε απαιτείται υλοποίηση μακροπρόθεσμης εθνικής στρατηγικής για τον αγροτικό τομέα.

Οι κοινοτικές ενισχύσεις αποτελούν περίπου το 45% του εισοδήματος των Ελλήνων αγροτών. Και μόνο το γεγονός ότι μετά το 2006 κλείνει η «στρόφιγγα» των επιδοτήσεων αρκεί για να πειστούμε ότι είναι άμεση και επιτακτική ανάγκη για τη λήψη των απαραίτητων μέτρων, καθώς βρισκόμαστε ακόμα στην αρχή μιας τριετούς διαπραγμάτευσης.

1.5. Η κοινή γεωργική πολιτική και η Ελλάδα

Όπως έγινε και στους άλλους τομείς, έτσι και στην γεωργία, η Πράξη Προσχώρησης προβλέπει σταδιακή εφαρμογή της ΚΓΠ και εναρμόνιση στο γεωργικό τομέα στη χώρα μας μέσα στη μεταβατική περίοδο των πέντε ετών, με εξαίρεση τα ροδάκινα, και τις ντομάτες (φρέσκα και μεταποιημένα). Ειδικότερα, σχετικά με τις τιμές, η Πράξη προβλέπει ότι η χώρα μας έπρεπε να προβεί σε άμεση προσαρμογή προς τις κοινές θεσμικές τιμές κατά την έναρξη της πρώτης μεταεταξιακής περιόδου εμπορίας, για όλα τα προϊόντα των οποίων οι τιμές στην Ελλάδα ήταν υψηλότερες από τις κοινές τιμές, καθώς επίσης και για τα προϊόντα των οποίων οι τιμές ήταν χαμηλότερες, αλλά οι διαφορές δεν ήταν αξιόλογες. Αντίθετα με τα προϊόντα των οποίων οι τιμές ήταν πολύ χαμηλότερες, προβλέφθηκε σταδιακή προσαρμογή τους μέσα στην πιο πάνω μεταβατική περίοδο. Για τα τελευταία αυτά προϊόντα, και προκειμένου να μη διαταραχθούν οι όροι ανταγωνισμού μεταξύ εγχώριας παραγωγής και εισαγωγών από την Κοινότητα, προβλέφθηκε η εφαρμογή εξισωτικών ποσών, δηλαδή φορολογία των ελληνικών

εξαγωγών και επιδότηση των εισαγωγών κατά τη διαφορά μεταξύ ελληνικών και κοινών θεσμικών τιμών. Η εφαρμογή των κοινοτικών επιδοτήσεων και των εισοδηματικών ενισχύσεων επίσης προβλεπόταν να γίνει σταδιακά για όσα προϊόντα δεν ενισχύονταν στην Ελλάδα πριν από την ένταξη, ενώ για τα προϊόντα που ενισχύονταν, αντικαταστάθηκε αμέσως η εθνική από την κοινοτική χρηματοδότηση. Για να μπορέσει η χώρα μας να απολαύσει τα πλεονεκτήματα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής πληρέστερα από τα πρώτα χρόνια της ένταξης, η διαδικασία προσαρμογής των τιμών άρχισε αμέσως με την υπογραφή της Πράξης Προσχώρησης το 1979, συνεχίστηκε το 1980 και ολοκληρώθηκε, για πολλά προϊόντα, κατά την πρώτη εμπορική περίοδο μετά την ένταξη. Για τα υπόλοιπα, η διαδικασία προσαρμογής των τιμών ολοκληρώθηκε την επόμενη εμπορική περίοδο, με συνέπεια οι ελληνικές τιμές, για το σύνολο σχεδόν των γεωργικών προϊόντων, να έχουν εξισωθεί με τις κοινές τιμές της ΕΚ μέσα στα δύο πρώτα χρόνια της ένταξης.

Η εφαρμογή της ΚΓΠ στη χώρα μας επηρέασε σημαντικά το γεωργικό τομέα στη χώρα μας, γιατί η πολιτική αυτή ήταν αρκετά διαφορετική από την εθνική πολιτική που εφάρμοζε η χώρα μας πριν από την ένταξη. Η ελληνική πολιτική που εφαρμοζόταν πριν από την ένταξη στήριζε βασικά το γεωργικό τομέα μέσω του κρατικού προϋπολογισμού, με την επιδότηση είτε των τιμών των τελικών προϊόντων είτε, κυρίως, των τιμών των εισροών (λιπάσματα, φυτοφάρμακα, σπόροι, ζωοτροφές, κ.ά.). Αντίθετα, η στήριξη του γεωργικού τομέα με προστατευτικά μέτρα στην εισαγωγή ήταν σχετικά περιορισμένη, γιατί οι δασμοί που εφαρμόζονταν ήταν σχετικά χαμηλοί.

Εξάλλου, η ΚΓΠ περιλάμβανε ουσιαστικά δύο διαμετρικά αντίθετα συστήματα. Για ορισμένα προϊόντα, τα γνωστά ως βόρεια προϊόντα, (σιτηρά και προϊόντα ζωικού βασιλείου) προβλέπονται υψηλές αντισταθμιστικές εισφορές, ενώ για τα λεγόμενα μεσογειακά προϊόντα (φρούτα, λαχανικά, κάπνός, βαμβάκι, κ.ά.) η στήριξη γίνεται με επιδοτήσεις των τελικών προϊόντων. Αποτελέσματα της σημαντικής επιδότησης των μεσογειακών προϊόντων, που κυρίως παράγει και εξάγει η χώρα μας, είναι να απολαμβάνει σημαντικά δημοσιονομικά οφέλη από το γεωργικό ταμείο της Κοινότητας, τα οποία σήμερα ανέρχονται σε 55% των ακαθάριστων εισπράξεών μας από την Κοινότητα και 30% του ακαθάριστου γεωργικού προϊόντος. Εξάλλου, η στήριξη των προϊόντων ζωικού βασιλείου, τα οποία η χώρα μας εισάγει σε μεγάλο ποσοστό από την Κοινότητα είχε σαν αποτέλεσμα τη σημαντική επιβάρυνση των καταναλωτών, οι οποίοι πληρώνουν τις υψηλές κοινοτικές τιμές και στηρίζουν τα εισοδήματα των ευρωπαϊών παραγωγών. Εκτιμήσεις δείχνουν ότι οι καθαρές μεταβιβάσεις εισοδήματος από τους Έλληνες καταναλωτές στους κοινοτικούς παραγωγούς κατά το πρώτο έτος της ένταξης υπεραντιστάθμισαν τα συνολικά καθαρά δημοσιονομικά τους οφέλη από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, το δεύτερο έτος ανέρχονταν στο 50% ενώ από το τρίτο έτος και στα επόμενα σταθεροποιήθηκαν στο 1/3 περίπου. Μετά την πρόσφατη όμως αναθεώρηση της ΚΓΠ και τη μείωση των τιμών των προϊόντων αυτών, οι μεταβιβάσεις αυτές εισοδήματος από τη χώρα μας στην Κοινότητα θα μειωθούν ακόμη περισσότερο.

Η αλλαγή αυτή το συστήματος στήριξης του γεωργικού τομέα επηρέασε σημαντικά τόσο τις ακαθάριστες τιμές που απολαμβάνουν οι

παραγωγοί όσο και τις τιμές που καταβάλλουν για τις εισροές της. Έτσι, λ.χ. στη διετία 1979-80, που είχαμε την πρώτη σταδιακή προσέγγιση των ελληνικών τιμών γεωργικών προϊόντων προς τις κοινές τιμές της ΕΚ, οι ακαθάριστες τιμές των γεωργικών προϊόντων αυξήθηκαν με σχετικά ταχύτερο ρυθμό από το ρυθμό αύξησης του αποπληθωριστή του ΑΕΠ, παρά τη σημαντική αύξηση του κόστους παραγωγής στο μη γεωργικό τομέα που προήλθε από την δεύτερη πετρελαιοκή κρίση. Το ίδιο συνέβη και στη διετία 1981-82 οπότε είχαμε την πλήρη προσαρμογή των ελληνικών τιμών προς τις κοινές τιμές, παρά τη σημαντική αύξηση του κόστους παραγωγής στο μη γεωργικό τομέα της οικονομίας, που ακολούθησε· τις σχετικά μεγάλες αυξήσεις των μισθών και ημερομισθίων των χαμηλόμισθων, οι οποίες έγιναν στις αρχές του 1982. Φαίνεται επομένως ότι η ένταξη στην Κοινότητα πρέπει να προκάλεσε κάποια αύξηση του μέσου δείκτη των ακαθάριστων τιμών που απολαμβάνουν οι παραγωγοί.

Εξάλλου, η ένταση αύξησε τις τιμές των γεωργικών εισροών και ιδιαίτερα τις τιμές των λιπασμάτων και των ζωοτροφών εξαιτίας της κατάργησης των επιδοτήσεών τους. Έτσι, το 1980, λ.χ. η τιμή των λιπασμάτων αυξήθηκε κατά 47% ενώ το 1981, η τιμή των λιπασμάτων αυξήθηκε κατά 50%. Η αύξηση όμως των τιμών των τελικών προϊόντων φαίνεται ότι ήταν μεγαλύτερη από την αύξηση των τιμών των εισροών, με συνέπεια να αυξηθούν οι καθαρές τιμές που απολαμβάνουν οι γεωργοί και να βελτιωθούν από την άποψη αυτή τα γεωργικά εισοδήματα. Μελέτες δείχνουν ότι στην περίοδο προσαρμογής 1978-82, ο δείκτης των καθαρών τιμών που απολαμβάνουν οι παραγωγοί

αυξήθηκε κατά 4,5% περίπου περισσότερο από όσο θα είχε αυξηθεί αν δεν είχε γίνει ένταξη.

Η ένταξη βέβαια επηρέασε διαφορετικά τις τιμές των διάφορων γεωργικών προϊόντων, γιατί ο βαθμός στήριξης καθενός τόσο κάτω από το παλαιό σύστημα όσο και κάτω από το νέο ήταν διαφορετικός. Ειδικότερα, οι τιμές των προϊόντων ζωικού βασιλείου, μερικές από τις οποίες μειώθηκαν εξαιτίας της ένταξης. Έτσι, ενώ πριν από την ένταξη (1971-78), ο μέσος δείκτης ακαθάριστων τιμών προϊόντων φυτικής παραγωγής αυξήθηκε με ρυθμό μόνο 15,4%, ο δείκτης τιμών προϊόντων ζωικής παραγωγής αυξήθηκε με ρυθμό μόνο 12,3%. Αντίθετα, στη διετία 1989-1990, κατά την οποία, όπως είδαμε πιο πάνω, έγιναν οι πρώτες προσαρμογές προς την ΚΓΠ, και οι δύο δείκτες αυξήθηκαν με τον ίδιο μέσο ρυθμό, ενώ στην πρώτη μεταενταξιακή διετία, οπότε συμπληρώθηκαν οι προσαρμογές των ελληνικών τιμών προς τις κοινές τιμές, ο δείκτης τιμών ζωικής παραγωγής αυξήθηκε με πολύ ταχύτερο ρυθμό από τον αντίστοιχο δείκτη τιμών φυτικής παραγωγής (29% έναντι 20% περίπου). Οι αυξήσεις αυτές των ακαθάριστων τιμών των γεωργικών προϊόντων οδήγησαν σε αύξηση των καθαρών τιμών που απολαμβάνουν οι παραγωγοί και των δύο κατηγοριών προϊόντων, αλλά οι αυξήσεις των καθαρών τιμών των προϊόντων ζωικής παραγωγής ήσαν πολύ υψηλότερες από τις αντίστοιχες αυξήσεις των τιμών των προϊόντων φυτικής παραγωγής. Έρευνες δείχνουν ότι η αύξηση του δείκτη καθαρών τιμών που απολαμβάνουν οι παραγωγοί προϊόντων ζωικής παραγωγής εξαιτίας της ένταξης ήταν της τάξης του 15%, ενώ η μέση αύξηση του δείκτη καθαρών τιμών που απολαμβάνουν οι παραγωγοί προϊόντων ζωικής παραγωγής ήταν της τάξης του 1% μόνο.

Οι πιο πάνω μεταβολές των καθαρών τιμών που απολαμβάνουν οι παραγωγοί ασφαλώς επηρέασαν το συνολικό όγκο και τη διάρθρωση της γεωργικής παραγωγής. Ο Πίνακας 10.2 δείχνει τις μεταβολές του όγκου παραγωγής των κυριότερων αγροτικών προϊόντων μεταξύ των διετιών 1979-80 και 1989-90. Όπως φαίνεται από τον πίνακα αυτό, η διάρθρωση της γεωργικής παραγωγής μεταβλήθηκε σημαντικά και ένας σημαντικός παράγοντας της μεταβολής αυτής είναι ασφαλώς η ένταξη στην Κοινότητα αυξήθηκε σημαντικά.

Οι αυξήσεις των καθαρών τιμών που περιήλθαν στους γεωργούς καθώς επίσης και οι αυξήσεις του όγκου της γεωργικής παραγωγής των επιδοτήσεων που περιέχονται τους γεωργούς βελτίωσαν τα γεωργικά εισοδήματα στη χώρα μας και βελτίωσαν τη θέση των γεωργών. Έτσι, ενώ στην τετραετία 1974-78, τα γεωργικά εισοδήματα αυξήθηκαν κατά 140%. Βέβαια, το μεγαλύτερο μέρος της αύξησης αυτής είναι ονομαστικό και οφείλεται στις διαφορές του δείκτη τιμών καταναλωτή, ο οποίος αυξήθηκε κατά 62% στην πρώτη και 114% τη δεύτερη τετραετία, αλλά κάποια βελτίωση των πραγματικών εισοδημάτων των γεωργών φαίνεται να έλαβε χώρα. Αυτό άλλωστε φαίνεται και από την εξέλιξη της σχέσης του κατά κεφαλή γεωργικού εισοδήματος προς το κατά κεφαλή εισόδημα στους άλλους τομείς, η οποία βελτιώθηκε με ταχύτερους ρυθμούς μεταεταξιακά σε σχέση με την προεταξιακή περίοδο.

Εξάλλου η υιοθέτηση της ΚΓΠ από τη χώρα μας, αύξησε σημαντικά τις τιμές γεωργικών προϊόντων για τους καταναλωτές και ενίσχυσε τις πληθωριστικές πιέσεις στην οικονομία. Μελέτες δείχνουν ότι η αύξηση του δείκτη τιμών καταναλωτή εξαιτίας της ΚΓΠ ήταν της τάξης του 8%-

10% και η επίπτωση στον τιμάριθμο της τάξης του 3%-4%. Οι τιμές των επιμέρους κατηγοριών τροφίμων βέβαια μεταβλήθηκαν διαφορετικά εξαιτίας της ΚΓΠ, με συνέπεια να αλλάξουν οι σχετικές τιμές των τροφίμων. Ιδιαίτερα σημαντικές αυξήσεις έλαβαν χώρα στην περίπτωση των προϊόντων ζωικού βασιλείου και κυρίως του μοσχαρίσιου κρέατος και του κοτόπουλου. Σημαντικές αυξήσεις τιμών παρατηρήθηκαν επίσης στη ζάχαρη, στον καπνό και τις πατάτες ενώ οι τιμές για το λάδι και τα λίπη, για τα νωπά φρούτα και τα οينوπνευματώδη ποτά διαμορφώθηκαν σε επίπεδα χαμηλότερα από εκείνα στα οποία θα διαμορφώνονταν αν δεν είχε εφαρμοστεί η ΚΓΠ. (Πίνακας 4).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΛΛ. ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΝ – ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ - ΣΤΟΧΟΙ

2.1. Η Διάρθρωση των Ελληνικών εκμεταλλεύσεων

Εξέλιξη του αριθμού των εκμεταλλεύσεων κατά οικονομικό μέγεθος. Τα στοιχεία των πρόσφατων διαρθρωτικών ερευνών και της απογραφής της ΕΣΥΕ της περιόδου 1987-1993 δείχνουν μείωση του αριθμού των 950.160 περίπου εκμεταλλεύσεων του 1987, κατά 132.000 περίπου για το 1993 ή μέσο όρο μεταβολών μετρούμενων σε διετή βάση 4,8%.

Κατά το χρονικό αυτό διάστημα η μείωση του συνόλου των εκμεταλλεύσεων είναι περίπου 30.000 εκμεταλλεύσεις ανά διετία, εκτός της περιόδου 1989-1991, κατά την οποία παρατηρείται μείωση περίπου κατά 72.000 εκμεταλλεύσεις. Η σημαντική αυτή μείωση στα τέλη της δεκαετίας του '80 μπορεί να αποδοθεί και στην εφαρμογή του Κανονισμού (ΕΟΚ) 1096/88 «περί ενθάρρυνσης της παύσης της γεωργικής δραστηριότητας» (πρόωρη συνταξιοδότηση) στον οποίο τελικά εντάχθηκαν περίπου 48.700 εκμεταλλεύσεις. Αν εξαιρεθεί το αποτέλεσμα της εφαρμογής του κανονισμού αυτού η παραπάνω εκτίμηση της μείωσης κατά 30.000 περίπου των εκμεταλλεύσεων ανά διετία, ισχύει για όλη τη χρονική περίοδο 1987-1993.

Συμπερασματικά, κατά το χρονικό διάστημα 1987-93 παρατηρείται τάση αύξησης του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων της χώρας. Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να θεμελιωθεί και στη σημαντική μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων σχεδόν αποκλειστικά του

μικρού οικονομικού μεγέθους (μείωση κατά 156.000 περίπου). Ειδικότερα το 84% περίπου αυτών των εκμεταλλεύσεων του μικρού οικονομικού μεγέθους εγκαταλείπουν οριστικά τη γεωργική δραστηριότητα, ενώ το υπόλοιπο 16% περίπου (25.000 εκμεταλλεύσεις) αυξάνουν το οικονομικό τους μέγεθος, εντασσόμενες στις μεγαλύτερες κατηγορίες οικονομικού μεγέθους.

Εξέλιξη του αριθμού των εκμεταλλεύσεων κατά τεχνικοοικονομική κατεύθυνση

Κατά την ίδια ονική περίοδο 1987-1993 στις περισσότερες τεχνικοοικονομικές κατευθύνσεις παρατηρείται διαχρονικά μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων. Οι σημαντικότερες μειώσεις εμφανίζονται στις τεχνικοοικονομικές κατευθύνσεις των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών (περίπου 50.000 εκμεταλλεύσεις ή μέσος όρος διετών μεταβολών 15,6%), των δημητριακών (περίπου -27.000 εκμεταλλεύσεις ή μεταβολή -10,42%), των λοιπών μόνιμων καλλιεργειών (περίπου -24.000 εκμεταλλεύσεις, ή μεταβολή -4,1%) και των πολυκαλλιεργειών (περίπου -17.000 εκμεταλλεύσεις, ή μεταβολή -5,8%). Στο ίδιο χρονικό διάστημα, επίσης σημαντικές ποσοστιαίες πτωτικές μεταβολές παρατηρούνται στις κατευθύνσεις των καρποφάγων (-18,6% ανά διετία) και της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών (-17% ανά διετία).

Οι αιτίες μείωσης του αριθμού των εκμεταλλεύσεων στις λοιπές αροτραίες καλλιέργειες και στα δημητριακά εκτιμώνται ότι είναι αποτέλεσμα:

- της εφαρμογής του συστήματος πρόωρης συνταξιοδότησης (Καν. 1096/88) αλλά και ευρύτερα της γήρανσης του αγροτικού

πληθυσμού που δημιουργούν μεταξύ των άλλων και συνθήκες απομάκρυνσης από τη γεωργική δραστηριότητα.

- της εξέλιξης των τιμών και επιδοτήσεων κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα που συνέτεινε ώστε μέρος των εκμεταλλεύσεων των παραπάνω κατευθύνσεων να στραφούν προς την καλλιέργεια του βαμβακιού, εντασσόμενες στην αντίστοιχη τεχνικοοικονομική κατεύθυνση.

Στις κατευθύνσεις των λοιπών μόνιμων καλλιεργειών και των πολυκαλλιεργειών, οι εκτιμώμενες αιτίες μείωσης διαχρονικά του αριθμού των εκμεταλλεύσεων μπορούν να διακριθούν, τόσο στη γήρανση του αγροτικού πληθυσμού και στην εφαρμογή του συστήματος πρόωρης συνταξιοδότησης, όσο και στην αλλαγή της τεχνικοοικονομικής κατεύθυνσης μέρους των εκμεταλλεύσεων αυτών, κυρίως σε αυτή των ελαιοκομικών.

Η μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων των καρποφάγων εκτιμάται ότι είναι αποτέλεσμα των χαμηλών τιμών παραγωγού για παρατεταμένη χρονική περίοδο

Στην κατεύθυνση μικτή εκτροφή μηρυκαστικών η μείωση διαχρονικά του αριθμού των εκμεταλλεύσεων εκτιμάται ότι οφείλεται αφενός στην εγκατάλειψη της κτηνοτροφικής δραστηριότητας (γήρανση πληθυσμού), και αφετέρου στην προσπάθεια ορισμένων εκμεταλλεύσεων για εξειδίκευση σε έναν κτηνοτροφικό κλάδο (κυρίως πρόβατα), με αποτέλεσμα την αλλαγή της τεχνικοοικονομικής κατεύθυνσής τους.

Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα αύξηση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων εμφανίζεται σε 6 τεχνικοοικονομικές κατευθύνσεις.

Από αυτές οι 3 αφορούν τη φυτική παραγωγή και είναι οι κατευθύνσεις του βαμβακιού (περίπου +15.000 εκμεταλλεύσεις ή μέσο όρο διετών μεταβολών 20,4%), των ελαιοκομικών (περίπου +13.000 εκμεταλλεύσεις ή μεταβολή 2,5% ανά διετία) και των κηπευτικών και ανθέων (περίπου +7.500 εκμεταλλεύσεις ή 27% ανά διετία). Οι υπόλοιπες 3 κατευθύνσεις αφορούν αμιγείς κλάδους μηρυκαστικών και συγκεκριμένα αφορούν τα πρόβατα (περίπου +2.700 εκμεταλλεύσεις ή 13,2% ανά διετία), τις αίγες (περίπου +250 εκμεταλλεύσεις ή 5,1%) και τα βοοειδή (περίπου +500 εκμεταλλεύσεις ή 4,8%).

Η αύξηση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων στην κατεύθυνση του βαμβακιού οφείλεται κυρίως στις σημαντικές επιδοτήσεις που έλαβε το προϊόν κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο (1987-93) οποίες διατήρησαν τις τιμές παραγωγού (σε σταθερές τιμές) σε υψηλά επίπεδα, όπως φαίνεται στον πίνακα 3 του παραρτήματος (στη συνέχεια όμως παρατηρείται σημαντική μείωση των τιμών κατά την περίοδο 1994-95). Η σταθερότητα των οικονομικών αποτελεσμάτων της καλλιέργειας ώθησε εκμεταλλεύσεις, κυρίως των κατευθύνσεων λοιπές αροτραίες καλλιέργειες και δημητριακά, να στραφούν κυρίως στην καλλιέργεια του βαμβακιού. Η μεταβολή αυτή βασίστηκε στις υπάρχουσες αρδευόμενες εκτάσεις των εκμεταλλεύσεων ή και στην επέκτασή τους. Η τελευταία πραγματοποιήθηκε τόσο με την κατασκευή γεωτρήσεων, με τη χρήση σύγχρονων αρδευτικών συστημάτων (στάγδην άρδευση, καρούλια και βέργες), με τον περιορισμό ή και την κατάργηση της χρήσης του συστήματος αμειψεισποράς βαμβάκι-σιτηρά υπέρ της μονοκαλλιέργειας βαμβακιού, όσο και με την αύξηση των ενοικιαζομένων εδαφών.

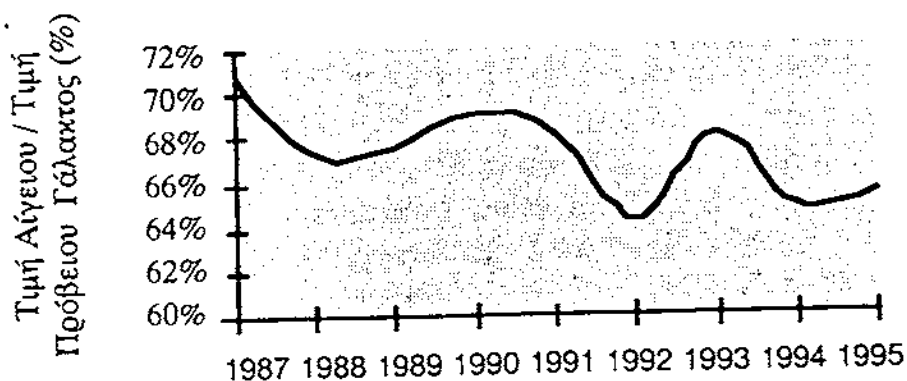
Η αύξηση των εκμεταλλεύσεων της ελαιοκαλλιέργειας εκτιμάται ότι συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με τις επιδοτήσεις του ελαιολάδου, οι οποίες συνέβαλαν στη σταθερότητα των τιμών παραγωγού σε ικανοποιητικά επίπεδα κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Όπως φαίνεται στον πίνακα 3, σε σταθερές τιμές, παρατηρούνται περιορισμένου μεγέθους μεταβολές στις τιμές παραγωγού του ελαιολάδου, αν εξαιρεθεί η πρόσκαιρη σημαντική αύξηση των τιμών κατά τα έτη 1990 και 1991. Η εξ' αυτού εκτιμώμενη σταθερότητα του γεωργικού εισοδήματος της ελαιοκαλλιέργειας, ώθησε στην εξειδίκευση προς την ελαιοκαλλιέργεια μέρους των εκμεταλλεύσεων, κυρίως των κατευθύνσεων λοιπών μόνιμων καλλιεργειών και πολυκαλλιεργειών (και δευτερευόντως των εσπεριδοειδών). Η διαδικασία αυτή πραγματοποιήθηκε είτε με την επέκταση της υπάρχουσας καλλιέργειας (φύτευση νέων ελαιοδένδρων), ή με τη συστηματικότερη εκμετάλλευση της ελαιοκαλλιέργειας (κυρίως μέσω της άρδευσης). Εκτιμάται επίσης ότι η σταθερότητα του εισοδήματος της ελαιοκαλλιέργειας παρακίνησε στη δημιουργία νέων εκμεταλλεύσεων, σε περιορισμένο αριθμό, κατά το εξεταζόμενο χρονικό διάστημα (νέες φυτεύσεις ή επανακαλλιέργεια ελαιώνων που είχαν εγκαταλειφθεί).

Η αύξηση των εκμεταλλεύσεων στην κατεύθυνση κηπευτικών και ανθέων εκτιμάται ότι προέρχεται κυρίως από την αύξηση των θερμοκηπιακών καλλιεργειών ιδιαίτερα κατά τη διετία 1987-89, ως αποτέλεσμα και της εφαρμογής του κανονισμού 797/85, του νόμου 1262/82 και των Μ.Ο.Π., που στη δεκαετία του '80 ενίσχυαν μεταξύ άλλων και την κατασκευή θερμοκηπίων.

Η αύξηση του αριθμού των προβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων, οφείλεται όχι μόνο στη σημαντική στήριξη του γεωργικού εισοδήματος της εκτροφής από τις πριμοδοτήσεις των επιλέξιμων προβατίνων και τις ενισχύσεις της εξισωτικής αποζημίωσης, αλλά και από τις περιορισμένου μεγέθους μεταβολές των τιμών του πρόβειου γάλακτος, σε σταθερές τιμές, κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Η σταθερότητα του γεωργικού εισοδήματος συνέβαλε πιθανώς στη δημιουργία νέων προβατοτροφικών εκμεταλλεύσεων, αλλά κυρίως ώθησε εκμεταλλεύσεις της κατεύθυνσης μικτής εκτροφής μηρυκαστικών να εγκαταλείψουν την αιγοτροφία και να στραφούν στην προβατοτροφία. Το τελευταίο ενισχύεται και από το γεγονός ότι η ποσοστιαία σχέση μεταξύ των τιμών πρόβειου και αίγειου γάλακτος μεγάλωνε κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Εξέλιξη της σχέσης των τιμών αίγειου και πρόβειου γάλακτος (1987-1995)

Η μικρή αύξηση εκμεταλλεύσεων της κατεύθυνσης αιγοτροφίας εκτιμάται κυρίως ως αποτέλεσμα των σημαντικών ενισχύσεων που λαμβάνει (πριμ επιλέξιμων ζώων, εξισωτική αποζημίωση). Με στόχο τη

βελτίωση του γεωργικού εισοδήματος, μέσω της αύξησης των εισπραττομένων επιδοτήσεων, κυρίως εκμεταλλεύσεις της μικτής εκτροφής μηρυκαστικών αύξησαν τον αριθμό των εκτρεφόμενων ζωικών μονάδων των αιγών, με αποτέλεσμα να συγκαταλέγονται στην κατεύθυνση της αιγοτροφίας.

Η στροφή αυτή των εκμεταλλεύσεων μικτής εκτροφής μηρυκαστικών, είτε προς την προβατοτροφία, είτε προς την αιγοτροφία, πρέπει να συνδεθεί και με την ποιότητα των χρησιμοποιούμενων βοσκοτόπων και τις αντίστοιχες διαθέσιμες εκτάσεις τους.

Η ανάπτυξη του κλάδου του αγελαδινού γάλακτος, από τα μέσα της δεκαετίας του 80, εξ' αιτίας κυρίως της στήριξης (τεχνικής, οργανωτικής και χρηματοδοτικής) που τους παρείχαν οι εγχώριες γαλακτοβιομηχανίες, ώθησε στην αύξηση εξειδικευμένων εκμεταλλεύσεων στην κατεύθυνση των βοοειδών οι οποίες κατά την εγκατάστασή τους συχνά επιδοτήθηκαν από τους κανονισμούς 797/85 και τον νόμο 1262/82.

Ως αποτέλεσμα όλων των προαναφερθέντων εξελίξεων, παρατηρούνται κατά την περίοδο 1987-93, σημαντικές μεταβολές στα ποσοστά συμμετοχής των επιμέρους τεχνικοοικονομικών κατευθύνσεων στο συνολικό αριθμό των εκμεταλλεύσεων της χώρας.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι σημαντικές εξελίξεις σημειώθηκαν, όσον αφορά τη μεταβολή της διάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, κατά την πρόσφατη περίοδο.

Παρατηρείται σημαντική μείωση του αριθμού των εκμεταλλεύσεων της χώρας, ιδιαίτερα του μικρού οικονομικού μεγέθους, που προέρχεται

σε μεγάλο βαθμό από την εγκατάλειψη της γεωργίας λόγω γήρανσης του αγροτικού πληθυσμού.

Κατά την ίδια περίοδο μεγάλος αριθμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων δείχνει αξιοσημείωτη ευελιξία αλλάζοντας παραγωγική κατεύθυνση, αναζητώντας έμμεσα τη σταθερότητα στα εισοδήματά τους, πού την περίοδο αυτή εξασφαλίζει, σε μεγάλο βαθμό, η ευρωπαϊκή πολιτική εγγυήσεων τιμών. Καλλιέργειες και εκτροφές πού είχαν, όπως παραπάνω αναφέρθηκε, αυξητικές τάσεις, είναι αυτές του βαμβακιού, της ελιάς, των κηπευτικών και ανθέων και οι εκτροφές μηρυκαστικών. Πρέπει να σημειωθεί ειδικότερα ότι, στην εξειδίκευση αριθμού εκμεταλλεύσεων στις θερμοκηπιακές καλλιέργειες και τη γαλακτοπαραγωγό αγελαδοτροφία, σημαντικό ρόλο είχαν.

Η κατεύθυνση των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών, ενώ το 1987 αποτελούσε το 12,7% των εκμεταλλεύσεων της χώρας, το 1993 το ποσοστό μειώθηκε στο 8,65%. Ομοίως για την κατεύθυνση των δημητριακών, το ποσοστό τους, πού το 1987 ήταν 9,67% περιορίστηκε σε 7,94% το 1993, ενώ στη μικτή εκτροφή μηρυκαστικών από 2,65% το 1987, μειώθηκε σε 1,76% το 1993.

Αντίθετα η ποσοστιαία συμμετοχή των εκμεταλλεύσεων της κατεύθυνσης των ελαιοκομικών για τις οποίες κατά το 1987 το ποσοστό ήταν 18,97%, κατά το 1993 έφθασε το 23,59% στο συνολικό αριθμό των εκμεταλλεύσεων της χώρας. Ομοίως οι εκμεταλλεύσεις της κατεύθυνσης του βαμβακιού αυξάνουν τη συμμετοχή τους στο σύνολο των εκμεταλλεύσεων της χώρας από 2,48% το 1987, σε 4,73% το 1993, ενώ της κατεύθυνσης των κηπευτικών και ανθέων από 0,99% το 1987 σε 2,07% το 1993.

Σημαντικές είναι οι εξελίξεις των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων κατά την εξεταζόμενη περίοδο.

Οι μεταβολές στην έγγεια διάρθρωση αφορούν στην πράξη μόνο τις μεγάλες εκμεταλλεύσεις ενώ οι εξελίξεις μεσαίας εκμετάλλευσης είναι στάσιμες.

Στις μεγάλες παρατηρείται προσπάθεια εκ μέρους των εκμεταλλεύσεων για αύξηση της καλλιεργούμενης έκτασής τους, μέσω της ενοικίασης εδαφών. Όπως είναι γνωστό η κινητικότητα στην αγορά γης είναι περιορισμένη, στη χώρα μας. Μάλιστα σε περιόδους υψηλού πληθωρισμού, όπως ήταν η πρόσφατη, η επένδυση σε γεωργική γη θεωρείται ως μια ασφαλής τοποθέτηση χρημάτων.

Όμως σημαντικό είναι το ζήτημα της βελτίωσης της παραγωγικότητας του εδάφους. Η τάση για αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων είναι έντονη, ενώ εδάφη οριακής παραγωγικότητας εγκαταλείπονται.

Οι κατευθύνσεις που αυξάνουν το μέσο μέγεθος της χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης είναι κυρίως αυτές των μεγάλων καλλιεργειών δηλ. του βαμβακιού και των λοιπών αροτραίων καλλιεργειών. Από τις κατευθύνσεις που εκτρέφουν μηρυκαστικά, αυξάνουν τη μέση έκταση, κυρίως όσες αυξάνουν την ίδια περίοδο και το μέσο μέγεθος του κοπαδιού τους, δηλαδή αυτές των οι εθνικές και ευρωπαϊκές ενισχύσεις για την ίδρυση και επέκταση των μονάδων. Επιπλέον δε στην περίπτωση της αγελαδοτροφίας, συνέβαλε προσθετικά η ανάπτυξη των εγχώριων γαλακτοβιομηχανιών.

Τέλος ορισμένες εκμεταλλεύσεις μεγαλώνουν το οικονομικό τους μέγεθος, μεγεθύνοντας τον παραγωγικό τους μηχανισμό, με αποτέλεσμα

την αύξηση της παραγωγής, των εισπραττόμενων επιδοτήσεων και γενικότερα των εσόδων τους, ώστε να επιτύχουν και τη βελτίωση του εισοδήματός τους. Φαίνεται ότι η πλέον επιτυχημένη διαρθρωτική πολιτική, την περίοδο αυτή, ήταν η πολιτική εγγυήσεων τιμών!

Θα μπορούσε να λεχθεί ότι, το μοντέλο των τριών Γεωργίων πού διέπνεε τη φιλοσοφία του σχεδίου Mansholt, αλλά και γενικότερα την Κ.Α.Π., μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του '90 (βλέπε Krohll, 1987), είχε μερική εφαρμογή όσον αφορά την εξέλιξη της διάρθρωσης των ελληνικών γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Όμως οι εξελίξεις αυτές δεν μετέβαλαν εκ βάθρων τη γενική εικόνα.

Η περαιτέρω βελτίωση της διάρθρωσης των εκμεταλλεύσεων δεν πραγματοποιήθηκε ίσως για δύο λόγους:

α) Το χρονικό περιθώριο στο οποίο οι εκμεταλλεύσεις της χώρας μας λειτούργησαν στο πλαίσιο της Κ.Α.Π., δεν ήταν αρκετό. Μάλιστα την εποχή πού η Ελλάδα εντάχθηκε στην Ε.Ε., είχε ήδη ξεκινήσει η εφαρμογή των πρώτων μέτρων περιορισμού της παραγωγής και του προϋπολογισμού του FEOGA.

β) Οι οικογενειακής μορφής γεωργικές εκμεταλλεύσεις της χώρας μας, χρησιμοποιώντας άτυπες μορφές οργάνωσης και δικτύων κοινωνικοοικονομικής αλληλεγγύης (λειτουργούν και εξασφαλίζουν σχετικά ικανοποιητικό εισόδημα, ακόμη και σε συνθήκες ανταγωνισμού και πτώσης των τιμών αιγών, των βοοειδών, της μικτής ζωικής και φυτικής παραγωγής και του συνδυασμού εκτροφών. Τέλος αυξάνεται η μέση έκταση στην κατεύθυνση των πολυκαλλιεργειών.

Όσον αφορά το ζωϊκό πληθυσμό, υπάρχει σαφής τάση μεγέθυνσης του μέσου κοπαδιού, στις εξειδικευμένες κτηνοτροφικές κατευθύνσεις.

Στον τομέα των καρποφάγων, οι χαμηλές τιμές παραγωγού οδήγησαν σε περιορισμό τις μικρές μονάδες και σε περαιτέρω μεγέθυνση τις μεγαλύτερες, με αποτέλεσμα να βελτιώνεται και το μέσο μέγεθος.

Στις διάφορες κατευθύνσεις μηρυκαστικών, η αύξηση του μέσου μεγέθους του κοπαδιού ήταν κυρίως αποτέλεσμα που προήλθε από τη χορήγηση των κατά κεφαλή επιδοτήσεων για τα μηρυκαστικά. Στον κλάδο των αγελάδων γαλακτοπαραγωγής η αύξηση ήταν αποτέλεσμα της επέκτασης υαρχόντων μονάδων ή της δημιουργίας καινούργιων, πριν από την επιβολή των ποσοτώσεων παραγωγής γάλακτος εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η βασική εξέλιξη στην εργασία των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είναι η αύξηση της χρησιμοποιούμενης ξένης εργασίας (κυρίως αλλοδαποί εργάτες), και αντίστοιχη μείωση της οικογενειακής εργασίας. Το ερώτημα που τίθεται για το μέλλον είναι αν η απελευθερούμενη κατ' αυτό τον τρόπο εργασία της αγροτικής οικογένειας θα βρει άλλες διεξόδους. Άλλωστε το ζήτημα της υποαπασχόλησης της εργασίας στη γεωργία παραμένει σημαντικό, αφού κατά μέσο όρο το διαθέσιμο εργατικό δυναμικό απασχολείται μόνον κατά τα 3/4 της δυνατότητάς του.

Όσον αφορά τις τεχνικοοικονομικές κατευθύνσεις που, κατά την εξεταζόμενη περίοδο, αύξησαν σημαντικά τη χρησιμοποιούμενη εργασία είναι από τη φυτική παραγωγή αυτές των δημητριακών (λόγω αύξησης της καλλιέργειας αραβοσίτου έως το 1992) και των κηπευτικών

και ανθέων (λόγω αύξησης του μεγέθους των θερμοκηπιακών καλλιεργειών). Από τη ζωϊκή παραγωγή εμφανίζουν σημαντικές αυξήσεις της χρησιμοποιούμενης εργασίας, οι κατευθύνσεις των καρποφάγων και των βοοειδών (λόγω αύξησης του μέσου μεγέθους των μονάδων).

Κατά την εξεταζόμενη περίοδο το μέσο επενδεδυμένο κεφάλαιο ανά εκμετάλλευση υφίσταται έντονη μείωση. Η επενδυτική δραστηριότητα ήταν ιδιαίτερα χαμηλή. Μόνο οι πολύ μεγάλες εκμεταλλεύσεις εμφανίζουν αξιόλογες επενδυτικές τάσεις και μάλιστα επιδοτούμενες σημαντικά, με την ένταξή τους στους κανονισμούς για τη βελτίωση των γεωργικών διαρθρώσεων. Με δεδομένο ότι στους αντίστοιχους κανονισμούς (797/85 και 2328/91) το κριτήριο αξιολόγησης για ένταξη ήταν η αύξηση του εισοδήματος της εργασίας ανά Μ.Α.Ε., μόνον οι εκμεταλλεύσεις του πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους φαίνεται ότι ήταν ικανές να ανταποκριθούν στην παραπάνω προϋπόθεση. Αφ' ενός, διέθεταν την απαραίτητη ταμειακή ρευστότητα (σε εποχές που τα επιτόκια δανεισμού ήταν ιδιαίτερα υψηλά) για να καλύψουν την ίδια συμμετοχή. Αφ' ετέρου διέθεταν ήδη υψηλό κεφαλαιουχικό εξοπλισμό (την απαραίτητη έκταση, εκμηχάνιση κ.λ.π.), ώστε οι νέες επενδύσεις να δημιουργήσουν οικονομίες μεγέθους, που θα προκαλούσαν την απαραίτητη προϋπόθεση για ένταξη στον κανονισμό, δηλ. αύξηση του εισοδήματος της εργασίας τους ανά Μ.Α.Ε.

Όμως στην πράξη, οι κανονισμοί αυτοί (όπως και παλιότερα η οδηγία 72/159) στόχευαν στην αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας των εκμεταλλεύσεων των κατηγοριών κυρίως του μεγάλου και δευτερευόντως του μεσαίου οικονομικού μεγέθους, ώστε κάποια στιγμή

μέρος αυτών να ενταχθεί στην κατηγορία του πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους (μοντέλο των τριών Γεωργιών). Ως προς το στόχο αυτό, φαίνεται ότι οι κανονισμοί δεν ήταν ιδιαίτερα αποτελεσματικοί, αφού ουσιαστικά συνέβαλαν στη συσσώρευση κεφαλαίου, σε εκμεταλλεύσεις κυρίως της πολύ μεγάλης κατηγορίας οικονομικού μεγέθους. Αντίστοιχα αποτελέσματα, από την εφαρμογή των κανονισμών αυτών υπάρχουν και στα λοιπά κράτη μέλη (βλέπε Kroll 1987). Κρίνεται λοιπόν αναγκαία η διόρθωση του τρόπου εφαρμογής τους (σήμερα Καν. 950/97).

Τέλος οι τεχνικοοικονομικές κατευθύνσεις, που αύξησαν το επενδεδυμένο κεφάλαιο κατά την πρόσφατη περίοδο, είναι όλες κτηνοτροφικής κατεύθυνσης (αίγες, βοοειδή, καρποφάγα, συνδυασμός εκτροφών).

Κατά την εξεταζόμενη χρονική περίοδο 1989-95, οι εξελίξεις των οικονομικών αποτελεσμάτων και δεικτών εμφανίζουν βελτίωση, αυξανόμενου του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων. Επιπλέον, αυξανόμενου του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων παρατηρείται και βελτίωση των διαρθρωτικών χαρακτηριστικών των εκμεταλλεύσεων (μεγαλύτερη καλλιεργούμενη έκταση, μεγαλύτερο μέγεθος κοπαδιού, υψηλότερο επενδεδυμένο κεφάλαιο, εντονότερη επενδυτική δραστηριότητα).

Όμως, ακόμη και στις εκμεταλλεύσεις του πολύ μεγάλου οικονομικού μεγέθους, οι οποίες, όπως φαίνεται, επιτυγχάνουν τα υψηλότερα οικονομικά αποτελέσματα, ορισμένα από αυτά, δεν είναι ιδιαίτερα ικανοποιητικά.

Το εισόδημα της οικογενειακής εργασίας στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις (ακόμη και του πολύ μεγάλου μεγέθους), παραμένει μικρότερο, από αυτό που επιτυγχάνεται στους λοιπούς τομείς της οικονομίας και μάλιστα διαχρονικά αποκλίνει, όλο και περισσότερο.

Αλλά και η αποδοτικότητα των ιδίων επενδεδυμένων κεφαλαίων είναι αρκετά χαμηλότερη των τρεχόντων επιτοκίων δανεισμού, γεγονός που εξηγεί σε κάποιο βαθμό την επενδυτική απραξία των εκμεταλλεύσεων.

Η αναμενόμενη μείωση των επιτοκίων θα τα φέρει κοντά στην αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλαίων, των μεγάλων και πολύ μεγάλων εκμεταλλεύσεων.

Ακόμη, η διαχρονική εξέλιξη των οικονομικών αποτελεσμάτων, συνδέεται όλο και περισσότερο, με τις εισπραττόμενες επιδοτήσεις. Μάλιστα αυξανόμενου του οικονομικού μεγέθους των εκμεταλλεύσεων, η συμμετοχή των επιδοτήσεων στη διαμόρφωση των αντίστοιχων οικονομικών αποτελεσμάτων γίνεται μεγαλύτερη.

Αλλά, σε ενδεχόμενη μείωση των επιδοτήσεων, παρόλο που το εισόδημα γεωργού και οικογένειας των μεγαλύτερων εκμεταλλεύσεων (του πολύ μεγάλου και μεγάλου οικονομικού μεγέθους), θα περιοριστεί αναλογικά περισσότερο, σε σχέση με τις μικρότερες, σε μία τέτοια εξέλιξη πλήττεται περισσότερο η βιωσιμότητα των μικρότερων εκμεταλλεύσεων (του μεσαίου οικονομικού μεγέθους). Τελικά, οι μικρότερου μεγέθους εκμεταλλεύσεις φαίνεται να είναι οι πλέον εύθραυστες, όσον αφορά τα αποτελέσματα από πιθανή μείωση των επιδοτήσεων. Αναμένεται να εμφανίσουν έντονη φθίνουσα πορεία, αφού

τα εισοδήματά τους δεν θα μπορούν να καλύψουν, έστω και στοιχειωδώς, τις ανάγκες διαβίωσης ενός μέσου αγροτικού νοικοκυριού.

Όσον αφορά τις τεχνικοοικονομικές κατευθύνσεις οι μισές από τις εξεταζόμενες παρουσίασαν αύξηση του εισοδήματος γεωργού και οικογένειας. Πολλές από αυτές είναι κτηνοτροφικής εξειδίκευσης, ενώ αρκετές από αυτές βασίζουν, σε μεγάλο βαθμό, την αύξηση του εισοδήματος στις επιδοτήσεις (βαμβάκι, ελαιοκαλλιέργεια, εκτροφή μηρυκαστικών). Βέβαια μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται και κατευθύνσεις, οι οποίες βελτίωσαν τα οικονομικά τους αποτελέσματα (κηπευτικά και άνθη, καρποφάγα), κυρίως μέσω διαρθρωτικών μεταβολών.

2.2. Διαχρονικά και σύγχρονα προβλήματα

Ο οικονομικός μετασχηματισμός της μεταπολεμικής ελληνικής οικονομίας επέβαλε, πέρα από την αλλαγή στην διάρθρωση του συσσωρευμένου κεφαλαίου στην ακαθάριστη αξία της παραγωγής, στο διεθνές εμπόριο της χώρας, και πρόσθετη αλλαγή στην διατομεακή κατανομή του εργατικού δυναμικού, τόσο από την άποψη του αριθμού των απασχολούμενων, όσο και από την άποψη της διάρθρωσης των επαγγελμάτων και της μέσης ηλικίας των εργαζόμενων στον αγροτικό και αστικό τομέα της οικονομίας.

Υπάρχει αρκετή σκέψη στη διεθνή βιβλιογραφία σχετική με τις αιτίες μετακίνησης του εργατικού δυναμικού αλλά και με τις συνέπειες αδειάσματος του σχετικού *reservoir* του αγροτικού τομέα.

Η δεκαετία του '60 μπορεί να χαρακτηριστεί ως μια περίοδο μεγάλου βαθμού κινητικότητας του εργατικού δυναμικού της υπαίθρου. Αντίθετα

στην δεκαετία του '70 ο βαθμός αυτός μειώθηκε σημαντικά, ενώ η παρουσία της ανεργίας και της ύφεσης στις δραστηριότητες του δευτερογενή τομέα στις δεκαετίες '80 και '90 μαζί με τη γρήγορη ταχύτητα σύγκλισης του μισθού στο επίπεδο ισορροπίας του στις επιμέρους αγορές ελαχιστοποίησαν το βαθμό κινητικότητας, του εργατικού δυναμικού. Μάλιστα οι συνθήκες αυτές στην αγορά εργασίας στα πρόσφατα χρόνια δημιούργησαν υπόνοιες για την ύπαρξη αντίστροφης πορείας του εργατικού δυναμικού, από τις αστικές στις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές.

Ορισμένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που μάστιζαν την ελληνική γεωργία κατά τις προηγούμενες δεκαετίες και εξακολουθούν να την παρεμποδίζουν ακόμη και σήμερα στους τομείς της απασχόλησης, του αγροτικού εισοδήματος και των κοινωνικών στόχων ανάπτυξης.

Απασχόληση

Πολιτική για την δημιουργία απασχόλησης στον τομέα φυσικά δεν υπήρξε. Η μετασχηματιζόμενη ελληνική οικονομία απαίτησε την παρουσία του εργατικού δυναμικού στα αστικά κέντρα. Η πραγματοποιηθείσα εκβιομηχάνιση δεν κατόρθωσε να απορροφήσει όλο το πλεονάζον εργατικό δυναμικό του αγροτικού τομέα. Το πλεονάζον αυτό δυναμικό ήταν και είναι σημαντικό. Έτσι, σύμφωνα με στοιχεία σχετικών μελετών, στο έτος 1978 το 28% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στον τομέα συμπλήρωνε 69 ημερομίσθια και διέθετε το 25% του διαθέσιμου χρόνου του στις σχετικές ασχολίες. Επίσης, το 22,6% του πληθυσμού αυτού συμπλήρωνε από 70 έως 139 ημερομίσθια και διέθετε 25-50% του διαθέσιμου χρόνου του. Μόνο το 13% του

οικονομικά ενεργού πληθυσμού του τομέα είχε πλήρη απασχόληση. Λόγω της παρατηρούμενης χαμηλής παραγωγικότητας, στατιστικές έρευνες της ΕΟΚ έχουν δείξει ότι μόνο το 41%-45% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού του αγροτικού τομέα κρίνεται ως αναγκαίο για την παραγωγή του. Η υπάρχουσα υποαπασχόληση, πέρα από την ανεπάρκεια της καλλιεργήσιμης γης, οφείλεται επίσης και στην αλματώδη αύξηση των γεωργικών μηχανημάτων. Για την καταπολέμηση της υπάρχουσας υποαπασχόλησης, αλλά και για τη διατήρηση των θέσεων εργασίας στον τομέα δόθηκαν περί τα μέσα της δεκαετίας του '70 και μετά διάφορα κίνητρα για την εγκατάσταση δραστηριοτήτων του μη αγροτικού τομέα στην περιφέρεια. Το 1978 ποσοστό 21,3% των αρχηγών των γεωργικών εκμεταλλεύσεων είχαν και εξωγεωργική απασχόληση, στο εμπόριο στην βιομηχανία και βιοτεχνία, στις οικοδομές, υπηρεσίες και στις μεταφορές. Η πολυαπασχόληση ενθαρρύνθηκε στην τελευταία δεκαετία, αφού τα αστικά κέντρα φαίνεται ότι δεν μπόρεσαν να απορροφήσουν πρόσθετο εργατικό δυναμικό πέρα από την υποβαθμισμένη ποιότητα ζωής που συνήθως προσφέρουν. Η αναζωογόνηση της πολιτικής του φιλελευθερισμού στους κόλπους της ΕΟΚ στα πρόσφατα χρόνια και η αποθάρρυνση στην παραγωγή των πλεονασματικών προϊόντων πρόκειται να καταστήσει μεγαλύτερη την ανάγκη για εξωγεωργικές δραστηριότητες. Για την συγκράτηση του πληθυσμού στην ύπαιθρο θα έπρεπε ήδη να υπήρχαν ισχυρές πολιτικές (τουλάχιστον εθνικές) υπέρ της πολυαπασχόλησης. Η μεταφορά του μη αγροτικού τομέα στην ύπαιθρο επιβάλλετο.

Αγροτικό εισόδημα

Η πολιτική στήριξης του αγροτικού εισοδήματος προσέφυγε τόσο σε άμεσα (μεταβιβαστικές πληρωμές, αναβολή καταβολής χρεών, φορολογικές ελαφρύνσεις) όσο και σε έμμεσα μέτρα (προνομιακό επιτόκιο, προσφορά διάφορων εισροών σε προνομιακές τιμές, πρότιμηση εγχώριων αγροτικών προϊόντων στις κρατικές προμήθειες). Μέσα από σαφείς μηχανισμού τιμών οι απολαμβανόμενες τιμές παραγωγού με ενισχύσεις διέφεραν συστηματικά από τις αντίστοιχες απολαμβανόμενες τιμές χωρίς ενισχύσεις. Σύμφωνα με εκτιμήσεις του ΟΟΣΑ, οι επιδοτήσεις στον ελληνικό αγροτικό τομέα αποτελούν το 10% του ακαθάριστου προϊόντος του ή το 1,4% του ΑΕΠ της χώρας. Σύμφωνα με την ίδια πηγή, οι αντίστοιχες επιδοτήσεις στην βιομηχανία αποτελούν το 8,6% του προϊόντος της ή το 1,3% του ΑΕΠ.

Μετά το 1981 η στήριξη του αγροτικού εισοδήματος γίνεται μέσω της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (ΚΑΠ). Η στήριξη αυτή αποδίδεται στους παραγωγούς στην Χώρα μέσα από τον μηχανισμό της πράσινης ισοτιμίας. Η πολιτική αυτή της Κοινότητας επιβάλλει διαφορετικούς κανόνες ενισχύσεων (θεσμικές τιμές), ολιγώτερο ευνοϊκούς για τα «πλεονασματικά» νότια προϊόντα. Συνέπεια αυτού είναι και η προσφυγή σε εγχώριες πρακτικές (νομισματική και δημοσιονομική πολιτική), συμπλήρωσης του αγροτικού εισοδήματος.

Αξιολογώντας την πολιτική στήριξης του αγροτικού εισοδήματος, που ακολουθήθηκε στην περίοδο '50-'86, μπορεί εύκολα να διαπιστώσει κανείς κοινές αδυναμίες της πολιτικής αυτής με εκείνη της χρηματοδότησης του αγροτικού τομέα. Η πολιτική στήριξη του αγροτικού εισοδήματος υπήρξε πάντοτε βραχυχρόνιας φύσης και

αποσκοπούσε στην παροδική ανακούφιση του κόστους παραγωγής και στην βελτίωση των απολαμβανόμενων τιμών παραγωγού. Δεν δόθηκε η έμφαση ούτε και πραγματοποιήθηκαν στην έκταση που έπρεπε να πραγματοποιηθούν έργα εγγείων βελτιώσεων, αναδιαρθρώσεις στην παραγωγή, ισχυρές, παραγωγικές αγροτικές εκμεταλλεύσεις και υγιείς συνεταιρισμοί. Ακολουθήθηκε μια πολιτική επούλωσης παρά ίασης βασικών αδυναμιών του αγροτικού τομέα. Στην δεκαετία του '90 οι περιβάλλουσες οικονομικές συνθήκες δεν ευνοούν την διατήρηση των διάφορων επιδοτήσεων. Με την αφαίρεση των επιδοτήσεων αυτών καθώς και άλλων εισοδηματικών ενισχύσεων θα φανεί και η γύμνια του τομέα από την άποψη της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητάς του. Εν τω μεταξύ η κατάσταση στο αγροτικό εισόδημα επιδεινώνεται από τις υφιστάμενες πρακτικές, όπως το υπάρχον άνοιγμα στην διαφορά της πράσινης από την χρηματιστηριακή αξία του εθνικού νομίσματος, την ύπαρξη αρνητικών εξισωτικών ποσών και την βραδεία προσαρμογή στις επιτασσόμενες αναδιαρθρώσεις στην αγροτική παραγωγή.

Κοινωνικοί στόχοι ανάπτυξης

Επισημάνθηκε σε προηγούμενο τμήμα η απουσία πολιτικής για την επίτευξη κοινωνικών στόχων ανάπτυξης του αγροτικού τομέα. Έργα κοινωνικής υποδομής (σχολεία, δημόσια αγαθά και υπηρεσίες, αγαθά υγείας) μόνο από τα μέσα της δεκαετίας του '70 και μετά άρχισαν δειλά-δειλά να υλοποιούνται. Η κοινωνική ασφάλιση και πρόνοια των αγροτών υπήρξε υποδεέστερη τόσο ποσοτικά (ύψος των συντάξεων) όσο και ποιοτικά (φύση παρεχόμενης υγειονομικής περίθαλψης) από την αντίστοιχη των κατοίκων των αστικών περιοχών. Η μη ένταξη των

αγροτών σε κάποιο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης που επιβεβαιώνει την αναλογική ανταπόδοση εισφοράς με παροχή αποτελεί ίσως και την σοβαρότερη αιτία της υπάρχουσας διάστασης στις κοινωνικές παροχές μεταξύ κοινωνικοοικονομικών ομάδων.

Η ποιότητα ζωής στην ελληνική ύπαιθρο δεν προσδιορίζεται μόνο από το ύψος του κατά κεφαλή αγροτικού εισοδήματος αλλά ούτε και από τις παρατηρούμενες τάσεις σύγκλισης στα καταναλωτικά πρότυπα υπαίθρου και Πόλης. Ως πρόσθετοι δείκτες που θα πρέπει να θεωρούνται είναι η ποιότητα της κατοικίας, οι κρατικές δαπάνες για σχολεία, ο ελεύθερος χρόνος που διατίθεται για αναψυχή, οι παρεχόμενες δημόσιες υπηρεσίες αλλά ακόμα και το περιβάλλον της επαρχίας το οποίο απειλείται και θα εξακολουθήσει να απειλείται από την περιφερειακή εξάπλωση του δευτερογενή τομέα. Η πρακτική τη λήψης αποφάσεων που αφορούν την ύπαιθρο από την Πόλη και οι συνεπακολουθούμενες γραφειοκρατικές διαδικασίες για την υλοποίηση των αποφάσεων αυτών, απετέλεσαν αναμφισβήτητα δυνάμεις οπισθοδρόμησης στην κοινωνική ανάπτυξη της επαρχίας. Αγνοήθηκε ο σημαντικός ρόλος που θα μπορούσε να διαδραματίσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην κοινωνική ανάπτυξη της περιφέρειας.

Παρ' όλες τις προσπάθειες που γίνονται σήμερα η ελληνική γεωργία παρεμποδίζεται στην προσπάθειά της να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα της θέσης της από τα εγγενή της χαρακτηριστικά:

1. Η ηλικιακή διάρθρωση του αγροτικού δυναμικού επιδεινώνεται, ενώ οι νέοι διστάζουν να διαδεχθούν τους γονείς τους στο γεωργικό επάγγελμα.

2. Οι απασχολούμενοι στο γεωργικό τομέα έχουν περιορισμένη γραμματική εκπαίδευση, γεωργική κατάρτιση, επιμόρφωση.
3. Το ποσοστό του απασχολούμενου πληθυσμού στη γεωργία (22%) είναι πολύ ψηλό, ενώ ο ρυθμός εξόδου των απασχολούμενων είναι πολύ βραδύς. Παρόλα αυτά ορισμένοι ισχυρίζονται ότι υπάρχει σχέδιο ξεκληρίσματος των μισών αγροτικών εκμεταλλεύσεων βάσει διεθνών και κοινοτικών επιταγών. Ο ρυθμός εξόδου αναμένεται να αυξηθεί, αλλά ως απόρροια της επικείμενης συνταξιοδότησης του 30% των αρχηγών των αγροτικών εκμεταλλεύσεων που είναι άνω των 65 ετών.
4. Το διαρθρωτικό πρόβλημα και το μακροοικονομικό περιβάλλον της πρόσφατης περιόδου με τον υψηλό ρυθμό πληθωρισμού, τα υψηλά επιτόκια, την υπερκτιμημένη δραχμή, συνέβαλλαν στην μείωση των ιδιωτικών επενδύσεων παγίου κεφαλαίου στο γεωργικό τομέα.
5. Υπερπαράγονται προϊόντα χαμηλής ποιότητας μη προσαρμοσμένα στις ανάγκες και στις απαιτήσεις της εγχώριας και της διεθνούς αγοράς.
6. Υστερεί η αναδιοργάνωση της συνεταιριστικής δραστηριότητας σε υγιή ανταγωνιστική βάση, παρά τις προσπάθειες της πολιτείας για αποτελεσματική λειτουργία του συστήματος με θέσπιση ειδικών νομοθετικών κανόνων.

2.3. Οι Ελληνικοί στόχοι

2.3.1. Γενικά

Το ελληνικό κράτος προκειμένου να αντιμετωπίσει τα προβλήματα που τέθηκαν παραπάνω, και πάντα στα πλαίσια της ΚΑΠ έθεσε στρατηγικούς στόχους για την Αγροτική Ανάπτυξη και την άμεση Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου.

Υπό το κλίμα, λοιπόν των πολιτικών της αγροτικής πτυχής της Agenda 2000, των διαπραγματεύσεων του γύρου της Ουρουγουάης και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου, η Ελλάδα έχει διαμορφώσει τις πολιτικές που θα προωθήσουν τη στρατηγική για Ανάπτυξη της γεωργίας, των Ανταγωνιστικότητας των προϊόντων μας και την Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου.

Πολιτικές οι οποίες με οικονομικό ρεαλισμό, με ευαισθησίες και όραμα προοπτικής θα διαμορφώσουν νέες εξελίξεις, οι οποίες θα ελαχιστοποιήσουν τα ιστορικά ελλείμματα και τις αδυναμίες της ελληνικής γεωργίας.

2.3.2. Σχέδιο για την ανάπτυξη της Ελληνικής Γεωργίας

Με κύριο στόχο την προσαρμογή της ελληνικής γεωργίας στις νέες συνθήκες της πραγματικότητας το Υπ. Γεωργίας για την τετραετία 1996-1999 πρότεινε και αξιολόγησε τις προτεραιότητες ως εξής:

α) Αγροτική εκπαίδευση, κατάρτιση, επιμόρφωση

Στόχος είναι να ενταχθούν συνολικά 60.000 αγρότες στα κεντρικά στοιχεία αυτής της προσπάθειας που θα αποτελέσουν: 1. Η οργάνωση και εποπτεία της αγροτικής εκπαίδευσης - επιμόρφωσης. Ιδρύεται

οργανισμός Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΟΓΕΕΚ) που από το 1997/98 χορηγεί το «πράσινο πτυχίο» 2. Συνεχιζόμενη μεταγυμνασιακή ή μεταλυκειακή κατάρτιση και επιμόρφωση.

β) Ενίσχυση Επενδύσεων στον Αγροτικό Τομέα:

Εργαλεία προς αυτή την κατεύθυνση: 1. Αγροτικός Οργανισμός Λίζινγκ διαχείρισης γαιών, τράπεζα γης, κλπ. 2. Σχεδιασμός εποπτείας της ανασυγκρότησης της ελληνικής μεταποιητικής βιομηχανίας αγροτικών προϊόντων, 3. Μείωση κόστους αγροτικών κατασκευών στις αγροτικές περιοχές, 4. Διάθεση κτηνοτροφικών εκτάσεων για αποκατάσταση κτηνοτρόφων.

γ) Πολιτική για τους νέους αγρότες

Λαμβάνονται μέτρα, όπως πρόσθετες δανειακές διευκολύνσεις και ειδικά φορολογικά μέτρα για την αύξηση του αριθμού εγκατάστασης νέων αγροτών, κατά 1500 το έτος για την περίοδο 1996-1999.

δ) Πρόωρη συνταξιοδότηση

Στο παλιό καθεστώς 1993-96 είναι ενταγμένες 54.000 αγρότες, στους οποίους καταβάλλεται σύνταξη ύψους 40.000 δρχ/μήνα. Με το νέο καθεστώς τετραετίας 1994-98 δίνεται αποζημίωση για 10 χρόνια στους γεωργούς ηλικίας 55-64 ετών ύψους 60.000 δρχ/μήνα εφόσον μεταβιβάσουν ολόκληρη της κτηματική τους περιουσία σε νέο αγρότη ηλικίας 20-40 ετών. Η αποζημίωση έφτανε μέχρι 75.000 δρχ όταν ο διάδοχος ήταν ηλικίας 20-30 ετών ή οι εκμεταλλεύσεις βρίσκονταν στις παραμεθόριους περιοχές.

ε) Αναβάθμιση των υπηρεσιών του Υπουργείου Γεωργίας και Οργανισμών

1. Συνίσταται Γεν. Γραμ. Τροφίμων, Γεν. Διευθ. Ελεγχ. Αγοράς και καταλληλότητας.
2. Οργανισμός Ελέγχου Τροφίμων.
3. Οργανισμός Ελέγχου Κοινот. Ενισχυ. Προσαν/μου και Εγγυήσεων (ΟΕΚΕΠΕ)
4. Οργανισμός Πληρωμών.
5. Οργανισμός Ελλ. Γεωργ. Ασφαλίσεων.

στ) Εθνική Στρατηγική Κοινής Αγροτικής Πολιτικής

Στα πλαίσια της νέας ΚΑΠ και της GATT, καθορίζεται και η εθνική τακτική καθώς και ο στρατηγικός προσανατολισμός ετοιμάζοντας βασικά νομοσχέδια για το μέλλον της ελληνικής γεωργίας μέχρι το 2010 κλασικές μελέτες σε διάφορα θέματα.

ζ) Πολιτική βιολογικής γεωργίας

Ενισχύεται η βιολογική γεωργία, καταπολεμείται η ρύπανση του εδάφους από χημικά κατάλοιπα, ενισχύεται το πρόγραμμα βιοποικιλότητας, προστασίας βιοτόπων. Θα τροποποιηθεί η νομοθεσία για τα γεωργικά φάρμακα, θα καθοριστούν ζώνες βιολογικών καλλιεργειών κ.λ.π.

η) Δασική πολιτική

Δίνεται έμφαση στους δυο βασικούς τομείς αυτής της πολιτικής στη δασοπονία και τη δασοπροστασία. Για τη δασοπονία προβλέπεται η Δημιουργία Ταμείου Δασών και για τη δασοπροστασία θα προτιμηθούν

τα εναέρια μέσα κατάσβεσης των πυρκαγιών μέσω του εξοπλισμού προγράμματος σε αεροσκάφη κατάσβεσης πυρκαγιών.

θ) Πολιτική απερήμωσης

Συγκροτείται εθνική επιτροπή για την καταπολέμηση της ερημοποίησης και συντάσσεται εθνικό πρόγραμμα δράσης. Επίσης ιδρύεται «Ευρωπαϊκό Δίκτυο Συνεργασίας» με έδρα την Ελλάδα.

2.3.3. Κόστος σχεδίου ανάπτυξης

α) Πολιτική για τους νέους αγρότες: 1997: Υπήρξαν πρόσθετες δαπάνες διευκολύνσεις και επιδοτήσεις στους κατόχους του «πράσινου πτυχίου» για τα οποία οι δαπάνες ανήλθαν σε 3,3 δις. δρχ. Το μέτρο της πληροφόρησης ενημέρωσης σε έντυπα και ΜΜΕ ανήλθε σε 100 εκ. Το έτος αυτό ιδρύεται το Ταμείο Νέων Αγροτών και η δαπάνη θα καλυφθεί ισομερώς από Ε.Ε. και τον τακτικό προϋπολογισμό. Έτη 1998-99: δαπάνη 100 εκ. για πληροφ. Ενημ. Και 5 δις. δρχ για την τροποποίηση του κανονισμού για τις ορεινές και προβληματικές περιοχές.

β) Αγροτική εκπαίδευση – κατάρτιση: Το σχολ. έτος 97-98 αρχίζει και τη λειτουργία του το ΤΕΣ Νεμέας για Τεχνίτες Αμπελουργίας – Οικολογίας. Το 1997 θα είναι και το πρώτο έτος αποφοίτησης των ΤΕΣ με πράσινο πτυχίο. Για την συνεχιζόμενη κατάρτιση εκπαίδευση του ετ. 97-97 θα δαπανηθούν 6 δις δρχ (52,5 % από την Ε.Ε.).

γ) Πρόωρη συνταξιοδότηση

1997: για ενημέρωση αγροτών (έντυπα, ΜΜΕ) 100 εκ. δρχ. και άλλα τόσα για ο 98-99.

δ) Πολιτική βιολογικής γεωργίας

Ο καν. 2078/92 συνιστά την προσαρμογή των καλλιεργειών σε μεθόδους παραγωγής που θα προστατεύουν το περιβάλλον και θα ενισχύουν τη βιολογική γεωργία. Η συνολική δαπάνη 49,6 δις (75% Ε.Ε.)

2.4. Οι άξονες Προτεραιότητας Σήμερα

Στο ξεκίνημα της νέας χλιετία και προκειμένου να ανταποκριθεί στο δυναμικά μεταβαλλόμενο ευρύτερο περιβάλλον, το ελληνικό Υπουργείο Γεωργίας, αναδιαμορφώνει τις Προτεραιότητες του προκειμένου να επιτευχθεί η Ανάπτυξη της Γεωργίας, η Ανταγωνιστικότητα των προϊόντων μας και η ανασυγκρότηση της Υπαίθρου.

2.4.1. Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις για τις Μειονεκτικές περιοχές

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Περιοχές εφαρμογής: Το μέτρο θα εφαρμοσθεί στις ορεινές, μειονεκτικές και με ειδικά προβλήματα περιοχές όπως περιέχονται στον κοινοτικό κατάλογο της οδηγίας 85/148/ΕΟΚ όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα.

Περίοδος εφαρμογής: Το μέτρο καλύπτει ολόκληρη την περίοδο εφαρμογής του προγράμματος 2000-2006.

Σύμφωνα με τους όρους που ίσχυαν την περίοδο 94-99 (Οι δικαιούχοι με την ένταξή τους στο μέτρο, μεταξύ των άλλων, αναλάμβαναν την υποχρέωση παραμονή τους στο πρόγραμμα για μια 5ετία, με αντίστοιχη δέσμευση του ελληνικού Δημοσίου για την καταβολή της ετήσιας ενίσχυσης. Για την περίοδο του Β' ΚΠΣ 1994 - 1999 οι διαθέσιμοι πόροι

του μέτρου. Ανάπτυξη του Τομέα Γεωργία 1994 - 1999» ήταν ανεπαρκείς γεγονός που είχε επισημανθεί στο κείμενο του 2^ο ΚΠΣ.

Παράλληλα για την πληρωμή των δικαιούχων από την έναρξη εφαρμογής του μέτρου, υπήρξε ετεροχρονισμός (μέρος των δικαιούχων πληρωνόταν το εξεταζόμενο έτος και μέρος το επόμενο) ο οποίος κορυφώθηκε την περίοδο 1992 και συνεχίστηκε καθ' όλη την 2^η περίοδο με αποτέλεσμα νομικές δεσμεύσεις που έχουν αναληφθεί μέχρι την 31.12.99 να υλοποιηθούν μετά την 1.1.2000. Κατά συνέπεια στο παρόν περιλαμβάνονται και οι σχετικές υποχρεώσεις του Β' ΚΠΣ.

Το μέτρο προβλέπεται να συνεχισθεί και τη νέα περίοδο με τους όρους και προϋποθέσεις που ορίζονται στη συνέχεια.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις των ορεινών και μειονεκτικών περιοχών λόγω των μονίμων φυσικών μειονεκτημάτων που παρουσιάζουν (μεγάλα υψόμετρα, απότομες κλίσεις, μικρή βλαστική περίοδος, πτωχά υποβαθμισμένα εδάφη) δημιουργούν τα μειωμένα εισοδήματα για τους παραγωγούς. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό και με την απουσία στις περιοχές αυτές εναλλακτικών πηγών απασχόλησης δημιουργούν σοβαρά προβλήματα για την παραμονή των κατοίκων στις περιοχές αυτές και τη συνέχιση της άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας. Σκοπός του μέτρου είναι να αμβλύνει την παραπάνω κατάσταση αντισταθμίζοντας μέρος της απώλειας εισοδήματος που οφείλεται στα φυσικά μειονεκτήματα έτσι ώστε να παραμείνει ένα ελάχιστο αποδεκτό όριο πληθυσμού, το οποίο διασφαλίζει μέσω της άσκησης της γεωργικής δραστηριότητας, τη συνέχιση της χρήσης γεωργικών γαιών, τη

διαφύλαξη του αγροτικού τοπίου, στη διατήρηση και παραγωγή αειφόρων καλλιεργητικών συστημάτων.

ΣΤΟΧΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Στόχος του μέτρου είναι η συνέχιση της στήριξης της άσκησης γεωργικής δραστηριότητας στις ορεινές και μειονεκτικές περιοχές με την χορήγηση ετησίως εξισωτικής αποζημίωσης περίπου σε 180.000 γεωργοκτηνοτρόφους μόνιμους κατοίκους των περιοχών αυτών και στους μετακινούμενους κτηνοτρόφους σαν αντιστάθμισμα της απώλειας εισοδήματος που υφίστανται από την επίδραση των μόνιμων φυσικών μειονεκτημάτων που επικρατούν στις περιοχές αυτές και η πληρωμή της ήδη αναληφθείσας υποχρέωσης των δικαιούχων.

ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ

Στο μέτρο μπορούν να ενταχθούν

1. Δικαιούχοι του μέτρου μπορούν να κριθούν φυσικά και νομικά πρόσωπα εφόσον πληρούν τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

α. είναι γεωργοί, νόμιμοι κάτοχοι και αρχηγοί γεωργικής εκμετάλλευσης

β. είναι μόνιμοι κάτοικοι ορεινής ή μειονεκτικής ή με ειδικά προβλήματα περιοχής ή έχουν την ιδιότητα του μετακινούμενου κτηνοτρόφου

γ. είναι ενήλικα άτομα με πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα ηλικίας μέχρι 65 ετών

δ. τα οικονομικά εξωγεωργικά εισοδήματα δεν υπερβαίνουν το εισόδημα που ορίζεται με απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας.

ε. κατέχουν νόμιμα και αξιοποιούν με αυτοαπασχόληση στα όρια των ορεινών ή μειονεκτικών ή με ειδικά προβλήματα περιοχών τουλάχιστο 20 στρέμματα χρησιμοποιούμενης γεωργικής έκτασης περιλαμβανομένης και αυτής των βοσκοτόπων.

στ. αναλαμβάνουν την υποχρέωση για 5 τουλάχιστο έτη από την πρώτη πληρωμή της εξισωτικής αποζημίωσης:

- να ασκούν την γεωργική δραστηριότητα τουλάχιστο με τους όρους που εντάχθηκαν στο μέτρο
- να χρησιμοποιούν καθ όλη την περίοδο της δέσμευσης τους συνήθεις καλές γεωργικές πρακτικές που συμβιβάζονται με τις απαιτήσεις για την προστασία του περιβάλλοντος και τη διαφύλαξη του φυσικού χώρου, ιδίως δε πρακτικές αειφορικής γεωργίας. Ειδικότερα να τηρούν τον κώδικα ορθής γεωργικής πρακτικής
- να μην χρησιμοποιήσουν στην εκτροφή βοοειδών απαγορευμένες ουσίες δυνάμει της οδηγίας 96/22/EK(EL125) ή ουσίες που επιτρέπονται μεν με βάση την ανωτέρω οδηγία αλλά χρησιμοποιήθηκαν παράνομα ούτε να ανιχνευτούν κατ εφαρμογή της οδηγίας 96/23/EK ούτε να βρεθεί σε οποιαδήποτε μορφή στην εκμετάλλευση απαγορευμένη ουσία ή προϊόν ή επιτρεπόμενη ουσία ή προϊόν δυνάμει της οδηγίας 96/22/EK που όμως κατέχεται παράνομα.
- να μην εμπλακούν οι ίδιοι ή μέλη των οικογενειών τους, που έχουν οικονομική σχέση με την εκμετάλλευση, με δραστηριότητες

που έχουν σχέση με καλλιέργεια, διάθεση, εμπορία ναρκωτικών ουσιών, απάτη σε βάρος του Δημοσίου.

- να συνεργάζονται στην εφαρμογή δράσεων εξυγίανσης της κτηνοτροφίας
- να δέχονται ανεπιφύλακτα και να διευκολύνουν τους ελέγχους που πραγματοποιούν Εθνικά και Κοινοτικά όργανα.

ΥΨΟΣ ΕΞΙΣΩΤΙΚΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ

Το συνολικό ετήσιο ποσό της εξισωτικής αποζημίωσης που μπορεί να χορηγηθεί κατά περίπτωση δικαιούχου δύναται να φθάσει:

Περιοχή	Δικαιούχος	Ποσά σε EURO
Ορεινή περιοχή	Νέος γεωργός (Άρθρο 8) Καν 1257/99	-1.500
	Νέος γεωργός (άρθρο 8 με πράσινο πιστοποιητικό και βιώσιμη εκμ/ση	5.000
	Κάτοικος νησιών Αιγαίου	4.000
	Λοιποί Δικαιούχοι	3.500
Μειονεκτικές και με ειδικά προβλήματα Περιοχές	Νέος γεωργός (άρθρο 8 Καν1257/99)	4.250
	Νέος γεωργός Άρθρο 8 με πράσινο πιστοποιητικό και βιώσιμη εκμ/ση	-1.750
	Κάτοικος νησιών Αιγαίου	3.750
	Λοιποί δικαιούχοι	3.250

ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΨΟΥΣ ΤΗΣ ΕΞΙΣΩΤΙΚΗΣ ΑΠΟΖΗΜΙΩΣΗΣ

Το ύψος ενίσχυσης κατά περίπτωση δικαιούχου υπολογίζεται με βάση του αριθμό των στρεμμάτων που κατέχεται νόμιμα και αξιοποιείται συστηματικά στα όρια των ορεινών, μειονεκτικών και με ειδικά προβλήματα περιοχών και διαφοροποιείται ανάλογα με τους αναπτυξιακούς στόχους και ιδίως την αναβίωση φθίνουσων περιοχών των οποίων η τοπική οικονομία εξαρτάται από τον πρωτογενή τομέα, την σοβαρότητα των μόνιμων φυσικών μειονεκτημάτων, την κατεύθυνση παραγωγής και την οικονομική διάρθρωση της εκμετάλλευσής ως ακολούθως:

- Μοναδιαία ύψη ενίσχυσης

Ορεινές περιοχές

Ποσά σε EURO ανά εκτάριο(Ha)

Τρόπος αξιοποίησης της έκτασης	Νέος Γεωργός		Λοιποί δικαιούχοι	
	Με πράσινο πιστοποιητικό	Άρθρο 8	Μικρά νησιά Αιγαίου	Λοιπών περιοχών
Ζωοτροφές για πώληση Αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά Ψυχανθή, σιτηρά Είδη εκτός διατροφής	80	75	70	60
Λοιπές καλλιέργειες	45	45	45	45
Βοσκότοποι με συγκομιζόμενες ζωοτροφές για αυτοκατανάλωση	100	90	80	70

Βοσκότοποι χωρίς συγκομιζόμενες ζωοτροφές για αυτοκατανάλωση	84	75	66	58
--	----	----	----	----

β. Μειονεκτικές περιοχές

Ποσά σε EURO ανά εκτάριο(Ha)

Τρόπος αξιοποίησης της έκτασης	Νέος Γεωργός		Λοιποί δικαιούχοι	
	Με πράσινο πιστοποιητικό	Άρθρο 8	Μικρά νησιά Αιγαίου	Λοιπών περιοχών
Ζωοτροφές για πώληση Αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά Ψυχανθή, σιτηρά Είδη εκτός διατροφής	80	70	60	50
Λοιπές καλλιέργειες	40	40	40	40
Βοσκότοποι με συγκομιζόμενες ζωοτροφές για αυτοκατανάλωση	95	85	75	65
Βοσκότοποι χωρίς συγκομιζόμενες ζωοτροφές για αυτοκατανάλωση	84	71	63	55

β. Βοσκότοποι

- Οι εκτάσεις των βοσκοτόπων για να ληφθούν υπόψη στον υπολογισμό του ύψους ενίσχυσης θα πρέπει να πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις

- ο Ο βοσκότοπος θα πρέπει να κατέχεται νόμιμα εφόσον πρόκειται για ιδιωτικό βοσκότοπο ή τα ζώα να εισέρχονται σε αυτόν νόμιμα εφόσον πρόκειται για κοινόχρηστο βοσκότοπο (Δημοτικό ή Κοινοτικό). Για την είσοδο των ζώων στους Δημοτικούς και Κοινοτικούς βοσκότοπους εφαρμόζονται οι διατάξεις του ν.1080/80 όπως ισχύει.

ΑΙΤΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΥΨΟΥΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Όπως προαναφέρθηκε το μέτρο της εξισωτικής αποζημίωσης είναι συνεχιζόμενο. Την 2^η προγραμματική περίοδο τα μοναδιαία και συνολικά ύψη ενισχύσεων που χορηγήθηκαν ήταν μειωμένα αποκλειστικά και μόνο για λόγους ανεπάρκειας των διαθέσιμων πιστώσεων και όχι από έλλειψη μηχανισμών ,εφαρμογής ή μειωμένης αξιολόγησης του μέτρου, (όπως είναι γνωστό η εξισωτική αποζημίωση είναι το πρώτο διαρθρωτικό μέτρο που εφαρμόστηκε στη χώρα μας με πρώτο έτος εφαρμογής το 1981).

Το πρόβλημα της διάθεσης μειωμένων πιστώσεων εξακολουθεί να υφίσταται και την νέα περίοδο και αυτό έχει σαν αποτέλεσμα τα ποσά της ενίσχυσης που θα μπορούσαν να χορηγηθούν στους δίκαιού χους , όχι μόνο να μην επαρκούν για την αντιστάθμιση των υφιστάμενων μειονεκτημάτων αλλά και να είναι μειωμένα σε τρέχουσες τιμές σε σχέση με την 2^η περίοδο.

Για την αντιμετώπιση μερικώς του προβλήματος αυτού (δηλαδή να μη υπάρξει μείωση των ποσών κατά την νέα περίοδο) αλλά και να υπάρξει μια μικρή μέση αύξηση σε τρέχουσες τιμές (επισημαίνεται ότι τα ποσά

διατηρούνται σταθερά εξαιτίας της ανεπάρκειας των πιστώσεων από του έτους 1993), αποφασίστηκε η αύξηση της Εθνικής Συμμετοχής.

Σημειώνεται ότι ο ανωτέρω προγραμματισμός τελεί υπό αναθεώρηση στα πλαίσια των προτάσεων για την αύξηση της Κοινοτικής Συμμετοχής.

Ευαισθητοποίηση – Ενημέρωση

Η ευαισθητοποίηση – ενημέρωση των δικαιούχων γίνεται μέσω της έκδοσης ειδικών φυλλαδίων του Υπουργείου Γεωργίας, διόργάνωσης ημερίδων και συναντήσεων με συλλογικούς φορείς των αγροτών αλλά και μέσω του δικτύου των αρμόδιων υπηρεσιών της νομαρχιακής αυτοδιοίκησης.

Παράλληλα, σε κάθε εκπαιδευτικό πρόγραμμα που υλοποιείται από τον αρμόδιο φορέα για την κατάρτιση των αγροτών (ΟΓΕΕΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ) δίνεται αναλυτική ενημέρωση στους συμμετέχοντες για τους όρους και τις προϋποθέσεις ένταξης των δικαιούχων αλλά και τις συνυπαγόμενες υποχρεώσεις τους.

Εκπαιδεύσεις

Στα πλαίσια του Άξονα Προτεραιότητας για τις Μειονεκτικές Περιοχές και τις περιοχές που υπόκεινται σε περιβαλλοντικούς περιορισμούς, θα προγραμματιστούν εκπαιδεύσεις από το έτος 2001 και μετά στους γεωργούς για την τήρηση των Κωδικών Ορθής Γεωργικής Πρακτικής.

Οι εκπαιδεύσεις αυτές θα πραγματοποιηθούν από τον Οργανισμό Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης – Κατάρτισης και Απασχόλησης (ΟΓΕΕΚΑ) «ΔΗΜΗΤΡΑ» στα Κέντρα Γεωργικής

Εκπαίδευσης με στόχο την τήρηση των ελάχιστων περιβαλλοντικών δεσμεύσεων των παραγωγών σε ζώνες ορεινές και ημιορεινές όπου η γεωργία και η κτηνοτροφία έχουν εκτατικό ή και ημιεκτατικό χαρακτήρα προκειμένου να δικαιωθούν την εξισωτική αποζημίωση.

2.4.2. Γεωργοπεριβαλλοντολογικά μέτρα

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Οι δράσεις που θα υλοποιηθούν στα πλαίσια του Μέτρου αφορούν:

- Τρόπους χρήσης των γεωργικών γαιών που είναι συμβατοί με την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος, του τοπίου και των χαρακτηριστικών του, των φυσικών πόρων, των εδαφών και της γενετικής ποικιλομορφίας.
- Την ευνοϊκή για το περιβάλλον εντατικοποίηση της γεωργικής δραστηριότητας και τη διαχείριση συστημάτων βοσκής χαμηλής πυκνότητας
- Τη διατήρηση υψηλής φυσικής αξίας περιβαλλόντων στα οποία ασκείται η γεωργία και τα οποία βρίσκονται υπό απειλή.
- Τη διατήρηση του τοπίου και των ιστορικών χαρακτηριστικών των γεωργικών εκτάσεων.
- Την εφαρμογή του περιβαλλοντικού σχεδιασμού στη γεωργική πρακτική.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η στήριξη μεθόδων γεωργικής παραγωγής που αποσκοπούν στην προστασία του περιβάλλοντος και στη διατήρηση του ανθρωπογενούς (πολιτιστικού) και φυσικού αγροτικού περιβάλλοντος.

ΣΤΟΚΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΡΟΥ

Η εφαρμογή γεωργικών πρακτικών που είναι αυστηρότερες από την συνήθη εφαρμοζόμενη ορθή γεωργική πρακτική ώστε να περιορισθούν οι περιβαλλοντικές οχλήσεις σε ιδιαίτερα ευαίσθητα οικοσυστήματα και περιοχές. Μέσω των δράσεων θα διασφαλισθεί η αρμονική συνύπαρξη και συνέχιση της άσκησης γεωργικής δραστηριότητας με βάση τις αρχές της αειφόρου και βιώσιμης ανάπτυξης.

Παρακάτω παρουσιάζονται οι επιμέρους δράσεις οι οποίες ομαδοποιούνται όπως προαναφέρθηκε σε δύο μεγάλες ενότητες που είναι οι συνεχιζόμενες και οι νέες δράσεις.

ΠΡΟΣΘΕΤΟΙ ΠΟΡΟΙ

Συμπληρωματική χρηματοδότηση είτε για την επέκταση των αγροπεριβαλλοντικών προγραμμάτων είτε για τη σύνταξη και εφαρμογή νέων θα υπάρξει από την εφαρμογή των άρθρων 3 και 5 παρ.2 του Καν 1259/99.

2.4.3. Μακροχρόνια παύση εκμετάλλευσης γεωργικών γαιών

Το συνεχιζόμενο πρόγραμμα

Εγκρίθηκε με την υπ. αριθμ. Ε(96)1144/19-7-96 απόφαση της επιτροπής. Ο προϋπολογισμός του ανήρχετο σε 1,70 εκατ. ECU για την περίοδο 1996-1997 και η έκταση εφαρμογής του σε 25.000 Ha.

Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δύο διακριτά μέτρα.

- Μέτρο Α: δημιουργία βιοτόπων και οικοπάρκων σε περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος.

- Μέτρο Β : Προστασία υδρολογικών συστημάτων από τη ρύπανση γεωργικής προέλευσης. Προτεραιότητα δόθηκε στην εφαρμογή του Μέτρου Α.

ΠΕΡΙΟΧΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Το πρόγραμμα είναι εθνικό εφαρμόζεται όμως σε περιοχές διάσπαρτες σε όλη την επικράτεια, με βάση συγκεκριμένα κριτήρια. Το Μέτρο Α εφαρμόζεται κατά προτεραιότητα σε περιοχές του Δικτύου Φύση 2000, σε περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος καθώς και σε περιοχές έντονης οικολογικής υποβάθμισης. Το μέτρο Β εφαρμόζεται σε παραποτάμιες, παραλίμνιες και παράκτιες περιοχές.

ΕΠΙΛΕΞΙΜΕΣ ΕΚΤΑΣΕΙΣ

Επιλέξιμες εκτάσεις θεωρούνται:

- Αροτραίες εκτάσεις και κηπευτικά
- Δενδρώνες πλην ελαιώνων
- Αμπελώνες
- Μόνιμοι λειμώνες
- Βοσκότοποι (χορτολίβαδα, θαμνολίβαδα, δασολίβαδα)
- Καλλιεργούμενες στο παρελθόν εκτάσεις, που άλλαξαν χρήση, έχοντας μετατραπεί σε βοσκοτόπους.

Όλες οι παραπάνω κατηγορίες εκτάσεων, δεν πρέπει να βρίσκονται σε καθεστώς εγκατάλειψης. Μία γεωργική έκταση θεωρείται εγκαταλελειμμένη κατά την έννοια του άρθρου 2, παράγραφος Ι, στοιχείο ε' του Καν. (ΕΟΚ) 2078/92 εάν δεν αποτελεί το αντικείμενο

καμίας γεωργικής χρήσης ή γεωργικής παρέμβασης επί τουλάχιστον τρία συνεχή έτη πριν από την ανάληψη της δέσμευσης της μακροχρόνιας παύσης καλλιέργειας γαιών και εάν δεν έχει ενταχθεί σε σύστημα εναλλαγής καλλιεργειών κατά την ίδια περίοδο.

Στο πρόγραμμα μπορούν να ενταχθούν και εκτάσεις των εκμεταλλεύσεων (δηλ. αγροτεμάχια μιας εκμετάλλευσης) που είναι εγκαταλελειμμένες, αλλά δεν μπορούν να τύχουν οικονομικής ενίσχυσης στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος ούτε καν για τα έξοδα συντήρησης των εκτάσεων αυτών.

ΣΤΟΧΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το Μέτρο Α στοχεύει στην βελτίωση της βιοποικιλότητας της αυτοφνούς χλωρίδας και της άγριας πανίδας καθώς και στην αναβάθμιση του αγροτικού τοπίου σε υποβαθμισμένες περιοχές. Το μέτρο Β στοχεύει στην προστασία των νερών από τη ρύπανση και τον ευτροφισμό, στη δημιουργία ρυθμιστικών ζωνών (Buffer zones) σε απόσταση μέχρι 150 μ. από τις όχθες ποταμών, 600μ. από τις όχθες λιμνών και 1000μ, από την ακτογραμμή.

ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Δικαιούχοι είναι κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, κάτοχος γεωργικής έκτασης για την οποία έχει την άμεση ευθύνη της διαχείρισής της.

Οι εκτάσεις μπορεί να είναι ιδιόκτητες ή ενοικιαζόμενες.

ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΔΙΚΑΙΟΥΧΩΝ

Στο μέτρο Α οι βασικές δεσμεύσεις των παραγωγών είναι οι εξής:

- Να απέχουν από την με οποιονδήποτε τρόπο παραγωγική εκμετάλλευση της έκτασης.
- Να εντάξουν στο πρόγραμμα έκταση μεγαλύτερη ή ίση με 20 Ha
- Να καταγράψουν την χλωρίδα, να χαρτογραφήσουν τις φυτοκοινωνίες, να παρακολουθήσουν την εξέλιξη της βλάστησης και των φυτοκοινωνικών παραμέτρων κατά τη διαδικασία της φυσικής αναγέννησης, μετά την παύση της εκμετάλλευσης και να αναφέρουν όλες τις σχετικές παρατηρήσεις τους σε ετήσια έκθεση.
- Να προβούν μετά το τρίτο έτος σε καθαρισμό της ανεπιθύμητης βλάστησης, που τείνει να κυριαρχήσει σε βάρος της φυτοποικιλότητας της έκτασης.
- Να προβούν σε επιλεγμένες φυτευτικές παρεμβάσεις (θάμνο-δενδροφυτεύσεις) και αναχλοάσεις αυτοφυών ειδών.

Στο Μέτρο Β οι βασικές δεσμεύσεις των παραγωγών είναι οι εξής:

- Να απέχουν από την με οποιοδήποτε τρόπο παραγωγική εκμετάλλευση της έκτασης.
- Να παρακολουθούν την εξέλιξη της βλάστησης και να προβαίνουν στους αναγκαίους καθαρισμούς για την αποφυγή πυρκαγιών
- Δεν υπάρχουν περιορισμοί ως προς το ελάχιστο μέγεθος της εντασσόμενης έκτασης στο πρόγραμμα.

ΥΨΟΣ ΕΝΙΣΧΥΣΗΣ

Η καταβαλλόμενη ετησίως στρέμματική ενίσχυση για τις εκτάσεις που τίθενται σε μακροχρόνια παύση καλλιέργειας είναι συνάρτηση της προϋπάρχουσας (πριν την ένταξη στο πρόγραμμα) χρήσης γης της έκτασης, της γεωγραφικής ζώνης στην οποία ανήκει και της αναλαμβανόμενης δέσμευσης (Μέτρο Α ή Μέτρο Β).

Για τις ανάγκες του προγράμματος η Χώρα διαιρείται σε 4 γεωγραφικές ζώνες:

Ζώνη.150 : Μακεδονία - Θράκη

Ζώνη .160 : Ήπειρος - Πελοπόννησος - Νησιά Ιονίου

Ζώνη :170 : Θεσσαλία

Ζώνη .180 : Στερεά Ελλάδα - Κρήτη - Νησιά Αιγαίου

Για κάθε στρέμμα έκτασης που τίθεται σε μακροχρόνια παύση καλλιέργειας καταβάλλεται ετησίως μία αντιστάθμιση, ανεξάρτητη από τη δέσμευση που αναλαμβάνει ο δικαιούχος (Μέτρο Α ή Μέτρο Β), η οποία καλείται βασική αντιστάθμιση.

Αυτή ισούται:

Βασική αντιστάθμιση / στρ. = Καθαρή πρόσοδος / στρ. της συγκεκριμένης χρήσης γης στην συγκεκριμένη γεωγραφική ζώνη + Κόστος βασικού καθαρισμού της ανεπιθύμητης βλάστησης /στμ.

Το κόστος βασικού καθαρισμού είναι ανάλογο της προϋπάρχουσας χρήσης γης. Για μια ορισμένη χρήση γης είναι ανεξάρτητο της γεωγραφικής ζώνης και άρα σταθερό στο σύνολο της χώρας. Αυτό διαμορφώνεται ως εξής:

A/a	Χρήσεις γης	Βασικό κόστος καθ/σμού σε ECU /στρ.	Βασικό κόστος καθ/σμού σε δρχ./στρ.
1	Αροτραίες / κηπευτικά / Δενδρώδεις/ Αμπελώνες	1,94	605
2	Μόνιμοι λειμώνες και χορτολίβαδα	7,70	2400
3	Θαμνολίβαδα Δασολίβαδα, Εκτακτικοί βοσκότοποι	13,60	4240

Η καθαρή πρόσοδος / στρ., ανά χρήση γης και ανά γεωγραφική ζώνη, έχει υπολογισθεί με βάση τα στοιχεία του 199-1 και έχει αναχθεί σε ECU/στρ. με βάση την ισοτιμία του 1996.

Η βασική αντιστάθμιση σε ECU/στρ. δίνεται στον παρακάτω πίνακα:

α/α	Χρήσεις γης	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΖΩΝΗ			
		Z 450	Z 460	Z 470	Z 480
1	Αρδευόμενες αροτραίες, πλην αραβοσίτου καρπού, μηδικής, τριφυλλιών, κηπευτικά, μποστανικά, όσπρια, δενδρώδεις,αμπελώνες	72,45	72,45	72,45	72,45
2	Αραβόσιτος καρπός	48,3	42,67	66,0	45,58
3	Μηδική/Τριφύλια	72,4	46,93	72,45	70,56
4	Σιτάρι σκληρό	47,53	63,94	72,45	63,55
5	Σιτάρι μαλακό	20,46	30,64	28,10	28,20
6	Κριθάρι, λοιπά χειμερινά σιτηρά	7,36	11,71	15,32	7,8
7	Μόνιμοι λειμώνες, χορτολίβαδα	21,53	21,53	21,57	15,9
8	Θαμνολίβαδα,Δασολίβαδα, εκτατικοί βοσκότοποι	20,77	20,77	18,91	17,08

Η παραπάνω βασική αντιστάθμιση αποτελεί τη βάση πληρωμής των ενισχύσεων του παρόντος προγράμματος. Κάθε χρόνο με απόφαση του Υπουργού Γεωργίας καθορίζεται η ισοτιμία του ECU για τις ανάγκες του Καν. 2078/92 και με βάση αυτή καθορίζεται η βασική αντιστάθμιση σε δρχ. για κάθε χρόνο εφαρμογής του προγράμματος.

Βασική ενίσχυση

Στην καταβαλλόμενη βασική αντιστάθμιση προστίθεται το χορηγούμενο οικονομικό κίνητρο (πριμ).

Τα επίπεδα του χορηγούμενου οικονομικού κινήτρου καθορίζονται ως ακολούθως:

Επίπεδο κινήτρου	Εντός Δικτύου Φύση 2000	Εκτός Δικτύου Φύση 2000
Μέτρο Α	20%	15%
Μέτρο Β	15%	10%

Προκύπτει κατ' αυτόν τον τρόπο η βασική ενίσχυση η οποία καταβάλλεται σε συνάρτηση με το εφαρμοζόμενο Μέτρο του Προγράμματος (Α ή Β) και το επίπεδο οικολογικής ευαισθησίας ή προστασίας της περιοχής, Αυτή ισούται:

Βασική ενίσχυση = Βασική αντιστάθμιση + χορηγούμενο οικονομικό κίνητρο (πριμ) Βασική αντιστάθμιση+(0,1 ή 0,15 ή 0,2) X Βασική αντιστάθμιση

Η βασική ενίσχυση για τα σκληρά σιτάρια καταβάλλεται στο καθοριζόμενο ποσό μόνο για τις εκτάσεις που αντιστοιχούν στο ατομικό δικαίωμα καλλιέργειας σκληρού σίτου του δικαιούχου. Οι πέραν του

ατομικού δικαιώματος εκτάσεις σκληρού σίτου επιδοτούνται με βασική ενίσχυση ανάλογη του μαλακού σίτου.

Η βασική ενίσχυση για αροτραίες εκτάσεις που ακολουθούν πρόγραμμα αμειψισποράς υπολογίζεται με βάση τις βασικές ενισχύσεις των καλλιεργειών της αμειψισποράς. Για τον υπολογισμό του μέσου όρου λαμβάνονται υπόψη τα πέντε (5) καλλιεργητικά έτη που προηγούνται της ένταξης στο παρόν πρόγραμμα.

Πρόσθετη ενίσχυση

Πέραν της βασικής ενίσχυσης ο δικαιούχος μπορεί να επιδοτηθεί για τις δαπάνες επί πλέον εργασιών που αναλαμβάνει είτε στα πλαίσια δημιουργίας βιοτόπων ή φυσικών πάρκων (Μέτρο Α) είτε για τη συντήρηση υπαρχόντων στοιχείων του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος (Μέτρο Α και Μέτρο Β).

Οι επιπλέον αυτές δαπάνες πρέπει να περιλαμβάνονται και να περιγράφονται λεπτομερώς στο υπό έγκριση Σχέδιο Περιβαλλοντικής Διαχείρισης του Δικαιούχου.

Στις πρόσθετες ενισχύσεις δεν χορηγείται οικονομικό κίνητρο (πριμ). Λόγω της δυσκολίας του προγράμματος και της αδυναμίας πρόβλεψης όλων των απαιτούμενων επιπλέον εργασιών σε χρονικό ορίζοντα εικοσαετίας, οι επί πλέον εργασίες καθώς και ο προϋπολογισμός δαπανών τους γίνεται σε πενταετή βάση. Η περιγραφή τους και ο αντίστοιχος προϋπολογισμός τους περιλαμβάνεται στο αρχικό Σχέδιο Περι/κης Διαχείρισης και στις εκθέσεις αξιολόγησης της πορείας υλοποίησης του Προγ/τος, που υποβάλλονται ανά πενταετία.

Ο συνολικός προϋπολογισμός δαπανών της πενταετίας διαιρείται διά πέντε, για τον προσδιορισμό του ετησίως καταβαλλόμενου ποσού. Σαν βάση υπολογισμού των δαπανών της πενταετίας λαμβάνεται η τιμή της ECU στην αρχή της πενταετίας, όπως αυτή καθορίζεται με την εφαρμοστική απόφαση του Υπουργού Γεωργίας.

Καμία καταβαλλόμενη ενίσχυση στα πλαίσια του παρόντος προγράμματος δεν μπορεί να υπερβαίνει το μέγιστο επιλέξιμο ποσό των 72,45 ECU/στρ/έτος ή για το 1996 τις 22590 δρχ/στρ. Στο παραπάνω ποσό συμπεριλαμβάνονται τόσο οι βασικές, όσο και οι πρόσθετες ενισχύσεις.

ΤΟ ΝΕΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΑΣ ΠΑΥΣΗΣ
ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗΣ ΓΕΩΡΓΙΚΩΝ ΓΑΙΩΝ (2000-2006)

Από την εγκεκριμένη έκταση των 25.000Ha του προγράμματος, τα 6000Ha δεν είχαν ενταχθεί στο πρόγραμμα μέχρι 31/12/1999.

Οι εκτάσεις αυτές θα ενταχθούν με τους νέους όρους που καθορίζει ο Καν 1257/99.

Η επιλογή των εκτάσεων θα γίνει με τα κριτήρια που ίσχυσαν για το συνεχιζόμενο πρόγραμμα βελτιωμένα και προσαρμοσμένα στην εμπειρία από την εφαρμογή του. Η γειτνίαση με τις περιοχές του Δικτύου Φύση 2000 σαν κριτήριο επιλογής για τις εκτός του Δικτύου Φύση 2000 περιοχές είναι ιδιαίτερα δύσκολο από τεχνικής άποψης να προσδιορισθεί σαν απόσταση. Η γειτνίαση θέλει κυρίως να εξασφαλίσει ότι στην υποψήφια έκταση θα υπάρχουν σε σημαντικό βαθμό οι τύποι οικοτόπων ιδιαίτερης σημασίας της οδηγίας 92/43, οι οποίοι υπάρχουν και στις γειτνιάζουσες περιοχές του Δικτύου. Κατά συνέπεια η

αξιολόγηση από την τεχνική επιτροπή αξιολόγησης θα γίνεται κατά περίπτωση και με βάση την αξιολόγηση των τύπων οικοτόπων και την ύπαρξη ειδών προτεραιότητας των παραρτημάτων της οδηγίας 92/43, τα οποία είναι κριτήρια αντικειμενικά τόσο για τις περιοχές του Δικτύου Φύση 2000 όσο και για τις εκτός του Δικτύου περιοχές το πρωταρχικό κριτήριο επιλογής είναι η οικολογική αξία (τύποι οικοτόπων, είδη προτεραιότητας). Για εκτάσεις της αυτής οικολογικής αξίας που έχουν περάσει την πρώτη φάση επιλογής η παραπέρα αξιολόγηση γίνεται με βάση το κριτήριο της υποβάθμισης. Ιεραρχούνται οι εξετάσεις με την μεγαλύτερη υποβάθμιση. Κριτήρια υποβάθμισης δίνονται στο κεφάλαιο ΚΟΓΠ για την κτηνοτροφία, όπου ορίζονται οι οριακές υπερδιαβρωμένες εκτάσεις καθώς και οι εκτάσεις οι υποβαθμισμένες λόγω επικράτησης ανεπιθύμητων επεκτατικών διαπλάσεων. Οι δεσμεύσεις των δικαιούχων δεν μεταβάλλονται Τροποποιούνται τόσο για το νέο όσο και για το συνεχιζόμενο πρόγραμμα, με βάση το άρθρο 20§2 του Καν 1750/99, οι πρόσθετες ενισχύσεις για τις φυτεύσεις και την ζιζανιοκτονία.

Δενδροφυτεύσεις

Παραμένει η δέσμευση δενδροφύτευσης 3 δένδρων /Ha/20ετία για το σύνολο της εντασσόμενης στο πρόγραμμα έκτασης. Η μέγιστη επιλέξιμη δαπάνη ανά δένδρο συμπεριλαμβανομένων των εξόδων μεταφοράς και φύτευσης ανέρχεται σε 1680δρχ/δένδρο ή 5040 δρχ/Ha/20ετία. Στην πράξη διαπιστώθηκε ποσοστό εγκατάστασης και επιβίωσης της τάξης του 30-40%, ιδιαίτερα σε δυσμενής οικολογικές συνθήκες (κλιματικές, υψομετρικές) και για είδη μικρού ύψους εύρους προσαρμογής.

Κατά συνέπεια η επίτευξη του στόχου της δενδροφύτευσης απαιτεί δαπάνη: $5040:0,35=14.400\text{δρχ/Ha/20ετία}$ ή $42,26\text{EUR0/Ha/20ετία}$. Δεδομένου ότι η δενδροφύτευσεις θα πρέπει να ολοκληρωθούν στην πρώτη 7ετία της δέσμευσης, η ετήσια δαπάνη ανέρχεται σε $6,04\text{EUR0/Ha/έτος}\times 7\text{έτη}$.

Θαμνοφύτευσεις

Η ίδια κατάσταση παρουσιάζεται και για τους θάμνους, όπου το αντίστοιχο ποσοστό επιτυχίας των φυτεύσεων ανέρχεται σε 40-50%.

Η επίτευξη του στόχου της θαμνοφύτευσης απαιτεί δαπάνη: $45\text{θάμνοι/Ha/20ετία}\times 755\text{δρχ/θάμνο}:0,45=75.500\text{δρχ/Ha/20ετία}$ ή $221,57\text{EURO/Ha/20ετία}$. Δεδομένου ότι οι θαμνοφύτευσεις θα πρέπει ομοίως να ολοκληρωθούν στην πρώτη 7ετία της δέσμευσης, η ετήσια δαπάνη ανέρχεται σε $31,65\text{EURO/Ha/έτος}\times 7\text{έτη}$. (Πίνακας 6).

Προϋπολογισμός

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος για την περίοδο 2000-2006 ανέρχεται σε 11.667 εκατ. δρχ. ή 13,01 εκατ. EURO.

Εκπαίδευση

Οι δικαιούχοι θα ανέλθουν σε 200. Απαιτούνται 150 ώρες εκπαίδευσης ανά δικαιούχο στην πενταετία. Για την εκπαίδευση των γεωπόνων συμβούλων και των γεωπόνων ελεγκτών, περί τους 50 τον αριθμό, θα απαιτηθούν 25h ώρες ανά εκπαιδευόμενο στην πενταετία.

Παρακολούθηση

Η παρακολούθηση θα ανατεθεί σε ανεξάρτητο φορέα. Η σχετική δαπάνη υπολογίζεται σε 5 εκατ. δρχ/ετησίως.

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση θα ανατεθεί σε έναν ή περισσότερους φορείς. Στην αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων θα περιλαμβάνεται:

- Η πορεία της α' φυτοποικιλότητας των εκτάσεων που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα.
- Η διατήρηση προστατευόμενων ειδών της άγριας χλωρίδας
Φυτοκοινωνιολογικές παρατηρήσεις

Η πορεία της βιοποικιλότητας των ειδών της πανίδας στις εκτάσεις που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα με χρήση έμμεσων δεικτών (φυτοκάλυψη κλπ)

Η δαπάνη για την αξιολόγηση θα ανέλθει σε περίπου 100 εκατ. δρχ. ετησίως.

2.4.4. Γεωργική Επαγγελματική Εκπαίδευση

Οι εξελίξεις στον αγροτικό τομέα επιβάλλουν συνεχή επιμόρφωση και κατάρτιση του εργατικού αγροτικού δυναμικού. Η γεωργική εκπαίδευση συνεισφέρει στην ανάπτυξη του αγροτικού χώρου και τη μεταφορά γνώσεων τόσο τεχνικών όσο και οικονομικών - κοινωνικών - πολιτιστικών. Η ανάγκη για επαρκή επαγγελματική εκπαίδευση, επιμόρφωση, ενημέρωση, ήταν πάντοτε μέσα στους κύριους στόχους του Υπουργείου Γεωργίας.

Το Υπουργείο Γεωργίας παρέχει

1. Εξωσχολική Επαγγελματική Γεωργική Εκπαίδευση
2. Σχολική Επαγγελματική Γεωργική Εκπαίδευση

Εξωσχολική Επαγγελματική Γεωργική Εκπαίδευση

Εκπαίδευση που απευθύνεται σε όλους που ασχολούνται με τη γεωργική δασική, αλιευτική παραγωγή και την αγροτική οικονομία με σκοπό την παροχή συστηματοποιημένης γνώσης.

Το Υπ. Γεωργίας εφαρμόζει ένα ευρύ πρόγραμμα κατάρτισης μέσα από 68 ΚΕΓΕ (Κέντρα Γεωργικής Εκπαίδευσης) και 3 Π.Γ.Σ. (Πρακτικά Γεωργικά Σχολεία)

Το πρόγραμμα έχει ενταχθεί στο 2^ο ΚΠΣ και στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Συνεχιζόμενη Κατάρτιση και Προώθηση της απασχόλησης, χρηματοδοτείται κατά 44% από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων και κατά 56% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Καλύπτει δραστηριότητες εκπαίδευσης αγροτών (100 - 300 ωρών) αγροτισσών, αλιέων, δασεργατών ώστε να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις και να ασχοληθούν πιο αποτελεσματικά στη γεωργία. Το πρόγραμμα συμπληρώνει τους στόχους που βάζει το Υπουργείο Γεωργίας στην άσκηση Αγροτικής πολιτικής και Αγροτικής ανάπτυξης. Έμφαση και προτεραιότητα δίδεται στην εκπαίδευση νέων αγροτών, όσων υποβάλλουν σχέδια βελτίωσης (Καν. 2328/91, 950/97), και όσων είναι δικαιούχοι πρόωρης συνταξιοδότησης.

Εξέλιξη των Γεωργικών Εκπαιδεύσεων

Έτος	Αριθμός Ατόμων	
	Σύνολο	Νέοι <40 χρονών
1986	3.000	460
1989	3.230	568
1990	2.890	488
1993-94	6.587	1.900
1995	14.149	5.377
1996	26.053	9.900
1997	21.642	9.000
1998	23.966	11.000

Σχολική Επαγγελματική Γεωργική Εκπαίδευση

Απευθύνεται σε νέους και αφορά μεταγυμνασιακή εκπαίδευση μέσα από δίκτυο 12 ΤΕΣ (Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών) με 15 ειδικότητες. Οι Σχολές αυτές ανήκουν στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση και λειτουργούν σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1566/85 & Ν. 2640/98. Η ευθύνη λειτουργίας τους ανήκει στο Υπουργείο Γεωργίας

Έχει ενταχθεί στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αρχικής Επαγγελματική Κατάρτισης του Υπουργείου Παιδείας του Β' ΚΙΣ 1994-1999. Στόχος του προγράμματος είναι η επαγγελματική διέξοδος

για νέους 16-23 ετών, απόκτηση γεωργοτεχνιτών για καλύτερη άσκηση της Γεωργίας και συμπλήρωση της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής.

ΟΓΕΕΚΑ

Για την άμεση και αποτελεσματική αντιμετώπιση της Γεωργικής εκπαίδευσης- κατάρτισης θεσπίσθηκε η σύσταση Οργανισμού Γεωργικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης-Κατάρτισης και Απασχόλησης ΟΓΕΕΚΑ υπό την εποπτεία του Υπουργείου Γεωργίας, (Ν. 2520/97) με τον οποίο επιχειρείται ριζική αναδιάρθρωση και αναβάθμιση στον τομέα της γεωργικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Ο νέος οργανισμός είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ), έχει διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια και τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργείου Γεωργίας.

Βασικές επιδιώξεις του Οργανισμού Γεωργικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και Απασχόλησης «Δήμητρα» είναι:

α. Η οργάνωση και λειτουργία της γεωργικής επαγγελματικής κατάρτισης και απασχόλησης που παρέχεται από τις σχολικές μονάδες που προαναφέραμε.

β. Η οργάνωση και λειτουργία της δια βίου επαγγελματικής κατάρτισης των ανέργων ή υποαπασχολούμενων στη Γεωργία.

γ. Η εισήγηση προς τον Υπουργό Γεωργίας για την χορήγηση του « Πράσινου Πιστοποιητικού»

δ. Ο προσδιορισμός των εκπαιδευτικών αναγκών στον πρωτογενή τομέα και η σύνταξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων αρχικής και συνεχιζόμενης κατάρτισης των διαφόρων εκπαιδευτικών βαθμίδων.

ε. Η παραγωγή διδακτικού και εποπτικού υλικού.

στ. Η ίδρυση εξειδικευμένων κέντρων Γεωργικής Εκπαίδευσης - Απασχόλησης με στόχο την πειραματική εφαρμογή προγραμμάτων σε νέα γεωργικά επαγγέλματα, την προώθηση της απασχόλησης στον γεωργικό τομέα και την δημιουργία μηχανισμών πληροφόρησης του αγροτικού πληθυσμού σε θέματα ενδιαφέροντος του.

Στόχοι του Υπουργείου είναι :

α. Να οργανωθεί συνολικά το σύστημα αγροτικής εκπαίδευσης σε Πανελλαδική κλίμακα.

β. Σε συνεργασία με τον Οργανισμό Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Απασχόλησης να κατοχυρωθεί το επάγγελμα του γεωργού σε αντιδιαστολή με τη γενική ιδιότητα του αγρότη.

γ. Η θεσμοθέτηση και χορήγηση του "Πράσινου Πιστοποιητικού" οι κάτοχοι του οποίου θα τυγχάνουν ειδικών ενισχύσεων των διευκολύνσεων.

2.4.5. Αγροτουρισμός

Γενικά

Το Υπουργείο Γεωργίας προωθεί την ανάπτυξη του αγροτουρισμού στις ορεινές, μειονεκτικές περιοχές που έχουν τη βασική υποδοχή και τις δυνατότητες τουριστικής ανάπτυξης, εφαρμόζοντας σχετικό πρόγραμμα σύμφωνα με το οποίο δίνονται οικονομικές ενισχύσεις σε γεωργούς για την πραγματοποίηση αγροτουριστικών, αγροβιοτεχνικών δραστηριοτήτων στη γεωργική τους εκμετάλλευση.

Μέσα από το πρόγραμμα αγροτουρισμού καταβάλλεται προσπάθεια για την οργάνωση και λειτουργία μίας σειράς δραστηριοτήτων στην Κοινότητα ή στην περιοχή. Οι δραστηριότητες αυτές παρέχουν στον επισκέπτη άνετη διαμονή, αναψυχή, ξεκούραση, δυνατότητες για άθληση, για χόμπι κ.α. και είναι:

- ενοικιαζόμενα επιπλωμένα δωμάτια ή διαμερίσματα
- εστιατόρια οικογενειακής μορφής με τοπική παραδοσιακή κουζίνα
- χώροι για άθληση
- χώροι αναψυχής σε περιοχές με φυσικές ομορφιές
- πολιτιστικές εκδηλώσεις
- εργαστήρια παραγωγής ειδών λαϊκής τέχνης με χαρακτηριστικά της τοπικής παράδοσης ή ειδών διατροφής που αξιοποιούν τα ντόπια προϊόντα.

Οι αγρότες και αγρότισσες που πραγματοποιούν αγροτουριστικές δραστηριότητες παρακολουθούν υποχρεωτικά εκπαιδεύσεις επαγγελματικής κατάρτισης σε τομείς ανάλογους με την απασχόλησή τους, ώστε να αποκτήσουν επαγγελματική ικανότητα για να παρέχουν στους τουρίστες καλές υπηρεσίες και προϊόντα ποιότητας.

Στόχοι του προγράμματος

Οι στόχοι του προγράμματος αγροτουρισμού είναι:

1. Η συμπλήρωση και βελτίωση του γεωργικού εισοδήματος.
2. Η βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του αγροτικού πληθυσμού.

3. Η συγκράτηση του αγροτικού πληθυσμού στον τόπο της διαμονής του.
4. Η βελτίωση και διάθεση των τοπικών γεωργικών και βιοτεχνικών προϊόντων.
5. Η προστασία του περιβάλλοντος.
6. Η διατήρηση, η προβολή και η αξιοποίηση της αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής μας κληρονομιάς και τέλος
7. Η ανάπτυξη του αγροτουρισμού που όλο και περισσότερη ζήτηση φαίνεται να έχει στην αγορά του εξωτερικού και του εσωτερικού.

Ο αγροτουρισμός είναι μια μορφή τουρισμού που παρέχει στον επισκέπτη την ευκαιρία να κάνει τις διακοπές του σ'ένα ήσυχο περιβάλλον, κοντά στη φύση και κοντά στους απλούς ανθρώπους του χωριού που είναι ακόμα δεμένοι με τη γη και την παράδοση. Μπορεί να γνωρίσει από κοντά τα ήθη και τα έθιμα της ελληνικής υπαίθρου. Κυρίως όμως μπορεί να χαρεί τη ζεστή ανθρώπινη "φιλοξενία" και την αυθόρμητη καλωσυνάτη συμπεριφορά τους.

Ο αγροτουρισμός αναπτύσσεται με ταχύ θα λέγαμε ρυθμό στη χώρα μας αλλά και στις άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Αυτό είναι αποτέλεσμα τόσο της πολιτικής στον τομέα του Τουρισμού που ακολουθεί η ΕΟΚ και τα κράτη μέλη της, όσο και στην προτίμηση των ανθρώπων να κάνουν τις διακοπές τους στην ύπαιθρο. Οι δύσκολες συνθήκες ζωής των μεγάλων πόλεων, δημιουργούν στους ανθρώπους έντονη επιθυμία να βρεθούν κοντά στη φύση για να απολαύσουν τη γαλήνη, την ησυχία αλλά και το διαφορετικό τρόπο ζωής που τους προσφέρει η ελληνική ύπαιθρος.

2.4.6. Βιολογική γεωργία

Η βιολογική γεωργία είναι ένα σύστημα γεωργικής πρακτικής του οποίου η φιλοσοφία διαφέρει σημαντικά από τη "συνηθισμένη" γεωργική πρακτική, τη συμβατική.

Στη βάση της φιλοσοφίας της βιολογικής γεωργίας βρίσκεται η ενιαία θεώρηση του συστήματος που περιλαμβάνει το φυσικό και αγροτικό περιβάλλον, τον παραγωγό και την παραγωγική διαδικασία και η διαπίστωση ότι η αειφορία του συστήματος αυτού εξαρτάται από την ευρωστία κάθε μίας από τις συνιστώσες του.

Η IFOAM (Διεθνής Ομοσπονδία Κινημάτων Βιολογικής Γεωργίας) τονίζει ότι "χρειάζεται να αναπτύξουμε τη γεωργία όπως έναν οργανισμό, να την προσεγγίσουμε ως ένα ζωντανό οικοσύστημα που έχει ως μοντέλο του την ίδια τη φύση και αποτελεί εναλλακτική λύση απέναντι στην εντατικοποίηση, την εξειδίκευση και την εφαρμογή χημικών εισροών. Αν η γεωργία αντιμετωπιστεί με τον κατάλληλο τρόπο δεν θα επιφέρει περισσότερη περιβαλλοντική ρύπανση από όση έχει επιφέρει η ίδια η γη στη φυσική της κατάσταση. Μέσω της πρακτικής αυτής η γεωργία μπορεί να εναρμονιστεί με τη φύση. Αν αντιμετωπίσουμε τη γεωργία σε μακροπρόθεσμη βάση, η προσέγγιση αυτή θα διευκολύνει τη σταδιακή βελτίωση των γεωργικών πρακτικών".

Η φιλοσοφία της βιολογικής γεωργίας αποκρυσταλλώνεται στους βασικούς της στόχους, όπως διατυπώθηκαν από τη Γενική Συνέλευση της IFOAM το 1994 και οι οποίοι είναι:

- Να παράγει τροφή υψηλής θρεπτικής αξίας σε επαρκή ποσότητα.

- Να αλληλεπιδράσει με εποικοδομητικό και ζωτικό τρόπο με όλα τα φυσικά συστήματα και κύκλους.
- Να ενθαρρύνει και να αυξήσει τους βιολογικούς κύκλους στα γεωργικά συστήματα, συμπεριλαμβανομένων των μικροοργανισμών, της εδαφικής χλωρίδας και της πανίδας, των φυτών και των ζώων.
- Να διατηρήσει και να αυξήσει μακροπρόθεσμα τη γονιμότητα του εδάφους.
- Να χρησιμοποιήσει, όσο είναι δυνατόν, ανανεώσιμες πηγές σε γεωργικά συστήματα οργανωμένα σε τοπικό επίπεδο.
- Να εργαστεί, όσο είναι δυνατόν, μέσα σε κλειστά συστήματα σε σχέση με την οργανική ουσία και τα θρεπτικά στοιχεία.
- Να εργαστεί, όσο είναι δυνατόν, με υλικά και ουσίες που μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν ή να ανακυκλωθούν σε ένα αγρόκτημα ή οπουδήποτε αλλού.
- Να προσφέρει στα εκτρεφόμενα ζώα συνθήκες ζωής τέτοιες που θα επιτρέψουν την ανάπτυξη των βασικών πλευρών της έμφυτης συμπεριφοράς τους.
- Να περιορίσει όλες τις μορφές ρύπανσης που προέρχονται από τη γεωργική πραχτική.
- Να διατηρήσει τη γενετική ποικιλομορφία των γεωργικών οικοσυστημάτων, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας των φυτών και των άγριων ζώων.
- Να προσφέρει στους παραγωγούς διαβίωση σύμφωνη με τα ανθρώπινα δικαιώματα των Ηνωμένων Εθνών, να καλύψει τις βασι-

κές ανάγκες τους και να τους παρέχει επαρκές εισόδημα και ικανοποίηση από την εργασία τους σε ένα ασφαλές εργασιακό περιβάλλον.

- Να εξετάσει τον ευρύτερο κοινωνικό και οικολογικό αντίκτυπο των αγροοικοσυστημάτων.

Για να εξασφαλίσει αυτούς τους αντικειμενικούς στόχους το κίνημα της βιολογικής γεωργίας έχει υιοθετήσει ορισμένες τεχνικές που σέβονται τις φυσικές οικολογικές ισορροπίες και αποφεύγουν τη χρήση προϊόντων (συνθετικά λιπάσματα, φυτοφάρμακα κλπ.) και μεθόδων (εντατικοποίηση της φυτικής και ζωικής ανάπτυξης, βιομηχανικές μέθοδοι κτηνοτροφίας κλπ.) που αντιβαίνουν τους βασικούς της στόχους.

Επιδίωξη είναι μία γεωργία που προσπαθεί να δημιουργήσει κλειστά αγροοικοσυστήματα με τις όσο το δυνατόν λιγότερες εισροές,

Όπως είναι γνωστό, στην Ευρωπαϊκή Ένωση η βιολογική γεωργία διέπεται κατ' αρχήν από τον κανονισμό 2092(91 και τις τροποποιήσεις του. Στο παράρτημα I του κανονισμού μεταξύ άλλων προσδιορίζονται οι τεχνικές που χρησιμοποιούνται για τη διατήρηση και την αύξηση της ευφορίας και της βιολογικής δραστηριότητας του εδάφους και για την καταπολέμηση των παρασίτων, ασθενειών και άγριων χόρτων. Στο παράρτημα II συγκεκριμενοποιούνται τα εισερχόμενα προϊόντα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη βιολογική γεωργία και ορίζονται επακριβώς οι όροι και οι συνθήκες χρήσης τους. Δίνονται έτσι, με αυτό τον τρόπο, αρκετές λύσεις προς την επιδιωκόμενη κατεύθυνση.

Καν. 2078/92 Νέο Πρόγραμμα Βιολογικής Γεωργίας

Τον Μάιο του 1998 υποβλήθηκε, και εγκρίθηκε το νέο Πρόγραμμα Βιολογικής Γεωργίας στα πλαίσια του καν. 2078/92.

Τα βασικά σημεία του νέου προγράμματος είναι:

1. Η συνολική έκταση που μπορεί να ενταχθεί στο νέο πρόγραμμα, για τα επόμενα 3 χρόνια, είναι 140.000 στρέμματα, για το σύνολο της χώρας. Σε κάθε Διεύθυνση Αγροτικής Ανάπτυξης κατανέμονται, για την ερχόμενη τριετία, το μέγιστο 2.000 στρέμματα, δηλαδή στο σύνολο της χώρας 112.000 στρέμματα, ενώ τα υπόλοιπα 28.000 στρέμματα παραμένουν ως εθνικό απόθεμα και διαχειρίζονται από το υπουργείο Γεωργίας για την κάλυψη σημαντικών νομαρχιακών προγραμμάτων,
2. Καθιερώνεται η έμμεση ποσόστωση κατά καλλιέργεια και αυστηρότερη χωροταξική κατανομή του προγράμματος με κριτήρια περιβαλλοντικά, κοινωνικά και οικονομικά.

Βασική αλλαγή αποτελεί το γεγονός ότι η ένταξη των νέων βιοκαλλιεργητών γίνεται πλέον στα πλαίσια συγκεκριμένων προγραμμάτων, τα οποία καταθέτει η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση κάθε νομού. Τα προγράμματα αυτά υποβάλλονται προς έγκριση στο υπουργείο Γεωργίας, αφού ληφθούν υπόψη:

- οι ήδη ενταχθείσες εκτάσεις στο υφιστάμενο Πρόγραμμα Βιολογικής Γεωργίας, σε επίπεδο νομού
- ο κύριος παραγωγικός χαρακτήρας του νομού (κτηνοτροφικός, γεωργικός)

- η ποσοστιαία κατανομή των συμβατικών καλλιεργειών του νομού
 - τα ιδιαίτερα τοπικά προϊόντα του νομού
 - η διαγραφόμενη ζήτηση σε βιολογικά προϊόντα και οι ανάγκες κατανάλωσης στην αγορά βιολογικών προϊόντων (π.χ., συγκεκριμένες εμπορικές προτάσεις ή εμπορικές συμφωνίες με ομάδες βιοκαλλιεργητών κλπ.)
3. Καθιερώνεται η χωροτακική κατανομή της νομαρχιακής ποσόστωσης σε γεωγραφικές ζώνες, λαμβανομένων υπόψη:
- των προτεραιοτήτων οικολογικής προστασίας (περιοχές Δικτύου Φύση 2000, παραποτάμιες κλπ.)
 - των προτεραιοτήτων ενίσχυσης μειονεκτικών περιοχών (νησιωτικές, ορεινές κλπ.)
 - τη γεωγραφική συγκέντρωση σε ορισμένες κοινότητες ή ομάδες κοινοτήτων για τη δημιουργία θυλάκων βιολογικής γεωργίας
 - τη βιοκλιματική κατανομή των καλλιεργειών
 - την ύπαρξη μικροκλιμάτων και επιδημιολογικών δεδομένων ευνοϊκών για τη βιοκαλλιέργεια
4. Ενισχύεται το σύστημα ελέγχων. Δίπλα στους διοικητικούς ελέγχους και στους επιτόπιους που πραγματοποιούνται από τους πιστοποιητικούς οργανισμούς, τις Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης και το υπουργείο Γεωργίας, δημιουργείται ανεξάρτητος φορέας παρακολούθησης και ελέγχων, με έμφαση στις εργαστηριακές αναλύσεις των τελικών προϊόντων και τις αναλύσεις δειγμάτων κατά τα διάφορα στάδια της παραγωγής.

5. Κάποιες αλλαγές σημειώνονται και στα ποσά τα οποία θα δίνονται ανά είδος καλλιέργειας για την επόμενη τριετία, και οι ακριβείς τιμές σε δραχμές θα ανακοινωθούν σύντομα από το υπουργείο Γεωργίας.

Εκτιμήσεις για την εξέλιξη του καν. 2078/92

Μια συνολική εκτίμηση της εφαρμογής του Προγράμματος Βιολογικής Γεωργίας στα πλαίσια του καν. 2078/92 χρειάζεται πολλά δεδομένα και χρόνο για να μπορεί να γίνει σε ένα σοβαρό επιστημονικό επίπεδο. Δυστυχώς, μέχρι σήμερα, δεν διαθέτουμε επαρκή τεκμηρίωση, καθώς δεν έχουν μελετηθεί αναλυτικά και σε βάθος τα αποτελέσματα της εφαρμογής του Προγράμματος.

Η περιφέρεια Επιτροπή Παρακολούθησης και Αξιολόγησης, η οποία έχει σχηματιστεί από τις 4 Απριλίου 1996 στα πλαίσια του υπουργείου Γεωργίας με τη συμμετοχή ενδιαφερομένων και ειδικών από πλήθος φορέων, ουδέποτε συνεδρίασε. Υπόψη ότι έργο της Επιτροπής ήταν να μελετήσει κατά κύριο λόγο την εφαρμογή των προγραμμάτων στα πλαίσια του 2078/92, να διαπιστώσει τα αρνητικά αποτελέσματα που τυχόν έχουν παρουσιαστεί μέχρι σήμερα και να προτείνει βελτιώσεις, όπου αυτό ήταν απαραίτητο.

Το γεγονός αυτό, βέβαια, δημιουργεί σοβαρά προβλήματα, καθώς η σύνταξη και η υποβολή του νέου αυτού προγράμματος της βιολογικής γεωργίας δεν στηρίχθηκε σε κάποια επιστημονική τεκμηρίωση και σε δεδομένα, αλλά με βάση υποθέσεις και προσωπικές εκτιμήσεις, σε μεγάλο βαθμό αυθαίρετες.

Εθνική νομοθεσία για τη βιολογική γεωργία

Τα βασικά στοιχεία της εθνικής νομοθεσίας για την βιολογική γεωργία, περιλαμβάνονται στην Υπουργική απόφαση αριθμ. 386890 της 14ης Ιουλίου 1994 με την οποία καθορίζονται:

- οι όροι για την λειτουργία οργανισμών ελέγχου και πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων
- τα μέτρα για την προστασία του όρου "βιολογικό"
- οι κανόνες για την εισαγωγή βιολογικών προϊόντων από τρίτες χώρες
- οι υποχρεώσεις των επιχειρηματιών οι οποίοι εντάσσονται στην βιολογική γεωργία
- οι κυρώσεις για τις περιπτώσεις μη συμμόρφωσης

Παρακάτω ακολουθούν τα βασικά άρθρα της Υπουργικής απόφασης.

Άρθρο 1 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας απόφασης είναι ο καθορισμός συστήματος πιστοποίησης και ελέγχου γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής φυτικής προέλευσης, που παράγουν, παρασκευάζουν ή / και εισάγουν από τρίτες χώρες "επιχειρηματίες", κατά την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού 2092/91/ΕΟΚ του Συμβουλίου, προκειμένου να τα θέσουν σε εμπορία με την ένδειξη "βιολογικά".

Άρθρο 2 Αρμόδια ελέγχουσα αρχή

Όργανα πιστοποίησης και ελέγχου Ως αρμόδια ελέγχουσα αρχή ορίζεται η Δ/ση Μεταποίησης, Τυποποίησης και Ποιοτικού Ελέγχου Γεωργικών Προϊόντων Φυτικής Παραγωγής, Γραφείο Βιολογικών

Προϊόντων Φυτικής Προέλευσης της Γενικής Δ/σης Φυτικής Παραγωγής του Υπουργείου Γεωργίας.

Άρθρο 3 Υποχρεώσεις επιχειρηματιών

Οι "επιχειρηματίες" κατά την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού 2091/92/ΕΟΚ που παράγουν, παρασκευάζουν ή / και εισάγουν από τρίτες χώρες γεωργικά προϊόντα και είδη διατροφής, με σκοπό την εμπορία τους με την ένδειξη "βιολογικό", οφείλουν να γνωστοποιούν τη δραστηριότητά τους αυτή στις κατά τόπο Δ/σεις Γεωργίας, οι οποίες στη συνέχεια ενημερώνουν την ελέγχουσα αρχή της παρ.1 του άρθρου 2.

Οι ως άνω επιχειρηματίες επίσης, οφείλουν να υποβάλλουν την επιχείρησή τους στον έλεγχο των εγκεκριμένων Οργανισμών Πιστοποίησης και Ελέγχου βιολογικών Προϊόντων Φυτικής Προέλευσης.

Άρθρο 5 Μέτρα για την προστασία του όρου "βιολογικό"

Μόνο οι επιχειρηματίες οι οποίοι είναι εγγεγραμμένοι στο Μητρώο Ελεγχόμενων Επιχειρηματιών και υποβάλλουν τις επιχειρήσεις τους σε έλεγχο δύνανται να χρησιμοποιούν τον όρο "βιολογικό" στα παραγόμενα, παρασκευαζόμενα ή / και εισαγόμενα από τρίτες χώρες, γεωργικά προϊόντα και είδη διατροφής φυτικής προέλευσης με σκοπό την εμπορία τους, εφόσον τηρούν τους κανόνες παραγωγής, τις απαιτήσεις ελέγχου και τα μέτρα ασφαλείας που καθορίζονται στον κανονισμό 2092/91/ΕΟΚ του Συμβουλίου.

Για τους λόγους προστασίας του όρου "βιολογικό", που αναφέρεται σε συγκεκριμένη μέθοδο παραγωγής ή παρασκευής γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής καθώς και για λόγους προστασίας των

καταναλωτών, απαγορεύεται η χρήση των όρων "οικο", "βιο", "οργανικό", "οικολογικό" ή άλλων συναφών όρων, δυναμένων να προκαλέσουν σύγχυση, σε άλλα γεωργικά προϊόντα και είδη διατροφής.

2.4.7. Νέες δράσεις

- Διατήρηση εκτατικών καλλιεργειών που κινδυνεύουν από Γενετική Διάβρωση
- Εφαρμογή συστημάτων περιβαλλοντικής Διαχείρισης
- Εντατικοποίηση της κτηνοτροφίας
- Βιολογική κτηνοτροφία
- Πρόγραμμα διαχείρισης λιμνών και λιμνοθαλασσών Θράκης περιοχές του δικτύου NATURA 2000 Δέλτα Νέστου και λιμνοθάλασσα Κεραμωτής.
- Πρόγραμμα διαχείρισης παραλίμνιων εκτάσεων της περ. του δικτύου NATURA
- Πρόγραμμα διατήρησης και ανακατασκευής αναβαθμίδων σε επικλινείς εκτάσεις για την προστασία των εδάφων από την διάβρωση
- Δασώσεις γεωργικών γαιών

2.5. Κόστος εισροών για το 2001

Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας μας είχε και εξακολουθεί να έχει σημαντική θέση, ως τομέας οικονομικής δραστηριότητας και ως παράγοντας διατήρησης της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής της ελληνικής περιφέρειας

Η ελληνική γεωργία σήμερα βρίσκεται στο ξεκίνημα μιας διαφορετικής εποχής. Ο 21^{ος} αιώνας δεν είναι απλά ένα χρονικό ορόσημο αναφοράς. Είναι για την ευρωπαϊκή γεωργία, της οποίας η ελληνική γεωργία αποτελεί σημαντικό τμήμα, το ξεκίνημα:

- Των νέων πολιτικών της αγροτικής πτυχής της Agenda 2000.
- Των αναπτυξιακών στόχων του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.
- Των διαπραγματεύσεων του παγκόσμιου αγροτοδιατροφικού συστήματος, στον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ).
- Των εθνικών πολιτικών για την Ανασυγκρότηση της Υπαίθρου.

Αυτή η πορεία απαιτεί προσαρμογή των υπαρχόντων θεσμών στα νέα δεδομένα, δημιουργία νέων θεσμών και υποδομών και τομές σε πολιτικές λογικές, οι οποίες πολλές φορές αναστέλλουν τις αναγκαίες προσαρμογές. Το όραμα για ολοκληρωμένη - βιώσιμη ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και της Υπαίθρου, θα προχωρήσει μέσα από προτάσεις ανατροπής και συστήματα ανόρθωσης, με συνεπή βήματα και τεκμηριωμένες θέσεις.

Για την εφαρμογή των πολιτικών της Ανάπτυξης, της Ανταγωνιστικότητας και της Ανασυγκρότησης, πρέπει πρώτα να εξασφαλιστούν οι πόροι. Με εργαλεία τις πολιτικές ανάπτυξης του οριζόντιου κανονισμού της Agenda 2000, των δράσεων και προγραμμάτων του Γ' ΚΠΣ και των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών, το Υπ. Γεωργίας θα στηρίξει και θα προωθήσει:

- Τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας ενόψει των προκλήσεων ενός συνεχώς ανταγωνιστικότερου διεθνώς περιβάλλοντος.

- Τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη της υπαίθρου για την αποκατάσταση μιας μακροχρόνια διαταραγμένης κοινωνικής και περιβαλλοντικής ισορροπίας.
- Την εξασφάλιση της κοινωνικής συνοχής και προστασίας για το σύνολο του αγροτικού πληθυσμού.

Σήμερα, που η ίδια η Παγκόσμια Κοινότητα και η Ευρωπαϊκή Ένωση επανασχεδιάζουν τη γεωργική πολιτική της πρώτης δεκαετίας του εικοστού πρώτου αιώνα, πρέπει να αξιολογηθεί η μέχρι σήμερα πορεία, να εγκαταλειφθούν αποσπασματικές αντιμετώπισεις και με οικονομικό ρεαλισμό, κοινωνική ευαισθησία και όραμα προοπτικής, να προωθηθεί μια εθνική αγροτική στρατηγική.

Στα χρόνια που πέρασαν και ιδιαίτερα μετά το 1981, ο αγροτικός τομέας της οικονομίας διαμόρφωσε νέες δυναμικές, μέσα από κοινοτικές ενισχύσεις και εθνικούς πόρους. Η μεγέθυνση όμως που επιτεύχθηκε δεν ανέστρεψε κάποια ελλείμματα της ελληνικής γεωργίας και διαρθρωτικές αδυναμίες. Παρότι τα αποτελέσματα του Β' ΚΠΣ δείχνουν σαφή βελτίωση των μακροοικονομικών δεικτών, πρέπει να επιταχυνθούν τα βήματα υλοποίησης του Γ' ΚΠΣ.

Γεωργική ανάπτυξη, χωρίς πλήρως αποκεντρωμένους θεσμούς, χωρίς ισχυρούς συνεταιρισμούς και χωρίς διεπαγγελματική συνεργασία ανάμεσα σε όλους τους συντελεστές παραγωγής, εμπορίας, μεταποίησης, εξαγωγών, δεν μπορεί να υπάρξει. Με το τέλος αυτού του αιώνα ένας μεγάλος ιστορικός κύκλος πολιτικών θεσμών και λογικών έκλεισε.

Η ανάπτυξη θα έρθει μέσα από νέους θεσμούς. η ανταγωνιστικότητα θα κριθεί στο εμπορικό πεδίο. Χωρίς μία ελκυστική, ζωντανή και οικονομικά ισχυρή ύπαιθρο, με ισόρροπη ανάπτυξη των τοπικών κοινωνιών, διατήρηση της αριθμητικής σχέσης, με προσέγγιση εισοδημάτων και όρων ζωής, των κατοίκων της υπαίθρου και των πόλεων, ούτε ανάπτυξη, ούτε ανταγωνιστικότητα θα επιτευχθεί. Γι' αυτό η κύρια πολιτική κατεύθυνση, για το σύνολο του πληθυσμού που κατοικεί στην ύπαιθρο και έχει σχέση μερικά και ολικά με τη γεωργία, θα είναι η εφαρμογή μιας ολοκληρωμένης πολιτικής ανασυγκρότησης της υπαίθρου.

Με αυτή την πίστη στον αγρότη, τον αγροτικό κόσμο και τις οργανώσεις του Υπ. Γεωργίας έχει προχωρήσει στις αναγκαίες προσαρμογές, με θεσμικές και διαρθρωτικές μεταβολές και με τομεακές, κλαδικές και περιφερειακές παρεμβάσεις,

Κύριο στοιχείο του ενδιαφέροντος της αγροτικής πολιτικής είναι το αγροτικό εισόδημα, το οποίο συντίθεται: (α) από το ύψος των κοινοτικών ενισχύσεων, (β) από τη διαμόρφωση του κόστους παραγωγής και (γ) από τη διαμόρφωση των εμπορικών τιμών στις αγορές. Είναι γνωστό ότι έχουν διασφαλιστεί οι αναγκαίοι πόροι για τις επιδοτήσεις, που διαμορφώνουν κατά 40% το συνολικό εισόδημα, ύψους 1 τρισ. δρχ. περίπου για το 2001. Είναι επίσης γνωστό ότι δεν μπορούν να επηρεαστούν άμεσα οι εμπορικές τιμές, παρά μόνο έμμεσα μέσα από τη δημιουργία θεσμών και μηχανισμών (νέοι δυνατοί συνεταιρισμοί, διεπαγγελματικές εταιρίες, τις εταιρείες «ελληνικές αγροεξαγωγές α.ε.», «α.ε. αγροτουρισμού» κλπ.). Και τέλος είναι

οποίου περιελήφθησαν στον κωδικοποιημένο Νόμο Φορολογίας εισοδήματος 2238/94.

Το καθαρό γεωργικό εισόδημα ανά μονάδα (στρέμματα ή ζώα) καθορίζεται από επιτροπή σε κάθε Νομό της χώρας με συμμετοχή αντιπροσώπων των γεωργών. Αυτό καθώς και το σχετικά χαμηλό ύψος των δεικτών αυτών συνετέλεσε στην γενική αποδοχή του συστήματος από τους κατά κύριο επάγγελμα γεωργούς. Γιαυτό και στις διαπραγματεύσεις δεν ετέθη θέμα αλλαγής του ισχύοντος καθεστώτος.

Η φορολόγηση των αγροτών με το σύστημα αυτό είναι πράγματι μειωμένη. Αυτός είναι και ο λόγος ότι ουδέποτε οι αγροτικές οργανώσεις έθεσαν ως αίτημα θέματα άμεσης φορολογίας. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι για το 1999 ο αναλογούν φόρος για αγρότες, κτηνοτρόφους και αλιείς ανέρχεται μόνο σε 1,1% του συνολικού φόρου.

Σημαντικές δε είναι οι απαλλαγές των κατά κύριο επάγγελμα αγροτών. Από το καθαρό γεωργικό εισόδημα των κατά κύριο επάγγελμα αγροτών απαλλάσσονται του φόρου 500.000 δρχ. Το ποσό αυτό ορίζεται σε 1 εκατ. δρχ. εφόσον τα παραπάνω πρόσωπα λαμβάνουν εξισωτικές αποζημιώσεις.

Ειδικά για τους νέους κατά κύριο επάγγελμα αγρότες τα παραπάνω ποσά προσαυξάνονται κατά 50% για τα πρώτα πέντε χρόνια υποβολής φορολογικής δήλωσης και κατά 25% για τα επόμενα πέντε χρόνια (Ν. 2520/97).

Είναι αυτονόητο, ότι από το 2001 το ελάχιστο φορολογητέο εισόδημα για έναν αγρότη χωρίς παιδιά θα είναι 2.100.000 (συν τα επιπλέον

γνωστό ότι καταβάλλεται κάθε προσπάθεια για τη μείωση του κόστους παραγωγής με συγκεκριμένα μέτρα, τα οποία λαμβάνονται ετησίως.

Το αγροτικό εισόδημα στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat (Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας), τα οποία μετρώνται βάσει της καθαρής προστιθέμενης αξίας δια της ετήσιας μονάδας εργασίας, δείχνουν ότι το αγροτικό εισόδημα:

- (α) Για την περίοδο 1981-1999 σημείωσε αύξηση κατά +20,1%.
- (β) Για την περίοδο 1990-1999 σημείωσε αύξηση κατά +6%.
- (γ) Για την περίοδο 1996-1999 μειώθηκε κατά -1,3%.
- (δ) Για την περίοδο 1999-1998 παρέμεινε αμετάβλητο (0%).

Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τη δεκαετία 1990-99 και ιδιαίτερα κατά την τελευταία τριετία, το μέσο εισόδημα στην Ε.Ε. (15) σημείωσε μείωση 3,7%, ενώ σε ορισμένες χώρες σημείωσε δραματική μείωση, όπως στη Δανία (-18%), στο Η.Β. (-16,3%), στην Πορτογαλία (-12,1%), στην Ολλανδία (-11,7%) κλπ.

Σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση μιας σχεδόν αμετάβλητης τάσης του αγροτικού εισοδήματος, αποτέλεσε η ελεγχόμενη διασφάλιση του κόστους παραγωγής. Στα πλαίσια αυτών των πολιτικών, γίνονται παρεμβάσεις σε θέματα, τα οποία είναι συμβατά με το κοινοτικό καθεστώς, μειώνοντας το κόστος εισροών στη γεωργία, ενισχύοντας έτσι το συνολικό αγροτικό εισόδημα.

Το κόστος εισροών για το 2001 θα διαμορφωθεί ως εξής:

1. Φορολογία εισοδήματος

Για την φορολόγηση των αγροτών εφαρμόζεται το αντικειμενικό σύστημα που θεσπίστηκε με το Νόμο 2214/94 και οι διατάξεις του

εκπίπτονται ποσά) ενώ το πρώτο κλιμάκιο εισοδήματος στα μικρά νησιά (μέχρι 3.100 κατοίκους) ορίζεται στα 3.300.000 δρχ.

2. Φορολογία κεφαλαίου

ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΗΣ ΑΚΙΝΗΤΩΝ:

Απαλλαγές αγροτών άρθρου 13 παρ. 2 Ν. 634/77

Αυξάνονται σημαντικά οι απαλλαγές όλων ανεξαιρέτως των αγροτών από το φόρο μεταβίβασης αγροτικών ακινήτων. Ειδικότερα, αυξάνεται το ανώτατο απαλλασσόμενο ποσό κατά 50% και για τις όμορες εκτάσεις κατά 80%.

Αφορολόγητο ποσό ανά στρέμμα	Συνολική έκταση σε στρέμματα	Αξία στρέμματος	Ανώτατο όριο απαλλαγής
600.000 δρχ.	50	1.200.000 δρχ.	30.000.000 δρχ.
600.000 δρχ.	Όμορες εκτάσεις 120	1.200.000 δρχ.	72.000.000 δρχ.

Η απαλλαγή θα παρέχεται εφόσον ο δικαιούχος δεν έχει γεωργική ή κτηνοτροφική έκταση μεγαλύτερη από 120 στρέμματα

Απαλλαγές νέων αγροτών έως 40 ετών άρθρου 5 Ν. 2520/97

Ειδικά για τους νέους αγρότες (μέχρι 40 ετών) αυξάνεται το ανώτατο ποσό απαλλαγής κατά 20%.

Αφορολόγητο ποσό ανά στρέμμα	Συνολική έκταση σε στρέμματα	Αξία στρέμματος	Ανώτατο όριο απαλλαγής
Το 75% της στρεμματικής αξίας	120	Χωρίς περιορισμό	180.000.000 δρχ.
Το 75% της στρεμματικής αξίας	Όμορες εκτάσεις 150	Χωρίς περιορισμό	180.000.000 δρχ.

Τα δύο παραπάνω μέτρα διευρύνουν τις παρεχόμενες φορολογικές απαλλαγές για όλους γενικά τους αγρότες, αλλά και για τους νέους αγρότες ειδικότερα και αποβλέπουν στην παροχή κινήτρων για τη δημιουργία μεγάλων γεωργικών κλήρων και ισχυρών αγροτικών εκμεταλλεύσεων, καθώς και κινήτρων για την είσοδο νέων αγροτών στη γεωργία.

ΓΕΩΡΓΙΚΕΣ ΑΠΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΗ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΩΝ - ΔΩΡΕΩΝ - ΓΟΝΙΚΩΝ ΠΑΡΟΧΩΝ Ν.Δ. 118/73:

Απαλλαγές αγροτών άρθρου 29 παρ. 2 εδάφιο πρώτο Ν.Δ. 118/73.

Για όλους τους αγρότες, στις κληρονομίες, δωρεές και γονικές παροχές, αυξάνεται το αφορολόγητο ποσό, κατά 50%.

Απαλλαγές νέων αγροτών έως 40 ετών άρθρου 29 παρ. 2 εδάφιο δεύτερο Ν.Δ. 118/73.

Επίσης για όλους τους νέους αγρότες (μέχρι 40 ετών), στις κληρονομίες, δωρεές και γονικές παροχές, αυξάνεται σημαντικά το αφορολόγητο ποσό κατά 33%.

Τα δύο παραπάνω μέτρα διευρύνουν σημαντικά τα αφορολόγητα ποσά για την απόκτηση αγροτικών εκτάσεων από κληρονομιά, δωρεά ή γονική παροχή, αποβλέποντας στη δημιουργία μεγάλων γεωργικών κλήρων και αγροτικών εκμεταλλεύσεων από τα μέλη της οικογένειας των αγροτών, αλλά και στην είσοδο νέων ανθρώπων στο αγροτικό επάγγελμα.

Απαλλαγές αγροτών άρθρου 40 παρ. 1 Ν. 814/78.

Στις περιπτώσεις όπου οι αγρότες - κληρονόμοι (κλπ.) αναλάβουν την υποχρέωση να καλλιεργήσουν την αποκτώμενη έκταση για διάστημα μιας δεκαπενταετίας, το αφορολόγητο ποσό αυξάνεται κατά 33%.

Απαλλαγές νέων αγροτών έως 40 ετών άρθρου 40 παρ. 1 Ν. 814/78 και άρθρου 4 παρ. 1 Ν. 2520/97.

Ειδικά, όταν οι νέοι αγρότες (μέχρι 40 ετών) κληρονόμοι (κλπ.) αναλάβουν την υποχρέωση να καλλιεργήσουν την αποκτώμενη έκταση για διάστημα μιας δεκαπενταετίας, το αφορολόγητο ποσό αυξάνεται κατά 20%.

Τα δύο παραπάνω μέτρα αυξάνουν σημαντικά τα αφορολόγητα ποσά για όλους τους αγρότες, αλλά και στους νέους αγρότες ειδικότερα, κατά τη μεταβίβαση αγροτικών εκτάσεων με κληρονομιά, δωρεά ή γονική παροχή. Τα μέτρα αποσκοπούν στη συνέχιση της γεωργικής εκμετάλλευσης μεγάλων γεωργικών κλήρων και ισχυρών αγροτικών εκμεταλλεύσεων, από τα μέλη της οικογένειας των αγροτών.

3. ΦΠΑ αγροτικών προϊόντων

Είναι γνωστό ότι οι αγροτικές εκμεταλλεύσεις μπορούν να υπάγονται είτε στο κανονικό φορολογικό καθεστώς, είτε στο ειδικό φορολογικό καθεστώς.

Εάν υπάγονται στο κανονικό φορολογικό καθεστώς, τότε έχουν την υποχρέωση τήρησης βιβλίων και επομένως δικαιούνται να εκπέσουν το φόρο με τον οποίο επιβαρύνθηκαν τα αποθέματα πρώτων υλών της αγροτικής παραγωγής, καθώς των αγαθών επένδυσης, κατά το μέρος τους, που αναλογεί στα υπόλοιπα έτη μιας 5ετούς περιόδου. Στους

αγρότες αυτής της κατηγορίας, δεδομένου ότι ο ΦΠΑ είναι ουδέτερος φόρος επιστρέφεται ο ΦΠΑ, επομένως δεν υπάρχει θέμα επιστροφής ΦΠΑ.

Εάν υπάγονται στο ειδικό φορολογικό καθεστώς (άρθρο 34 του ν. 1642/86) δεν έχουν καμία υποχρέωση τήρησης βιβλίων ή υποχρέωση επιβολής ΦΠΑ. Οι αγρότες αυτής της κατηγορίας, έχουν δικαίωμα επιστροφής ποσού ΦΠΑ, το οποίο αντιπροσωπεύει το ΦΠΑ, το οποίο έχουν καταβάλλει για τις διάφορες αγορές που έχουν πραγματοποιήσει. Το ποσό υπολογίζεται με την εφαρμογή συντελεστών στον κύκλο εργασιών που πραγματοποιούν κάθε έτος. Οι συντελεστές οι οποίοι θα ισχύουν από 01.01.2001 είναι οι εξής:

- για την αλιεία και δασική παραγωγή 4% (από 2,5%)
- για τη φυτική παραγωγή 5% (από 3,5%)
- για τη ζωϊκή παραγωγή 6% (από 5%)

Οι συντελεστές αυτοί έχουν προσδιορισθεί με βάση μακροοικονομικά στατιστικά στοιχεία, ανάλογα με τις εισροές που πραγματοποιεί κάθε κλάδος στο σύνολό του στη χώρα μας.

4. Αγροτικό πετρέλαιο

Διατηρείται το ισχύον καθεστώς υπολογισμού. Όλοι οι αγρότες, ανεξαρτήτως αν έχουν ή δεν έχουν μηχανήματα θα απαλλάσσονται κατά 50% του ειδικού φόρου κατανάλωσης (ΕΦΚ).

Όλοι οι αγρότες, οι οποίοι έχουν ξηραντήρια, ανεμομίκτες, αντλητικά, θα απαλλάσσονται επιπλέον 30% του ΕΦΚ, συνολικά δηλαδή 80% του ΕΦΚ βάσει τιμολογίων αγοράς πετρελαίου.

Όλοι οι αλιείς θα απαλλάσσονται 100% του ΕΦΚ και ολόκληρου του ΦΠΑ.

Επιπροσθέτως θα απαλλάσσονται και για το πετρέλαιο των γεννητριών τους (αύξηση 35% επί των περυσινών ποσοτήτων).

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι τιμές του αγροτικού πετρελαίου σε σχέση με τις τιμές πετρελαίου κίνησης για το έτος 2000 στις λοιπές ευρωπαϊκές χώρες είναι μειωμένες ως ακολούθως:

Γερμανία	-18% (+16% ΦΠΑ)
Ισπανία	-31% (+16% ΦΠΑ)
Λουξεμβούργο	-44% (+15% ΦΠΑ)
Ιρλανδία	-57% (+12,5% ΦΠΑ)
Ολλανδία	-23% (+17,5% ΦΠΑ)
Φινλανδία	-45% (+22% ΦΠΑ)
Δανία	-48% (+25% ΦΠΑ)
Πορτογαλία	-47% (+17% ΦΠΑ)
Αυστρία	0% (+20% ΦΠΑ)
Σουηδία	0% (+25% ΦΠΑ)

Ενώ στη Γαλλία, Ιταλία, Αγγλία, Βέλγιο υπάρχει επίσης ένα πιο σύνθετο, αλλά παρόμοιο σύστημα μειώσεων.

5. Ηλεκτρική Ενέργεια

Παρά την αύξηση του κόστους παραγωγής τα τιμολόγια της ΔΕΗ για την πώληση ηλεκτρικού ρεύματος στους αγρότες, θα παραμείνουν σταθερά με εκείνα του 1998 και την επόμενη καλλιεργητική περίοδο ως εξής:

α. Μέση Τάση	
Αρδευσης T33/MT	14,34 δρχ/kwh
Αποστράγγισης T33A/MT	13,85 δρχ/kwh
Αγροτικό MAT/MT	9,71 δρχ/kwh
β. Χαμηλή Τάση	
Αρδευσης	16,46 δρχ/kwh Πάγιο: 0 δρχ.
Αποστράγγισης	17,47 δρχ/kwh Πάγιο : 0 δρχ.
Αγροτικό MAT/XT	11,16 δρχ/kwh Πάγιο : 0 δρχ.

Με δεδομένο το κόστος παραγωγής της ΔΕΗ, το χορηγούμενο για αγροτική χρήση ηλεκτρικό ρεύμα παρέχεται με έκπτωση 41% επί του κόστους.

Η σημερινή τιμή της kwh για οικιακή χρήση κυμαίνεται μεταξύ 21-43 δρχ. και για επιχειρήσεις έως 33 δρχ., έναντι 9,71 δρχ/kwh για τους αγρότες.

6. Βασικές πρώτες ύλες

Πολλαπλασιαστικό υλικό: Υπήρξε συμφωνία για τη διατήρηση των σημερινών τιμών και κατά την επόμενη καλλιεργητική περίοδο θα υπάρξει σταθερότητα τιμών, με μηδενικές αυξήσεις επί των τιμοκαταλόγων.

Φυτοφάρμακα: Υπήρξε συμφωνία για διατήρηση των ιδίων τιμών των τιμοκαταλόγων και για την επόμενη χρονιά. Εκτιμάται όμως ότι θα υπάρξει μικρή αύξηση τιμών για προϊόντα που έχουν ως βάση την τιμή δολαρίου..

Λιπάσματα: Θα υπάρξουν μικρές αυξήσεις.

Λιπαντικά και ανταλλακτικά: Υπάρχει συμφωνία σταθερών τιμών και για το 2000. Περίπτωση διαφοροποίησης θα υπάρξει μόνο λόγω συναλλαγματικών μεταβολών και συνέχισης της ενίσχυσης του δολαρίου και περαιτέρω αύξησης της τιμής του πετρελαίου.

Λοιπά: Δεν θα υπάρξουν αυξήσεις, παρά μόνο αν προκύψουν σημαντικές συναλλαγματικές μεταβολές.

7. Χρηματοοικονομικό κόστος

Το βασικό καλλιεργητικό επιτόκιο της ΑΤΕ αναμένεται να κυμανθεί στο 6,5%.

Έτσι το χρήμα γίνεται ακόμα φθηνότερο, αν μάλιστα σκεφθεί κανείς ότι το κόστος του το 1993 ήταν 23% έως 30%.

Το επιτόκιο Νέων Αγροτών θα μειωθεί στο 5,5% και τα στεγαστικά επιτόκια θα κυμανθούν μεταξύ 3,25% και 6%.

Όπως είναι γνωστό το χρηματοοικονομικό κόστος αποτελεί τον σημαντικότερο παράγοντα διαμόρφωσης του συνολικού κόστους. Δεδομένου επίσης ότι στη ζώνη Ευρώ δεν θα υπάρχουν άλλοι μηχανισμοί εξισορρόπησης ή διακύμανσης, όπως παλιά, τα επιτόκια Ευρώ θα πρέπει να θεωρηθούν ως τα μόνο εργαλεία διαμόρφωσης του χρηματοοικονομικού κόστους. Η αγροτική οικονομία από το 2001 περνάει πλέον στην πλέον υγιή ανταγωνιστική της φάση, με το φθηνότερο κόστος χρήματος όλων των εποχών.

8. Κόστος ενοικίασης γεωργικών εκτάσεων:

Σύμφωνα με το υπ' αρ. 4/200 στατιστικό δελτίο της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας (Eurostat) το κόστος ενοικίασης αγροτικής γης (1998) είναι μειωμένο κατά 2,4% σε σχέση με εκείνο του 1997.

Αν κανείς εξετάσει το θέμα αυτό σε μακροχρόνια βάση (περίοδος 1977 - 1998) θα διαπιστώσει ότι ο συντελεστής κόστους γεωργικής γης επί της αξίας της αγροτικής παραγωγής βαίνει συνεχώς μειούμενος για τη χώρα μας.

Αν λάβουμε υπόψη ότι οι σημαντικότεροι ανταγωνιστές μας έχουν μεγάλη αύξηση του κόστους αγροτικής γης (Ισπανία +15,4%, Ιταλία +0,5%, Γαλλία +2,5% κ.λ.π.) τότε ο συσχετισμός αυτός οδηγεί στο συμπέρασμα ότι ενισχύεται από το συντελεστή αυτό η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής παραγωγής.

9. Κοινοτικές Επιδοτήσεις

Η Ελλάδα κατάφερε να πάρει μέσα από τις σκληρές διαπραγματεύσεις της Agenda 2000 κοινοτικές ενισχύσεις ύψους 7 τρισ. δρχ., δηλαδή τα προϊόντα μας θα ενισχύονται ετησίως με κοινοτικές επιδοτήσεις ύψους 1 τρισ. δρχ.

Όπως είναι γνωστό η ελληνική γεωργία αποτελεί το 3,6% της ευρωπαϊκής γεωργίας. Παρόλα αυτά κατά τις διαπραγματεύσεις κατανομής των πόρων πήραμε το 8,2% των κοινοτικών πόρων. Δηλαδή πήραμε υπερδιπλάσιους πόρους απ' ό τι μας αναλογούσε.

Για την καταβολή των ενισχύσεων θα λειτουργήσουν από το 2001 οι μηχανισμοί του Οργανισμού Ελέγχου και Πληρωμών (ΟΠΕΚΕΠΕ), ο οποίος με αποκεντρωμένες λειτουργίες θα ελέγχει και θα καταβάλει τις

επιδοτήσεις. Όταν για οποιαδήποτε αιτία η επιδότηση καθυστερήσει, το οφειλόμενο ποσό θα καταβάλλεται εντόκως.

Ειδικά όμως για την περίοδο 1999-2000 δεν υπήρξε καμία καθυστέρηση. Αντίθετα για μερικά προϊόντα υπήρξε προκαταβολική πληρωμή.

Από τις 15.10.1999 έως 15.10.2000 (έτος FEOGA) πληρώθηκαν 899.059.000.000 δρχ., βάσει των Κοινοτικών Κανονισμών, ενώ τα ποσά των ενισχύσεων για το 2001 θα ανέλθουν περίπου σε 1 τρισ. δρχ.

10. Πρόωρη Συνταξιοδότηση:

Έχουν ήδη ενταχθεί στο καθεστώς της πρόωρης συνταξιοδότησης περίπου 27.000 αγρότες με ετήσιο κόστος 31 δισ. δρχ. Από την 1.1.2000 τα ποσά της πρόωρης συνταξιοδότησης έχουν αυξηθεί κατά 25%, ήτοι από 85.000 δρχ. το μήνα για τη γενική περίπτωση σε 106.000 δρχ. και από 100.000 δρχ. για τις παραμεθόριες περιοχές σε 125.000 δρχ.

Για την περίοδο 2000-2006, βάσει του νέου Κανονισμού 1257/99 για την αγροτική ανάπτυξη, αναμένεται ένταξη στο μέτρο 8.000 δικαιούχων ετησίως.

Από την 1.1.2001 η πρόωρη συνταξιοδότηση θα καταβάλλεται μέσω της ΑΤΕ με μηνιαίες σταθερές ενισχύσεις μέσω του συστήματος καρτών ΑΤΕ.

11. Συντάξεις Ο.Γ.Α

Για τους συνταξιούχους που οι συντάξεις τους κυμαίνονται από 33.201 έως 35.196 δρχ. η προβλεπόμενη αύξηση ανέρχεται στις 43.000 δρχ. έως 45.000 δηλαδή εφάπαξ αύξηση 10.000 δρχ.

Για τους συνταξιούχους πού οι συντάξεις τους κυμαίνονται από 37.361 έως 71.556 δρχ. η προβλεπόμενη αύξηση ανέρχεται στις 47.000 έως 81.000 δρχ. δηλαδή εφάπαξ αύξηση 10.000 δρχ.

Οι αυξήσεις αυτές αφορούν 795.240 συνταξιούχους και αποτελούν μια ουσιαστική ενίσχυση στα πλαίσια των κοινωνικών πολιτικών του προϋπολογισμού του επόμενου χρόνου. Η αύξηση αυτή είναι πολλαπλάσια του ποσού που θα ελάμβαναν από την ετήσια ποσοστιαία αύξηση συντάξεων. Αυτό σημαίνει ότι σε ετήσια βάση, ένα ζευγάρι συνταξιούχων αγροτών θα παίρνει το 2000, πρόσθετα ποσά ύψους 280.000 δρχ.

Από την 01.01.2001 και μέσα σε μια διετία οι αυξήσεις θα δοθούν εκ νέου στο ύψος των 10.000 δρχ. , 5.000 δρχ. την 01.01.2001 και 5.000 δρχ. την 01.01.2002.

12. Ασφαλιστική κάλυψη (ΕΛΓΑ & ΓΙΣΕΑ)

Θα εκσυγχρονισθεί το σημερινό ασφαλιστικό καθεστώς του ΕΛΓΑ, με τη δημιουργία ειδικού συστήματος ασφαλιστικής αγροτικής παραγωγής, το οποίο θα είναι δικαιότερο, ταχύτερο, αναλογικότερο, αντασφαλιστικό κλπ. Ήδη το σχέδιο νόμου «ΗΣΙΟΔΟΣ» για την ασφάλιση και αντασφάλιση της αγροτικής περιουσίας πρόκειται να κατατεθεί εντός του έτους 2000.

Ταυτόχρονα θα ανακοινωθούν ειδικά πακέτα ασφάλισης ζωής και περιουσίας για τους νέους αγρότες μετά από συμφωνία ΥΓΠ'Ε και Αγροτικής Ασφάλισης.

Ο ΕΛΓΑ κατέβαλε το 1999 αποζημιώσεις ύψους 60 δισ. δρχ. και η ΓΙΣΕΑ για το 1999 ποσό ύψους 14,7 δισ. δρχ.

Το έτος 2000 έχουν ήδη καταβληθεί από τον ΕΛΓΑ 30 δισ. δρχ. και από την ΠΣΕΑ 8,3 δισ. δρχ.

13. Νέοι Αγρότες

Δημιουργήθηκαν Γραφεία Νέων Αγροτών σε όλες τις νομαρχιακές αυτοδιοικήσεις βάσει του Ν. 2332/99.

Ετήσια Βελτίωση των όρων του προγράμματος από επιτελική επιτροπή, καταγραφή υποδείξεων και προβλημάτων κατά περιοχή.

Έναντι στόχου ένταξης 9.000 νέων αγροτών (1994-1999) στα Κοινοτικά Προγράμματα εντάχθηκαν ήδη 20.500 νέοι αγρότες.

Στόχος του προγράμματος για την περίοδο 2000-2006 είναι η ένταξη 14.000 νέων αγροτών.

14. Εξισωτική Αποζημίωση

Καταβλήθηκε η εξισωτική αποζημίωση 1998 και 1999 στους 190.000 δικαιούχους αγρότες ύψους 70 δισ. δρχ. και ήδη υπογράφηκε η σχετική Υπουργική Απόφαση βάσει του νέου Κανονισμού στα πλαίσια του Σχεδίου Αγροτικής Ανάπτυξης ύψους 40 δισ. δρχ. (πλέον 28 δισ. δρχ. για εξόφληση υπολοίπων 2000)

15. Ρυθμίσεις Αγροτικών Χρεών

Ρυθμίστηκε το σύνολο των συνεταιριστικών χρεών ύψους 160 δισ. δρχ.

Ρυθμίστηκαν για 50.000 αγρότες τα ληξιπρόθεσμα χρέη τους και διαγράφηκαν οι τόκοι ποινής. Ήδη με νεώτερη απόφαση του Δ.Σ. της ΑΤΕ, το πλαίσιο ρύθμισης των αποφάσεων 1999 επεκτείνεται και στα ληξιπρόθεσμα χρέη του 1998.

Ρυθμίζονται τα χρέη από πανωτόκια για όλους τους κατά κύριο επάγγελμα αγρότες.

Από το 1993, έγιναν 21 ρυθμίσεις χρεών, κόστους για τον προϋπολογισμό 1,6 τρισ. δρχ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΑ ΑΓΡΟΤΗ

3.1. Η εξέλιξη της Ελληνικής Γεωργίας και οι προοπτικές της

Η ελληνική γεωργία χαρακτηρίζεται από σημαντικές διαρθρωτικές αδυναμίες (μικρό μέγεθος εκμεταλλεύσεων, υψηλό ποσοστό ενεργού πληθυσμού, δημογραφική γήρανση, προβλήματα διαδοχής, δυσμενής σχέση φυτικής / ζωικής παραγωγής, διαμόρφωση εδάφους κλπ.) οι οποίες αναγκαστικά οδηγούν σε χαμηλά επίπεδα παραγωγικότητας της εργασίας, χαμηλά εισοδήματα και ταυτόχρονα υψηλό κόστος παραγωγής. Το υψηλό κόστος παραγωγής σε σύγκριση με το μέσο όρο των άλλων χωρών-μελών της ΕΚ επιδρά δυσμενώς στην ανταγωνιστική θέση της ελληνικής γεωργίας και συνεπώς στη σχετική θέση της τόσο στην εσωτερική, όσο και στην κοινοτική και τη διεθνή αγορά

Παρά τις αναμφισβήτητες προόδους που σημειώθηκαν τόσο στην παραγωγικότητα, όσο και στα εισοδήματα στην περίοδο 1950-1980 δηλαδή πριν μπει η Ελλάδα στην ΕΟΚ, ο ελληνικός αγροτικός τομέας δεν ήταν αρκετά ισχυρός ώστε να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την ανταγωνιστική πίεση που δέχτηκε από τις άλλες χώρες-μέλη της ΕΚ.

Με την ένταξη της Ελλάδας στην ΕΟΚ το 1981, ο αγροτικός τομέας και η σχετική πολιτική, λειτουργούν στα πλαίσια της ΚΑΠ. Οι κοινές οργανώσεις αγροτικών αγορών που στην Κοινότητα καλύπτουν το 97% της παραγωγής και στην Ελλάδα το 759'0 περίπου και αφορούν μια σειρά προϊόντων της φυτικής και ζωϊκής παραγωγής, άρχισαν να

εφαρμόζονται και στην Ελλάδα με ορισμένες μεταβατικές ρυθμίσεις για να γίνει σταδιακά η προσαρμογή στο νέο κοινοτικό καθεστώς. Συμφωνήθηκαν μια νέα σειρά εξαιρέσεων και υποχρεώσεων μεταβατικού ή μόνιμου χαρακτήρα. Η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε με το "Μνημόνιο" μια ιδιαίτερη και ευνοϊκή μεταχείριση σε μερικούς τομείς, όπως στον αγροτικό.

Από την αρχή όμως φάνηκαν οι μεγάλες διαφορές μεταξύ του αγροτικού τομέα στην Ελλάδα και του αντίστοιχου στα άλλα αναπτυγμένα κράτη-μέλη της ΕΚ. Το κύριο χαρακτηριστικό της ελληνικής αγροτικής παραγωγής ήταν η στασιμότητα των παραγωγικών επιδόσεών της και η σταδιακή υποβάθμιση της ανταγωνιστικής της θέσης στη διεθνή και τη κοινοτική αγορά. βασική αιτία της εξέλιξης αυτής ήταν η χαλάρωση της επενδυτικής προσπάθειας του κράτους αλλά και των αγροτών που θα είχε στόχο τον διαρθρωτικό εκσυγχρονισμό, σε μια περίοδο κατά την οποία η πίεση των ελεύθερα εισαγομένων αγροτικών προϊόντων από τις χώρες μέλη της ΕΚ εντεινόταν συνεχώς. Η μεγάλη αύξηση του κόστους παραγωγής, ως αποτέλεσμα του υψηλού πληθωρισμού, και η αδυναμία διαρθρωτικού εκσυγχρονισμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων οδηγούσε σε συνεχείς αυξήσεις των αγροτικών τιμών προκειμένου να συγκρατηθούν τα εισοδήματα. Οι ετήσιες αυξήσεις κάλυπταν τον πληθωρισμό με συνεχείς υποτιμήσεις της δραχμής και τη πράσινης ισοτιμίας και συμπληρώνονταν με διάφορους τρόπους από τις εκάστοτε κυβερνήσεις. Οι ικανοποιητικές αυτές αυξήσεις για τους αγρότες συνέβαλαν στη σχετικά ευνοϊκή εξέλιξη των αγροτικών εισοδημάτων, αλλά ταυτόχρονα εμπόδιζαν τον εκσυγχρονισμό και την ανταγωνιστικότητα της αγροτικής παραγωγής.

Το αποτέλεσμα ήταν το εμπορικό ισοζύγιο των αγροτικών προϊόντων με την Κοινότητα να γίνει παθητικό μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80 από ενεργητικό που ήταν πριν την ένταξη. Η συνεχής χειροτέρευση του εμπορικού ισοζυγίου αγροτικών προϊόντων δεν φαίνεται να εμπνέει καμιά ανησυχία σε πολιτικούς και συνδικαλιστές εφόσον οι αγρότες φαίνονται μάλλον ικανοποιημένοι και δεν δημιουργείται καμία κοινωνική αναταραχή.

Η διαδικασία μεταρρύθμισης της ΚΑΠ στην περίοδο 1984-88 και το σταθεροποιητικό πρόγραμμα της ελληνικής κυβέρνησης στην περίοδο 1985-87 δεν ήταν από ότι αποδεικνύεται, σαφείς ενδείξεις για να αφυπνίσουν τόσο τους αγρότες, όσο και τους πολιτικούς υπεύθυνους για να ξεκινήσει μια διαδικασία εκσυγχρονισμού τόσο στην ίδια τη γεωργία, όσο και στο θεσμικό πλαίσιο της γεωργικής ανάπτυξης.

Από τις αρχές της δεκαετίας του '90 τα δεδομένα παρουσιάζονται εντελώς διαφορετικά. Η μεταρρύθμιση της ΚΑΠ κινείται πλέον με γρηγορότερους ρυθμούς καθώς η πορεία προς την Ευρωπαϊκή Ένωση απαιτεί στενότερους βαθμούς συνεργασίας και ταχεία εξέλιξη. Άμεσο ενδιαφέρον της ΚΑΠ είναι να μειώσει σε μεγάλο βαθμό τη στήριξη και την προστασία της ευρωπαϊκής γεωργίας. Η μείωση των πλεονασμάτων των αγροτικών προϊόντων, η γείωση των δαπανών της ΚΑΠ, η συγκράτηση του κόστους διατροφής, η ανάγκη άσκησης νέων πολιτικών στα πλαίσια της εσωτερικής αγοράς του 1993, είναι οι παράγοντες που πιέζουν από το εσωτερικό της Κοινότητας προς την κατεύθυνση αυτή, ενώ στο εξωτερικό πιέσεις της αμερικάνικης πλευράς και των συμμάχων της στα πλαίσια της GATT, πιέζουν για περισσότερο ελεύθερο ανταγωνισμό στα πλαίσια του ελευθέρου εμπορίου, κάτι που δεν

προκαλεί i το μέγεθος των αντιδράσεων της Επιτροπής των ΕΚ όπως γινόταν πριν. Ο γύρος της Ουρουγουάης κατέληξε σε συγκεκριμένη συμφωνία για τη μείωση του προσανατολισμού και για την περαιτέρω ανταγωνιστικότητα της γεωργίας με βάση του κανόνα προσφοράς ζήτησης.

Η ελληνική γεωργία βρίσκεται σε άσχημη κατάσταση προκειμένου να αντιμετωπίσει τις ραγδαίες αυτές εξελίξεις. Εδώ θα πρέπει να προσθέσουμε ότι το πρόβλημα για την Ελλάδα οξύνεται αν λάβουμε υπόψη μας ότι υπάρχουν πολλές αγροτικές περιφέρειες όπου το μεγαλύτερο μέρος της οικονομίας τους - αν όχι ολόκληρο στηρίζεται στο αγροτικό εισόδημα. Σύμφωνα με μελέτη του Ν. Μαραβέγια υπάρχουν νομοί της Ελλάδας όπου το 50% του αγροτικού εισοδήματος προέρχεται από τη στήριξη και την προστασία της γεωργίας που προσφέρει η ΚΑΠ. Συνολικά οι εισοδηματικές μεταβιβάσεις, λόγω της εξωτερικής προστασίας που προσφέρει η ΚΑΠ για την ελληνική γεωργία φθάνουν το 35% περίπου του αγροτικού εισοδήματος.

Κατά συνέπεια η μείωση της στήριξης της ευρωπαϊκής γεωργίας θα πλήξει πολύ περισσότερο την ελληνική γεωργία από ότι τις αντίστοιχες των άλλων κρατών-μελών της Ε.Ε. με κυριότερη επίπτωση αυτή της μείωσης του αγροτικού εισοδήματος κατά . 159' περίπου. Η απώλεια του αγροτικού εισοδήματος αναμένεται να αντισταθμιστεί με άμεσες ενισχύσεις. Όμως τη στιγμή που δεν έχει προχωρήσει η διαδικασία διαρθρωτικού εκσυγχρονισμού η οποία είναι αναγκαία για τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας, έστω και μακροπρόθεσμα, η κατάσταση θα χειροτερεύει διαρκώς.

Οι παρεμβάσεις της Ευρωπαϊκής Κοινότητας στη γεωργία και τις αγροτικές περιοχές στα πλαίσια του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης που αφορούν τη διάρθρωση και ανάπτυξη της γεωργίας εκτιμάται ότι θα συμβάλλουν μακροπρόθεσμα στην αντιμετώπιση των προβλημάτων που προκύπτουν από τη μείωση της στήριξης της ευρωπαϊκής γεωργίας. Σ' αυτά τα πλαίσια πρέπει να κινηθεί και η ελληνική γεωργία ώστε με διαδικασία διαρθρωτικού εκσυγχρονισμού να επιτύχει τη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς της, αύξηση της παραγωγής και της παραγωγικότητας και ανατροπή της σημερινής πορείας.

Συνεπώς, οι διαρθρωτικές πλευρές της ΚΑΠ θα πρέπει να αξιοποιηθούν ενώ ταυτόχρονα οι κοινοτικές εισροές μέσω του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για προγράμματα αναπτυξιακού και όχι κοινωνικού περιεχομένου, όπως έγινε στ παρελθόν.

Αντίθετα, αν η ελληνική αγροτική πολιτική εξακολουθήσει να έχει ως κύριο στόχο την εξασφάλιση των αγροτικών εισοδημάτων με μέτρα κοινωνικού χαρακτήρα (δηλαδή ενισχύσεις ουδέτερες προς την αύξηση της παραγωγής και του εξωτερικού εμπορίου), είναι αμφίβολο αν θα καταφέρει να εξασφαλίσει χωρίς μέτρα αναπτυξιακού χαρακτήρα τα αγροτικά εισοδήματα και να ελέγξει την αγροτική έξοδο. Είναι δε βέβαιο ότι αυτού του είδους η πολιτική θα οδηγήσει μακροπρόθεσμα την ελληνική γεωργία στο μαρασμό, παρά τα βραχύχρονα οφέλη που ενδεχομένως θα αποφέρει.

Πρέπει λοιπόν να γίνουν τα αναγκαία έργα που θα συμβάλλουν στον εκσυγχρονισμό της ελληνικής γεωργίας. Τέτοια είναι η χρηματοδότηση αναπτυξιακών έργων, η βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού με την

εισαγωγή συστήματος αγροτικής εκπαίδευσης των νέων αγροτών, σαφείς κατευθύνσεις αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών, βελτίωση του συστήματος υποστήριξης των εξαγωγών κλπ. Πρέπει ακόμη οι Έλληνες αγρότες να συνειδητοποιήσουν ότι παρά το οποιοδήποτε κοινωνικό κόστος, είναι για το συμφέρον τους έστω και μακροπρόθεσμα η κατεύθυνση παραγωγικής αναβάθμισης της γεωργίας και σ' αυτή πρέπει να συμβάλλουν.

Το μέλλον της ελληνικής γεωργίας θα εξαρτηθεί από τη σοβαρότητα με την οποία θα αντιμετωπίσουμε τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζει μέχρι σήμερα. Δεν υπάρχουν περιθώρια περαιτέρω αναβολής δεδομένου ότι οι εξελίξεις στην Ε.Ε. είναι ραγδαίες. Η ΚΑΠ αναμένεται να αποδυναμωθεί περισσότερο στο εγγύς μέλλον από τη διεύρυνση προς ανατολή και από τη δημιουργία μεσογειακής ζώνης ελεύθερων συναλλαγών.

Σήμερα περισσότερο από ποτέ επιβάλλεται να ξεφύγουμε από τις γενικότερες και τις μεμονωμένες λύσεις και να σκύψουμε επιτέλους στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις που αποτελούν τα κύτταρα της γεωργίας. Το μικρό βέβαια μέγεθος των γεωργικών εκμεταλλεύσεων δεν επιτρέπει να επιλέγουμε ότι όλες μπορούν να γίνουν βιώσιμες. Τα στοιχεία πάντως δείχνουν ότι οι μισές τουλάχιστον εκμεταλλεύσεις παρουσιάζουν δυνατότητες βιωσιμότητας ύστερα από ορισμένες βελτιώσεις.

Θα χρειαστεί όμως να ληφθούν όλα τα απαραίτητα θεσμικά μέτρα και κίνητρα για αύξηση του μεγέθους, για βελτίωση της ποιότητας και για μείωση του κόστους παραγωγής.

Το νέο καθεστώς των οπωροκηπευτικών παρέχει ιδιαίτερα κίνητρα για την αναδιάρθρωση της παραγωγής, τη βελτίωση της ποιότητας και της οργάνωσης της εμπορίας αυτού του τομέα, που καλύπτει περίπου το 1/3 των γεωργικών μας εξαγωγών.

Επίσης η βιολογική οικολογική παραγωγή διανοίγει νέες προοπτικές γιατί ευνοείται από τις εδαφοκλιματικές συνθήκες της χώρας μας και προσφέρεται ιδιαίτερα για μικρές εκμεταλλεύσεις.

Υπάρχουν επίσης προοπτικές για την επέκταση καλλιεργειών που δεν περιορίζονται από την ΚΑΠ όπως είναι τα πρώιμα κηπευτικά, τα άνθη, οι βρώσιμες ελιές οι ξηροί καρποί κτλ.

Η πολιτική της ανακοπής της αγροτικής εξόδου προς τα αστικά κέντρα θα πρέπει να συνεχισθεί. Η ανακοπή αυτή μπορεί να προκύψει και από την δημιουργία εξωγεωργικής απασχόλησης στην ύπαιθρο. Επιβάλλεται λοιπόν να ληφθεί μέριμνα για την εγκατάσταση δραστηριοτήτων του μη αγροτικού τομέα και συγκεκριμένα του κλάδου της μεταποίησης στην περιφέρεια. Περαιτέρω, οι ήδη υπάρχουσες δυνατότητες πολυαπασχόλησης στην ύπαιθρο (αγροτουρισμός, βιοτεχνία και χειροτεχνία) θα πρέπει να ενδυναμωθούν ακόμη περισσότερο. Η χρηματοδοτική υποδομή για παραγεωργικές επενδύσεις θα πρέπει και αυτή να βελτιωθεί. Οι δυνατότητες πλήρους απορρόφησης της χρηματοδότησης θα πρέπει να αξιοποιηθούν. Μέσα από αυτό προωθείται κατά σημαντικό τρόπο η αποκέντρωση και η κατάλληλη περιφερειακή ανάπτυξη ικανή για να δημιουργήσει θέσεις εργασίας τόσο στον αγροτικό όσο και τον παραγεωργικό τομέα της περιφέρειας.

Αγροτικό εισόδημα

Η πραγματοποίηση ενός επιπέδου τιμών αγροτικών προϊόντων που θα μπορεί να καλύπτει το κόστος παραγωγής συν κάποιο λογικό κέρδος μπορεί να προέλθει και από την πραγματοποίηση των παρακάτω ενδεικτικών προτάσεων αγροτικής πολιτικής.

Η κοινότητα θα πρέπει να περιορίσει τον κατάλογο αγροτικών προϊόντων, τα οποία σύμφωνα με τους ανταγωνιστές της (ΗΠΑ, Ιαπωνία) δημιουργούν προβλήματα στο διεθνές εμπόριο, στον ελάχιστο αριθμό. Τα Μεσογειακά προϊόντα, που συντελούν στην άντληση συναλλαγματικών πόρων από τις σχετικές εξαγωγές των, θα πρέπει να εξαιρεθούν απ' ο τους κανόνες του ελεύθερου εμπορίου. Διαφορετικά τα αποτελέσματα θα είναι μάλλον οδυνηρά για τους ευαίσθητους τομείς του Ευρωπαϊκού νότου και ειδικά για τον ελληνικό αγροτικό τομέα.

Θα πρέπει να ληφθεί μέριμνα ώστε οι θεσμικές τιμές αγροτικών προϊόντων να συμπίπτουν με τις απολαμβανόμενες τιμές παραγωγού. Η προώθηση αγροτικού προϊόντος στους εμπόρους ή και στους οργανισμούς συγκέντρωσης αγροτικού προϊόντος εμμονεί κινδύνους δημιουργία; σοβαρής απόκλιση; μεταξύ απολαμβανομένων και θεσμικών τιμών. Η γρήγορη και σωστή πληροφόρηση στον χρόνο που χρειάζεται μπορεί να απαλείψει τέτοιες διαφορές όπως μπορεί να τις απαλείψει και η απουσία κάθε ψηφοθηρικής παρέμβασης.

Ως πρόσθετοι παράγοντες προσδιορισμού του αγροτικού εισοδήματος θεωρούνται αέρα από τον όγκο παραγωγής και τις τιμές των προϊόντων και οι επιδοτήσεις, η φορολογία και το κόστος των εισροών. Οι επιδοτήσεις ως σχετικό κονδύλι του FEOGA δεν έχουν μέλλον στον

Κοινοτικό χώρο. Μπορούν όμως να υπάρξουν άλλου είδους εισοδηματικές ενισχύσεις από την εφαρμογή των διάφορων αναπτυξιακών προγραμμάτων της Ε.Ε. Ευνοϊκότερη φορολογία για την περίπτωση των αγροτών δεν μπορεί να υπάρξει. Απομένει επομένως να εντοπισθούν οι τρόποι για την μείωση του κόστους των εισροών που χρησιμοποιούνται στην αγροτική παραγωγή. Πολιτική ενάντια στο υψηλό κόστος των εισροών μπορεί κατ' αρχήν να αποτελέσει ο αυστηρός και συστηματικός έλεγχος στις τιμές των εισροών αυτών, το πάγωμά των στην πηγή διαμόρφωσή; των αλλά και στο σχετικό κύκλωμα. Παράλληλα πρέπει να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες για την υποκατάσταση των ακριβών γεωργικών εισροών που μετά την ένταξή μας στην Ε εισάγονται αθρόα (πολλαπλασιαστικό υλικό, κ.λ.π.).

Η εποχή της αύξησης του αγροτικού εισοδήματος μέσα από τεχνικές αυξήσεις στις τιμές των αγροτικών προϊόντων σύντομα, για ορισμένα τουλάχιστον προϊόντα, θα αποτελέσει παρελθόν. Το εισόδημα αυτό θα αυξηθεί μόνο μέσα από πρακτικές που αυξάνουν την παραγωγικότητα στον τομέα, μειώνουν το κόστος παραγωγής, αλλάζουν την διάρθρωση της παραγωγής του προς την πλέον συμφέρουσα και αυξάνουν την απόδοση της καλλιεργήσιμης γης.

Τέλος, θα πρέπει να υπάρξουν πολιτικές υπέρ μιας δίκαιης κατανομής του αγροτικού εισοδήματος. Οι μεταβιβαστικές πληρωμές του δημοσίου προς τους αγρότες πρέπει να είναι επιλεκτικές και να ανταποκρίνονται ποσοτικά στον σκοπό που υποτίθεται ότι εξυπηρετούν.

Οι διαφορές χρηματικές εισροές της ΣΟΚ θα πρέπει να αποτελούν την πριμοδότηση αυτών για τις οποίες ορίζονται, ενώ η χρησιμοποίηση θα πρέπει να αποσκοπεί στην αύξηση του αγροτικού εισοδήματος και

γενικά να λαμβάνει υπόψη της και το εθνικό πρότυπο ανάπτυξης του αγροτικού τομέα και όχι μόνο εκείνο που έχει κατά νου της η Κοινότητα.

Κοινωνικοί στόχοι ανάπτυξης.

Η ανάλογη οικονομική ανάπτυξη απαιτεί, εν μέρει συνεπάγεται, και την αντίστοιχη ανάλογη κοινωνική ανάπτυξη. Οι προτάσεις που ακολουθούν μπορούν να αποτελέσουν το εύνασμα για την βελτίωση της υπάρχουσας κοινωνικής ανάπτυξης της υπαίθρου. Έτσι, πρώτου ειδική μέριμνα θα πρέπει να δοθεί στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης των κατοίκων της υπαίθρου. Το σύστημα αυτό θα πρέπει να λειτουργήσει κανονικά με όλες τις υποχρεώσεις και τις απαιτήσεις που επιβάλλει και σε άλλες κοινωνικοοικονομικές ομάδες όπου και εφαρμόζεται. Με την πλήρη ένταξη σε κάποιο από τα υπάρχοντα συστήματα ασφάλισης οι αγρότες θα πάψουν να εξαρτώνται από την και η θέληση της εκάστοτε Κυβέρνησης. Αποδεχόμενοι τις υποχρεώσεις των θα μπορούν να προβάλλουν και τις αντίστοιχες απαιτήσεις των.

Δεύτερον, η ασφάλεια από τυχαίους κινδύνους θα πρέπει να εφαρμοσθεί τόσο στην περίπτωση των παραγωγικών συντελεστών όσο και στην αγροτική παραγωγή. Ο νόμος για τα ΣΑΓΑ αποτελεί το πρώτο βήμα. Οι διάφορες αποζημιώσεις που καταβάλλονται από τον ΟΓΑ για ζημιές στην παραγωγή θα πρέπει να μεταφερθούν στον νέο ασφαλιστικό φορέα. Ο νέος φορέας ασφάλισης θα πρέπει να εφαρμόζει αξιόπιστες τεχνικές αποτίμησης της κάθε είδους ζημιάς.

Τρίτον, οι διάφορες πολιτικές της Κοινότητας, όπως η πρόωρη συνταξιοδότηση των αγροτών και οι διάφορες εξισωτικές αποζημιώσεις

για τους αγρότες των ορεινών και προβληματικών περιοχών θα πρέπει να επεκταθούν σε όλους τους δικαιούχους.

Τέταρτον, θα πρέπει να ενισχυθούν τα διάφορα κίνητρα για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στην ελληνική ύπαιθρο. Η αναβάθμιση αυτή θα πρέπει να αποβλέπει στην ανανέωση του γηρασμένου πληθυσμού της υπαίθρου, τόσο από την πλευρά της διαδοχής, όσο και από την πλευρά της συνύπαρξης του παραδοσιακού με τον μοντέρνο τρόπο ζωής των αστικών κέντρων της Χώρας. Πρέπει να δοθούν κίνητρα εγκατάστασης νέων επιστημόνων (ιατρών, γεωπόνων, δικηγόρων, κ.ά.) στην ύπαιθρο. Τόσο τα αγαθά όσο και οι υπηρεσίες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα θα πρέπει να ευρίσκονται επίσης στην διαθεσιμότητα των αγροτών. Η τοπική αυτοδιοίκηση θα πρέπει να ενεργοποιήσει τις διαδικασίες για την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στον αγροτικό χώρο.

Πέμπτον, θα πρέπει να αρχίσει εκστρατεία ενημέρωσης και στην ύπαιθρο για το τι αποτελεί υγιεινή και τι βλαβερή κατανάλωση. Με κανένα τρόπο δεν θα πρέπει οι υπάρχουσες βιομηχανίες τροφίμων αλλά και κάθε βιομηχανία παραγωγής αγαθών και υπηρεσιών να εναποθέτουν ακατάλληλα και χαμηλής ποιότητας προϊόντα στην αγορά της υπαίθρου. Κάθε νέο προϊόν θα πρέπει να ευρίσκεται στην διαθεσιμότητα και του αγροτικού εισοδήματος.

Τέλος, ειδικά προγράμματα που τονώνουν την αναψυχή, την παιδεία και την εν γένει κουλτούρα θα πρέπει, και αυτά να αρχίσουν να εμφανίζονται στην ύπαιθρο. Η καθημερινή ασχολία στις αγροτικές δραστηριότητες δεν θα πρέπει πάντοτε να συντηρεί το υπάρχον κοινωνικό περιβάλλον.

Θετικές επιπτώσεις αναμένονται λόγω της κατάργησης του κόστους των νομισματικών συναλλαγών και της εξάλειψης της νομισματικής αβεβαιότητας. Η αναγκαία, εξάλλου, δημοσιονομική πειθαρχία, προκειμένου να στηριχθεί η νομισματική σταθερότητα, έχει μειώσει τον πληθωρισμό και συνεπώς τα επιτόκια, πράγμα που έχει ωφελήσει την ανάπτυξη και βέβαια τις χώρες-μέλη με μεγάλο δημόσιο χρέος. Ταυτόχρονα, δεν θα υπάρχει πρόβλημα ελλειμμάτων στο ισοζύγιο πληρωμών μιας χώρας-μέλους έναντι όλων των άλλων χωρών μελών, πράγμα που θα συμβάλει στη δημιουργία ενιαίου οικονομικού χώρου στα πλαίσια της Ε.Κ.

Τα προβλήματα βέβαια που θα δημιουργηθούν στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες-μέλη δεν πρέπει βέβαια να υποτιμώνται. Είναι επόμενο ότι η δημιουργία ενιαίου οικονομικού χώρου π' όλες τις χώρες-μέλη πρέπει να συνοδεύεται από συγκρίσιμα επίπεδα παραγωγικότητας, διαφορετικά τα παραγόμενα προϊόντα και υπηρεσίες στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες χάνουν συνεχώς την ανταγωνιστικότητά τους, χωρίς να υπάρχει τρόπος αντιστάθμισης, εφόσον δεν υπάρχει δυνατότητα υποτίμησης των εθνικών νομισμάτων (ούτε βέβαια καμιά άλλη δυνατότητα διακριτικής μεταχείρισης υπέρ των λιγότερα παραγωγικών οικονομιών).

Συνεπώς, ένας τρόπος αντιμετώπισης της πτώσης της ανταγωνιστικότητας είναι η συμπίεση του εργατικού κόστους (δηλ. των μισθών) και ταυτόχρονα η άσκηση πολύ περιοριστικής νομισματικής και δημοσιονομικής πολιτικής για τη μείωση της συνολικής ζήτησης (συνεπώς, αύξηση της ανεργίας) μέχρι να επιτευχθεί αύξηση της παραγωγικότητας Ένας άλλος τρόπος, προφανώς προτιμότερος αλλά

πολύ δύσκολος, είναι η αύξηση των ιδιωτικών και δημόσιων επενδύσεων.

Το βάρος συνεπώς της βελτίωσης της παραγωγικότητας στις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες-μέλη πέφτει και στον κοινοτικό προϋπολογισμό, ο οποίος θα πρέπει ταυτόχρονα με την Ο.Ν.Ε. να αυξήσει τους πόρους του προκειμένου να ενισχύσει τις επενδύσεις στις χώρες αυτές. Αυτή η εξέλιξη θα πρέπει να αναμένεται μεταξύ των άλλων αποτελεσμάτων της Διακυβερνητικής Διάσκεψης για την Ο.Ν.Ε.

Όπως είναι γνωστό, η Ελλάδα μαζί με την Πορτογαλία θα αντιμετωπίσουν τα μεγαλύτερα προβλήματα, τόσο στην προσπάθεια να ακολουθήσουν τις άλλες χώρες-μέλη στην υλοποίηση της Ο.Ν.Ε., όσο και στη διάρκεια της συμμετοχής τους σ' αυτήν. Στη μελέτη αυτή δεν πρόκειται να εξεταστούν 9 οι επιπτώσεις, θετικές ή αρνητικές, της Ο.Ν.Ε. στην ελληνική οικονομία, αλλά μόνο ορισμένες πλευρές που μπορεί να επηρεάσουν είτε άμεσα την ελληνική γεωργία (ειδικότερα την εξέλιξη των θεσμικών τιμών σε δραχμές) είτε έμμεσα τη διαμόρφωση της ελληνικής αγροτικής πολιτικής.

3.2. Η εξέλιξη των θεσμικών τιμών της Ε.Κ. σε δραχμές στα πλαίσια της οικονομικής και νομισματικής ένωσης

α. Πράσινη ισοτιμία και Νομισματικά Εξισωτικά Ποσά

Όπως είναι γνωστό, οι θεσμικές τιμές των αγροτικών προϊόντων τα οποία καλύπτονται από κοινή οργάνωση αγοράς (ΚΟΑ) καθορίζονται την άνοιξη κάθε έτους στις Βρυξέλλες σε ECU και μετατρέπονται σε εθνικά νομίσματα με βάση όχι τις επικρατούσες ισοτιμίες στην χρηματιστηριακή αγορά, αλλά με συμφωνημένες ισοτιμίες μεταξύ των

χωρών-μελών που ονομάζονται πράσινες ισοτιμίες. Η πραγματικότητα αυτή είναι συνέπεια της αστάθειας των ισοτιμιών των διαφόρων εθνικών νομισμάτων μεταξύ τους και συνεπώς με το ECU.

Από το 1969 μέχρι σήμερα, το σύστημα των πράσινων ισοτιμιών αποτελεί πλέον τον κανόνα στον καθορισμό των αγροτικών τιμών και συνεπώς στις πληρωμές του ΕΓΤΠΕ για τη λειτουργία του μηχανισμού στήριξης (παρέμβαση, αντισταθμιστικές εισφορές, επιστροφές ενισχύσεις κλπ.). Οι πράσινες ισοτιμίες καθορίζονται ταυτόχρονα με τον καθορισμό των τιμών στις Βρυξέλλες και αποτελούν μέρος της τελικής συμφωνίας. Τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα, ο καθορισμός των πράσινων ισοτιμιών έχει αποκτήσει μεγαλύτερη, ίσως, σημασία από τον καθορισμό του ύψους των τιμών των αγροτικών προϊόντων, δεδομένου ότι από το 1984 και μετά δεν αποφασίζονται πλέον αυξήσεις σε ECU.

Εξάλλου, έστω κι αν η ελληνική πολιτική δεν ακολουθήσει την παραπάνω μέθοδο συγκράτησης των αγροτικών τιμών στα αμέσως προσεχή χρόνια επειδή, όπως αναφέρθηκε, έχει πολλές αρνητικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της γεωργίας, θα υποχρεωθεί να περιορίσει το ετήσιο ποσοστό των υποτιμήσεων της χρηματιστηριακής ισοτιμίας, ως αντιπληθωριστικό μέσο και συνεπώς και της πράσινης. Έτσι και πάλι, είναι αμφίβολο αν οι αυξήσεις των θεσμικών τιμών σε δραχμές θα καλύπτουν το ρυθμό του πληθωρισμού.

Πρέπει ακόμη να σημειωθεί ότι στους περιορισμούς που θέτει η υλοποίηση της ONE σχετικά με τη δυνατότητα υποτίμησης της δραχμής, προστίθεται και η επίπτωση στις θεσμικές τιμές που θα έχει η μείωση της στήριξης και προστασίας της γεωργίας εν όψει της αναμενόμενης μεταρρύθμισης της ΚΑΠ, αναμένεται δραστική περικοπή της στήριξης

της ευρωπαϊκής γεωργίας, ως αποτέλεσμα εσωτερικών και εξωτερικών πιέσεων (GATT) η οποία θα οδηγήσει σε μεγάλες ετήσιες μειώσεις των θεσμικών τιμών σε ECU. Οι μειώσεις αυτές θα είναι μεγαλύτερες των σημερινών και συνεπώς καμιά υποτίμηση εθνικού νομίσματος δεν θα μπορεί να τις αντισταθμίσει. Πολύ λιγότερο μάλιστα, εφόσον τα ποσοστά υποτιμήσεων θα πρέπει σταδιακά να τείνουν προς το μηδέν, λόγω της συμμετοχής της Ελλάδας στην υλοποίηση της ΟΝΕ.

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η συρρίκνωση των αγροτικών εισοδημάτων των η οποία θα προκύψει από τις πιο πάνω εξελίξεις θα μπορούσε να υποθεθεί ότι το ελληνικό κράτος θα στηρίξει το αγροτικό εισόδημα με εθνικούς πόρους στα όρια έστω ανοχής της Ε.Κ. ή στα πλαίσια συμμετοχής σε προγράμματα εισοδηματικών ενισχύσεων ορισμένων κατηγοριών εκμεταλλεύσεων. Όμως όπως θα φανεί στη συνέχεια το ενδεχόμενο αυτό μάλλον αποκλείεται.

3.3. Έμμεσες επιδράσεις της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης στη διαμόρφωση της ελληνικής αγροτικής πολιτικής

Διαπιστώθηκε ότι ο ρυθμός αύξησης των αγροτικών εισοδημάτων ήταν ελαφρώς υψηλότερος από το ρυθμό αύξησης των παραγωγικών επιδόσεων στη διάρκεια της περασμένης δεκαετίας.

Η εξέλιξη αυτή αποδύθηκε κυρίως στο ικανοποιητικό επίπεδο στήριξης των τιμών και των εισοδημάτων που πρόσφερε η Κ.Α.Π., αλλά και στις εθνικές δαπάνες για κάθε μορφής άμεσος ή έμμεσες επιδοτήσεις και ενισχύσεις, οι οποίες συνέβαλαν στην τελική

διαμόρφωση ύψους εισοδήματος ανώτερου απ' αυτό που προέκυπτε από τα παραγωγικά αποτελέσματα

Επίσης, φάνηκε ότι το επίπεδο στήριξης των τιμών και των εισοδημάτων που εξασφάλιζε η Κ.Α.Π. είχε άμεση σχέση με την ευχέρεια υποτίμησης της δραχμής και της πράσινης ισοτιμίας. Με τον τρόπο αυτό αντισταθμιζόταν σε μεγάλο βαθμό και, ορισμένες φορές, πλήρως η αύξηση του ελληνικού πληθωρισμού, περισσότερο αποτελεσματικά απ' ό,τι στον μέσο όρο της Ε.Κ. Υποστηρίχτηκε, ωστόσο, ότι η κατάσταση αυτή δεν πρόκειται να συνεχιστεί, λόγω του περιορισμού των υποτίμησης εν όψει της Ο.Ν.Ε. και βέβαια με αναμενόμενη τη μεγάλη μείωση των θεσμικών τιμών, λόγω της μεταρρύθμισης της Κ.Α.Π.

Όμως η υλοποίηση της Ο.Ν.Ε. δεν επηρεάσει αρνητικά μόνο την εξέλιξη των θετικών τιμών σε δραχμές λόγω του περιορισμού των υποτιμήσεων του εθνικού νομίσματος, αλλά επιδράσει και στην δημοσιονομική ευχέρεια συμπληρωματικής στήριξης των αγροτικών εισοδημάτων από εθνικούς πόρους. Όπως αναφέρθηκε η συμμετοχή της Ελλάδας στο Ε.Ν.Σ. και στην συνέχεια στην διαδικασία της ΟΝΕ απαιτούνται από την ελληνική πλευρά αυστηρή δημοσιονομική και νομισματική πολιτική η οποία μάλιστα ελέγχεται στα πλαίσια της «Πολυμερούς Εποπτείας» μέσω της επιτροπής των Ε.Κ.. Αυστηρή δημοσιονομική πολιτική προφανώς σημαίνει δημοσιονομική λιτότητα και περικοπές δαπανών, προκειμένου να μειωθούν τα δημοσιονομικά ελλείμματα και να αποτραπεί η πληθωριστική κάλυψή τους με νομισματικά μέσα. Οι εθνικές δαπάνες για ενισχύσεις και επιδοτήσεις οι οποίες τα τελευταία χρόνια ξεπερνούν τα 150 δις δρχ., είναι επόμενο ότι

θα περικοπούν σημαντικά. Από την άλλη πλευρά, επιβάλλεται η αύξηση των κρατικών εισόδων με κάθε τρόπο και συνεπώς η φορολόγηση του αγροτικού εισοδήματος το οποίο διέφευγε ουσιαστικά από την άμεση φορολογία.

Σύμφωνα με τις σχετικές κυβερνητικές ανακοινώσεις αναμένεται ότι η φορολόγηση του αγροτικού εισοδήματος θα αποφέρει 60 δις δρχ. μέσα στο 1991, ενώ σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού του έτους 1991, οι εθνικές δαπάνες για επιδοτήσεις ενισχύσεις μειώνονται.

Πρέπει να αναφερθεί, ακόμη, ότι ορισμένες πρακτικές που εφαρμόζονταν στο πρόσφατο παρελθόν, προκειμένου να αυξάνονται οι τιμές των αγροτικών προϊόντων περισσότερο από τις θεσμικές τιμές που προκύπτουν μετά την υποτίμηση της δραχμής και την αναπροσαρμογή της πράσινης ισοτιμίας, έχουν εγκαταλειφθεί. Οι πρακτικές αυτές μεταβιβάζουν το κόστος από την αύξηση των τιμών στους οργανισμούς συγκέντρωσης, δηλ. στις μεγάλες κλαδικές συνεταιριστικές ενώσεις με αποτέλεσμα σήμερα να έχουν τεράστια χρέη έναντι της ΑΤΕ. Η σημερινή κατάσταση των οργανισμών συγκέντρωσης και η περιοριστική νομισματοπιστωτική πολιτική όχι μόνο δεν επιτρέπει τέτοιους είδους πρακτικές, αλλά περιορίζει και τις δυνατότητες τους να ασκήσουν το παρεμβατικό τους έργο με συνέπεια οι τιμές παρέμβασης να είναι χαμηλότερες από τις προκύπτουσες θεσμικές τιμές σε δραχμές.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η υλοποίηση της ΟΝΕ αναμένεται ότι θα περιορίσει σημαντικά τη μέχρι σήμερα σχετικά ευνοϊκή εξέλιξη των αγροτικών τιμών στο επίπεδο του παραγωγού και ότι θα αναγκάσει την εθνική πολιτική επιδοτήσεων και ενισχύσεων της γεωργίας σε

σημαντικές περικοπές δαπανών, στις οποίες προστίθεται και η φορολόγηση του αγροτικού εισοδήματος.

Η δυσμενής αυτή εξέλιξη που προδιαγράφεται μπορεί να έχει αποφασιστική σημασία για την αλλαγή πορείας της ελληνικής γεωργίας προς περισσότερο παραγωγικές κατευθύνσεις, εφόσον βέβαια συμβάλλει η αναμενόμενη αύξηση των πόρων της Ε.Κ. και μετά το 1993, αλλά και η εθνική πολιτική εκσυγχρονισμού του θεσμικού πλαισίου άσκησης της αγροτικής δραστηριότητας. Δεν υπάρχει, όμως αμφιβολία ότι, αναπόφευκτη μείωση των αγροτικών εισοδημάτων θα αυξήσει την αγροτική έξοδο σε πολύ μεγαλύτερους ρυθμούς απ' ό τι στην περασμένη δεκαετία και κυρίως θα οδηγήσει στην παραπέρα αύξηση της πολυαπασχόλησης των αγροτών εκτός της αγροτικής εκμετάλλευσής τους και εκτός της γεωργίας. Και οι δύο αναμενόμενες εξελίξεις θα μειώσουν τον όγκο της απασχόλησης στη γεωργία και συνεπώς θα πρέπει να αναπτυχθούν νέες δραστηριότητες εκτός γεωργίας προκειμένου να μην αυξηθεί η ανεργία. Ωστόσο, ένα μεγάλο μέρος των απασχολούμενων αγροτών αναπόφευκτα θα φύγουν από τη γεωργία, εφόσον σύντομα θα φθάνουν στο όριο συνταξιοδότησης, δεδομένου ότι σήμερα το 53% και άνω των 55 ετών.

Οι διαγραφόμενες εξελίξεις θέτουν άμεσα δύο διαφορετικά ζητήματα συνδεδεμένα όμως μεταξύ τους.

Το ζήτημα της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας. Το ζήτημα της εξασφάλισης αγροτικών εισοδημάτων και της συγκράτησης της αγροτικής εξόδου. Τα δύο αυτά ζητήματα κρίνεται σκόπιμο να εξεταστούν σε συνδυασμό με τη διατύπωση των συμπερασμάτων της μελέτης αυτής.

3.4. Τελικά συμπεράσματα

Στο τέλος της μελέτης θα ήταν, ίσως, χρήσιμο να γίνει μια σύντομη αναδρομή στη επιμέρους συμπεράσματα και με βάση τα συμπεράσματα αυτά να διατυπωθούν ορισμένες σκέψεις για το μέλλον της ελληνικής γεωργίας.

Όπως προέκυψε από την ανάλυση της εξέλιξης της ελληνικής γεωργίας μετά την ένταξη στην Ε.Ε. και την εφαρμογή της Κ.Α.Π., το κύριο χαρακτηριστικό της ελληνικής αγροτικής παραγωγής ήταν η στασιμότητα των παραγωγικών επιδόσεων της και η σταδιακή υποβάθμιση της ανταγωνιστικής της θέσης στη διεθνή και στην κοινοτική αγορά. Βασική αιτία της εξέλιξης αυτής ήταν η χαλάρωση της επενδυτικής προσπάθειας του κράτους όσο και των αγροτών που θα είχε στόχο τον διαρθρωτικό εκσυγχρονισμό σε μια περίοδο κατά την οποία η πίεση των ελεύθερα εισαγομένων αγροτικών προϊόντων από τις χώρες - μέλη της Ε.Ε. εντεινόταν συνεχώς. Η μεγάλη αύξηση του κόστους παραγωγής, ως αποτέλεσμα του υψηλού πληθωρισμού και η αδυναμία διαρθρωτικού εκσυγχρονισμού των αγροτικών εκμεταλλεύσεων οδηγούσε σε συνεχείς αυξήσεις των αγροτικών τιμών, προκειμένου να συγκρατηθούν τα εισοδήματα. Οι ετήσιες αυξήσεις κάλυπταν τον πληθωρισμό με συνεχείς υποτιμήσεις της δραχμής και της πράσινης ισοτιμίας (εκτός από την περίοδο 1986-1987) και συμπληρώνονταν με διάφορους τρόπους από τις εκάστοτε κυβερνήσεις. Οι ικανοποιητικές αυτές αυξήσεις για τους αγρότες (μαζί με κάθε μορφής άμεσες επιδοτήσεις, εθνικές και κοινοτικές) συνέβαλαν στη σχετικά ευνοϊκή εξέλιξη των αγροτικών εισοδημάτων, αλλά ταυτόχρονα υπέσκεπταν

συνεχώς την ανταγωνιστικότητα της αγροτικής παραγωγής, τόσο στην εγχώρια, όσο και στην κοινοτική και διεθνή αγορά.

Αποτέλεσμα των παραπάνω εξελίξεων ήταν η ελληνική γεωργία, στο τέλος της δεκαετίας του 80 να βρίσκεται σε δυσμενέστερη ανταγωνιστική θέση σε σύγκριση με την προηγούμενη δεκαετία πριν από την ένταξη στην Ε.Ε.

Περισσότερες κρίσιμες φαίνεται να είναι οι επιπτώσεις από τη σχεδιαζόμενη οικονομική και νομισματική ενοποίηση. Η σταδιακή μείωση του εύρους της διακύμανσης των νομισμάτων μεταξύ τους και προς το Ευρώ προκειμένου να επιτευχθεί τελικά σταθερή ισοτιμία, φαίνεται ότι είχε δύο βασικές επιπτώσεις στην ελληνική γεωργία: μια άμεση και μια άμεση. Η άμεση επίδραση συνίσταται στον περιορισμό της ευχέρειας υποτίμησης της δραχμής σε σχέση με το Ευρώ η οποία συνδεόμενη με την υποτίμηση της πράσινης ισοτιμίας, επέτρεπε αυξήσεις των αγροτικών τιμών σε δραχμές που κάλυπταν τις περισσότερες φορές τον υψηλό ελληνικό πληθωρισμό, έστω και αν οι αυξήσεις των θεσμικών τιμών σε Ευρώ ήταν αρνητικές. Η πραγματοποιηθείσα μείωση του πληθωρισμού στην Ελλάδα δεν μπορεί να αντισταθμίσει τον αναγκαστικό περιορισμό της υποτίμησης της πράσινης ισοτιμίας (και συνεπώς, της ανεπαρκούς αύξησης των ελληνικών τιμών σε δραχμές), δεδομένων των μεγάλων μειώσεων των θεσμικών τιμών σε ευρώ λόγω της μεταρρύθμισης της ΚΑΠ και του περιορισμού της υποτίμησης της επίσης ισοτιμίας της δραχμής. Η έμμεση επίδραση συνίσταται στην υποχρέωση της ελληνικής κυβέρνησης να ασκεί περιοριστική δημοσιονομική και νομισματική πολιτική υπό «Πολυμερή Εποπτεία» με στόχο να προετοιμαστεί η

ελληνική οικονομία για συμμετοχή στην ΟΝΕ. Η υποχρέωση αυτή σημαίνει ότι ενδεχόμενη προσπάθεια του ελληνικού κράτους να αντισταθμίσει τις μειώσεις των αγροτικών εισοδημάτων με εθνικές εισοδηματικές ή άλλες ενισχύσεις αποκλείεται ενώ αντίθετα προβλέπεται για πρώτη φορά φορολόγηση των αγροτών.

Με βάση τα παραπάνω συμπεράσματα της μελέτης τίθεται το ερώτημα αν τελικά οι Έλληνες αγρότες και κυρίως οι πολιτικοί υπεύθυνοι θα συνειδητοποιήσουν το μέγεθος των επερχόμενων αλλαγών οι οποίες θέτουν την ελληνική γεωργία μπροστά στο εξής δίλημμα.

Διαρθρωτικό εκσυγχρονισμό και αύξηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας ή υποβάθμιση του αναπτυξιακού ρόλου της ελληνικής γεωργίας και στήριξη του αγροτικού εισοδήματος με μέτρα κοινωνικού χαρακτήρα.

Οι σημερινές εξελίξεις της Κ.Α.Π. φαίνεται να τείνουν μάλλον στην υιοθέτηση μέτρων για τη στήριξη των αγροτικών εισοδημάτων περισσότερο κοινωνικού παρά αναπτυξιακού χαρακτήρα, στα πλαίσια προφανώς της αμερικανικής πρότασης στη GATT, (δηλ. ενισχύσεις ουδέτερες ως προς την αύξηση της παραγωγής και του εξωτερικού εμπορίου). Έτσι η προσπάθεια διαρθρωτικού εκσυγχρονισμού της ελληνικής γεωργίας γίνεται δυσκολότερη. Η νέα Κ.Α.Π. μπορεί, ιδιαίτερα στη Ελλάδα όπου κυριαρχεί η μικρή εκμετάλλευση, να αντισταθμίσει σε μεγάλο βαθμό την αναμενόμενη μείωση των αγροτικών εισοδημάτων με εισοδηματικές ενισχύσεις. Ακόμη, διαθέτοντας πόρους για την ανάπτυξη του αγροτικού χώρου μπορεί να δημιουργήσει συνθήκες πολυαπασχόλησης των αγροτών περιορίζοντας την αγροτική έξοδο.

Η εξέλιξη όμως αυτή προφανώς δεν βοηθά στην προσπάθεια διαρθρωτικού εκσυγχρονισμού, δηλ. βελτίωσης της ανταγωνιστικής θέσης της ελληνικής γεωργίας, αύξηση της παραγωγής και της παραγωγικότητας και ανατροπής της σημερινής πορείας.

Η ελληνική αγροτική πολιτική συνεπώς θα πρέπει να επιλέξει μεταξύ της αύξησης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας, πράγμα που σημαίνει ριζική αναδιάρθρωση της διαδικασίας παραγωγής και εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου, ή της συνέχισης της σημερινής πορείας που έχει στόχο κυρίως την εξασφάλιση αγροτικών εισοδημάτων με οποιοδήποτε τρόπο και όχι απαραίτητα τη βελτίωση των παραγωγικών επιδόσεων των αγροτών. Αν επιλέξει τη δεύτερη πορεία, που φαίνεται να ευνοείται από τις νέες κατευθύνσεις της Κ.Α.Π. είναι αμφίβολο αν, έστω και βραχυχρόνια, επιτύχει να εξασφαλίσει αγροτικά εισοδήματα και να ελέγξει την αγροτική έξοδο ενώ μακροχρόνια βέβαια θα οδηγήσει την ελληνική γεωργία στο μαρασμό.

Θα ήταν συνεπώς προτιμότερο δεδομένης της συρρίκνωσης των αγροτικών εισοδημάτων ως αποτέλεσμα της μείωσης της στήριξης της ευρωπαϊκής γεωργίας και της υλοποίησης της ΟΝΕ να επιδιωχθεί ο διαρθρωτικός εκσυγχρονισμός της ελληνικής γεωργίας, έστω και αν δημιουργήσει πολιτικό και κοινωνικό κόστος. Συνεπώς οι διαρθρωτικές πλευρές της ΚΑΠ θα πρέπει να αξιοποιηθούν, ενώ ταυτόχρονα οι κοινοτικές εισροές μέσω του κοινοτικού πλαισίου στήριξης θα πρέπει να χρησιμοποιούνται για προγράμματα αναπτυξιακού και όχι κοινωνικού περιεχομένου.

Η συνέχιση της σημερινής πορείας είναι αδιέξοδη, διότι ούτε εισοδήματα στους αγρότες μπορεί πλέον εύκολα να εξασφαλίσει ούτε να

συμβάλλει στην βελτίωση των παραγωγικών επιδόσεων και την αύξηση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής γεωργίας.

Η αντιστροφή της σημερινής πορείας θα πρέπει να περιλαμβάνει, πέρα από την χρηματοδότηση αναπτυξιακών έργων στη γεωργία, βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού με την εισαγωγή συστήματος αγροτικής εκπαίδευσης των νέων αγροτών, διεύρυνση του μεγέθους των εκμεταλλεύσεων με πρόωρη συνταξιοδότηση και ρυθμίσεις στο κληρονομικό δίκαιο, παρέμβαση στις τιμές της γης και των ενοικίων με σύστημα τράπεζας γης καταχώρησης του αγροτικού επαγγέλματος και των χρήσεων γης, βελτίωση του συστήματος εκλαΐκευσης της τεχνολογικής προόδου και της οικονομικής πληροφόρησης, στελέχωση των υπηρεσιών των νομαρχιών με γεωτεχνικούς στην υπηρεσία των αγροτών, σαφείς κατευθύνσεις αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών, δημιουργία τοπικών αγορών, εξυγίανση των εμπορικών κυκλωμάτων. Βελτίωση του συστήματος υποστήριξης των εξαγωγών κατοχύρωση των σημάτων ποιότητας και ονομασίας προέλευσης, ενίσχυση τοπικών πρωτοβουλιών για προώθηση παραδοσιακών προϊόντων ενίσχυση των συλλογικών και των συνεταιριστικών οργανώσεων κλπ.

Ο κατάλογος των απαιτούμενων προσπαθειών, τόσο από την πολιτική εξουσία, που και από τους αγρότες και τις συνδικαλιστικές και συνεταιριστικές οργανώσεις τους, δεν είναι πλήρης, αλλά ούτε χρειάζεται να είναι πλήρης.

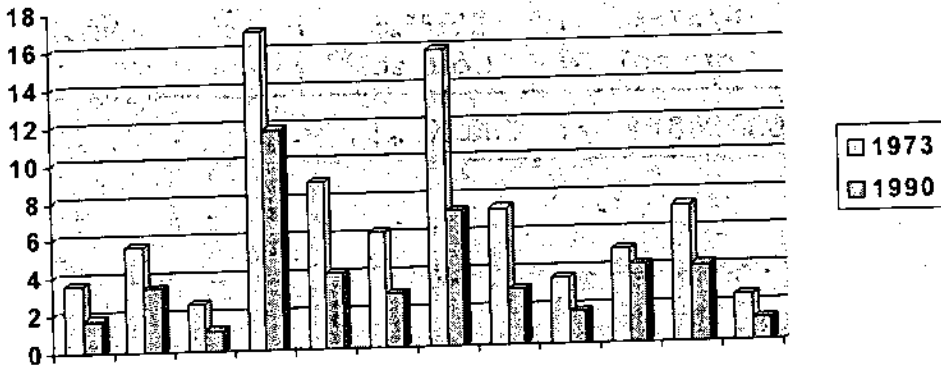
Τα πολιτικά κόμματα, όσο και οι αγρότες με τους εκπροσώπους τους έχουν επισημάνει και διακηρύξει όσα πρέπει να γίνουν. Το ζήτημα είναι ότι μέχρι σήμερα δεν έχουν δημιουργηθεί οι απαιτούμενες κοινωνικές και πολιτικές προϋποθέσεις για να υλοποιηθούν.

Είναι πιθανό ότι οι εκσυγχρονιστικές επιδράσεις από τη δημιουργία της Ενιαίας Αγοράς και η διευκόλυνση των μετακινήσεων στον ευρωπαϊκό χώρο μπορεί να συμβάλουν σημαντικά στην ωρίμανση των κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών για την πραγματοποίηση του απαιτούμενου διαρθρωτικού εκσυγχρονισμού της ελληνικής γεωργίας. Παράλληλα, η οριστική πλέον αδυναμία του ελληνικού κράτους να εξασφαλίσει αγροτικά εισοδήματα με αυξήσεις θεσμικών τιμών σε δραχμές και άλλα πληθωριστικά μέτρα, μπορεί να συμβάλει στη συνειδητοποίηση των Ελλήνων αγροτών που πρέπει να διεκδικήσουν τις αναγκαίες αλλαγές της αγροτικής πολιτικής προς την κατεύθυνση της παραγωγικής αναβάθμισης της γεωργίας, όπως έχει συμβεί σ' άλλες χώρες-μέλη της Ε.Κ. Η μεταρρύθμιση της Κ.Α.Π. μπορεί να μην ευνοεί αναπτυξιακού τύπου στήριξη της γεωργίας, δεν απαγορεύει, όμως, αλλά αντίθετα διευκολύνει τις αναγκαίες θεσμικές αλλαγές, ενώ παρέχει αρκετά χρηματικά μέσα για αύξηση των παρεμβάσεων εκσυγχρονιστικού χαρακτήρα. Από την πολιτική εξουσία και τους Έλληνες αγρότες εξαρτάται αν θα αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες και θα ξεπεράσουν τις δυσκολίες που δημιουργεί η διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης στην τρέχουσα δεκαετία.

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΠΙΝΑΚΩΝ**

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

Μέρος της Γεωργίας στο ΑΕΠ (%) ⁽¹⁾

(1) Μεικτή Γεωργική αξία/ΑΕΠ και τιμές αγοράς

ΠΙΝΑΚΑΣ 2

*Η εξέλιξη της γεωργικής απασχόλησης
(% της συνολικής απασχόλησης)*

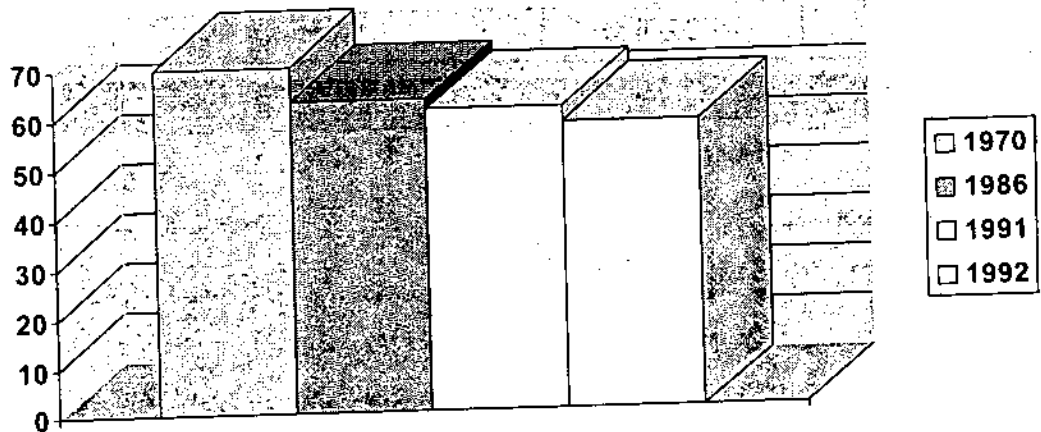

1. 1989

2. Δεν υπάρχουν στοιχεία

ΠΙΝΑΚΑΣ 3

Έξοδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης από τον Κοινοτικό Προϋπολογισμό για τον Αγροτικό Τομέα (1970-1992) (%)

ΠΙΝΑΚΑΣ 4

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΩΝ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΑΓΡΟΤΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Π ρ ο ῖ ο ν	Παραγωγή σε χιλ. τόννους			
	1979-80 ¹	1989	1990 ²	1989-90
Σιτάρι μαλακό	2.142	1.000	680	-6
Σιτάρι σκληρό	522	1.030	1.000	+94
Κριθάρι	896	660	400	-41
Αραβόσιτος	982	1.740	1.600	+70
Μηδική	2.123	1.522	1.489	-29
Καπνός ανατολικός	104	113	92	-1
Καπνός μπέρλεϋ	18	4	4	-78
Καπνός βιρτζίνια	-	9	27	-
Βαμβάκι σύσπορο	336	830	680	+125
Τομάτες βιομηχανίας	1.476	1.278	1.150	-18
Ζαχαρότευτλα	2.120	3.434	2.760	+46
Ηλίανθος	4	54	28	+925
Σταφίδες	132	138	82	-17
Ελαιόλαδο	266	320	220	+2
Λεμόνια	160	189	169	+12
Πορτοκάλια	410	932	819	+114
Μήλα	271	264	320	+8
Ροδάκινα	336	641	700	+100
Κρέας σύνολο	504	519	523	+3
- βοοειδών	(100)	(81)	(82)	(-18)
- αιγοπροβάτων	(121)	(129)	(129)	(+7)
- χοιρινό	(139)	(151)	(147)	(+7)
- πουλερικών	(140)	(153)	(160)	(+12)
- λοιπά	(4)	(5)	(5)	(+25)
Γάλα σύνολο	1.698	1.835	1.785	+7
- βοοειδών	(699)	(695)	(690)	(-1)
- αιγοπροβάτων	(999)	(1.140)	(1.095)	(+12)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Έκθεση του Διοικητή για το έτος 1990.

1. Μέσος όρος διετίας 1979 και 1980.

2. Προσωρινά στοιχεία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5

Πρόσθετες ενισχύσεις

Επιλέξιμες δαπάνες	Πληρωμές /στρέμμα /έτος ECU δρχ(1996)	Παρατηρήσεις	
Επιλέξιμες και για τα 2 Μέτρα. 1. Διατήρηση αναβαθμιδών	20,3	6330	Μόνο για το τμήμα της έκτασης σε στρέμματα που καλύπτεται από πεζούλες.
2. Συντήρηση μονοπατιών	2,0	625	Μέγιστο καταβαλλόμενο ποσό 0,045ECU /μέτρο για μέγιστο μήκος μονοπατιού 44,5μ/στρ.
Επιλέξιμες μόνο για το Μέτρο Α. 3. Δενδροφυτεύσεις	0,081	25	Συνολικά στη διάρκεια της εικοσαετίας επιδοτείται η φύτευση κατά μέγιστον 0,3 δένδρα /στρέμμα για το σύνολο της εντασσόμενης στο πρόγραμμα έκτασης. Η κατανομή της δενδροφύτευσης στο χώρο της έκτασης δεν είναι αναλογική. Τα δένδρα συγκεντρώνονται σε συνδενδρίες σε επιλεγμένες από το Σχέδιο Περι/κής Διαχείρισης θέσεις. Η χρονική κατανομή των φυτεύσεων μπορεί να γίνει με τέτοιο τρόπο, ώστε να πραγματοποιηθούν στο σύνολό τους κατά την πρώτη πενταετία, υπό την προϋπόθεση ότι η συνολική στρεμματική ενίσχυση συμπεριλαμβανομένης και της βασικής ενίσχυσης δεν υπερβαίνει το μέγιστο επιλέξιμο ποσό των 72,45 ECU/στρέμμα. Η μέγιστη δαπάνη ανά δένδρο συμπεριλαμβανομένων των εξόδων φύτευσης ανέρχεται για την πενταετία 1996-2000 σε 1680 δρχ.
4. Θάμνοφυτεύσεις	0,54	170	Η μέγιστη δαπάνη ανά θάμνο συμπεριλαμβανομένων των εξόδων φύτευσης ανέρχεται για την πενταετία 1996-2000 σε 755 δρχ. Συνολικά στη διάρκεια της εικοσαετίας επιδοτείται η φύτευση κατά μέγιστον 4,5 θάμνων/στρέμμα για το σύνολο της εντασσόμενης στο πρόγραμμα έκτασης. Ισχύουν κατά τα άλλα τα ισχύοντα για τις δενδροφυτεύσεις.
5. Σπορά ποωδών φυτών	4,73	1475	Η μέση τιμή κτήσης σπόρου λειμωνίων καθορίζεται σε 22,12 ECU/χλγ ή σε 6895 δρχ/χλγ. για την πενταετία 1996-2000. Η μέση ποσότητα σποράς ανέρχεται σε 2χλγ/στρ. Η μέγιστη επιδοτούμενη έκταση για αναχλωάσεις ανέρχεται στο 2,5% της συνολικά εντασσόμενης στο πρόγραμμα έκτασης, ετησίως. Το κόστος προετοιμασίας της κλίνης του σπόρου και το κόστος σποράς ανέρχεται σε 21 κργ X 2151,4 δρχ X 0,025 = 1130 στρ. Ισχύουν κατά τα άλλα τα ισχύοντα για τις δενδροφυτεύσεις.
6. Επιλεκτική χημική ζιζανιοκτονία	1,11	345	Εφαρμόζεται μόνο κατά τα 5 πρώτα χρόνια εφαρμογής του προγ/τος και εφόσον προβλέπεται από το Σχέδιο Περι/κής Διαχείρισης. Εφαρμόζεται κατά μέγιστον στο 2,5 ετησίως του συνόλου της έκτασης εντάσσεται στο πρόγραμμα. Το κόστος ζιζανιοκτονίας υπολογίζεται σε 44,24 ECU/στρ.ή 13790δρχ/στρ. για την πενταετία 1996-2000 Εξ ου το καταβαλλόμενο κόστος ζιζανιοκτονίας ανέρχεται σε 13790 X

ΠΙΝΑΚΑΣ 6

Τίτλος μέτρου	ΚΟΠΗ	Δομηθείσες αγροτόν	Υπολογισμός αγροτηρήλωντικών εισοδημάτων	Αριθμός δικαιωθών	Έκταση σε Ha	Παρατηρήσεις
Μικροχρόνια πύση εκμετάλλευσης γεωργικών γαιών	Εφαρμόζονται πριν την μετεγκατάσταση γενικοί ΚΟΠΗ ανά κατηγορία χρήσεων γης	<ul style="list-style-type: none"> • Πύση καλλιεργειών ή πύση της βόσκησης • Καθαρισμός ανεπιθύμητων και ιερατικών διατάξεων. • Διατήρηση αναβρυθίδων. • Συντήρηση μονοπατιών. • Δεδρυφορτίσεις: 3 δινόρμ/ha/20ετία. • Ουρανοφορτίσεις 450/ha/20ετία. • Σπορά ποοδών: 0,025ha/ha/έτος • Επιλεκτική ζιζανιοκτονία 0,025ha/ha/έτος x 5 έτη 	<p>Παράδειγμα για χωριό/αβάρια</p> <p>Απόκλιμα εισ/τος λόγω πύσης εκμετ/σης: 37328 δργ/ha</p> <p>Δαπάνη καθαρισμού:</p> <p>Κόστος εργασίας: 70h/ha x 1809δργ/h=126630 δργ/ha</p> <p>Κόστος εργασίας μηχανημάτων: 70h/ha x 700δργ/h=49000 δργ/ha</p> <p>Σύνολο: 175630 δργ/ha</p> <p>Συνολική δαπάνη καθαρισμού= 175630x0,12=21076δργ/έτος</p> <p>Διατήρηση πύσεων: 63300 δργ/ha/έτος</p> <p>Συντήρηση μονοπατιών: 6250 δργ/ha/έτος</p> <p>Δεδρυφορτίσεις: 3δ/ha x 0,35 x 1680 δργ/δ/20 έτη=14400 δργ/ha</p> <p>14400/20=720 δργ/έτος</p> <p>Ουρανοφορτίσεις: 450/ha x 0,45 x 755δργ/θ= 75500 δργ/ha/20ετία ή 3775 δργ/ha/έτος</p> <p>*πυκνωτά σπασίνας εκμετάλλευσης και επίβλεψη των φυτειών.</p> <p>Δαπάνη σπόρας:</p> <p>Δαπάνη προμήθειας σπόρων: 20γ/γ/ha x 0,025 x 6895δργ/γγ/ε=3448 δργ/ha/έτος</p> <p>Δαπάνη προετοιμασίας κλίτης σπόρων: 210R/ha x 2151,4δργ/h x 0,025=11295 δργ/ha/έτος</p> <p>Επιλεκτική ζιζανιοκτονία: 137900δργ/ha x 0,025=3448δργ/ha/έτος x 5έτη =17240δργ/ha/20ετία ή 862 δργ/ha/έτος</p> <p>Σύνολο δαπανών+ απόκλιμα εισοδήματος= Βασικός+Προσθήκες δαπάνες= (37328 + 21076) + (63300 + 6250 + 720 + 3775 + 3448 + 11295 + 862) = 58404 + 89650</p> <p>Εισοδήμα= 58404 x 1,2 + 89650 = 159735 δργ ή 468,77 EURO/ha</p>	700	25000	

πολογισμών

Στον παρακάτω

ΠΙΝΑΚΑΣ 7

Έκταση που έχει ενταχθεί στον καν. 2078/92

ΧΩΡΑ	ΕΚΤΑΣΗ στον 2078/92 (σε στρ.)	ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΚΤΑΣΗ (σε στρ.)	% ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΝΟΛ. ΕΚΤΑΣΗΣ
ΑΥΣΤΡΙΑ	24.290.000	35.850.000	67,8
ΒΕΛΓΙΟ	227.000	13.750.000	1,7
ΓΑΛΛΙΑ	69.014.000	301.700.000	22,9
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	67.410.000	173.350.000	38,9
ΔΑΝΙΑ	1.073.000	27.220.000	3,9
ΕΛΛΑΔΑ	348.000	57.410.000	0,6
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	10.896.000	45.300.000	24,1
ΙΣΠΑΝΙΑ	8.711.000	296.500.000	2,9
ΙΤΑΛΙΑ	22.913.000	167.920.000	13,6
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	966.000	1.270.000	75,9
ΜΕΓΑΛΗ ΒΡΕΤΑΝΙΑ	23.229.000	158.700.000	14,6
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	345.000	18.480.000	1,9
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	6.642.000	39.600.000	16,8
ΣΟΥΗΔΙΑ	16.422.000	31.800.000	51,6
ΦΙΝΛΑΝΔΙΑ	18.775.000	21.600.000	86,9
Ε.Ε.-15	271.260.000	1.390.460.000	19,5

ΠΙΝΑΚΑΣ 8

Προγράμματα στα πλαίσια του 2078/82

Προγράμματα	Προϋπολογισθέντα ποσά (χιλ. ECU)	% συνολ. προϋπολογισμού
Εθνικό		
Βιολογική γεωργία	6.480	4,05
Μακροχρόνια παύση καλλιέργειας	16.800	10,50
Αντιδιαβρωτική προστασία, εκτατικοποίηση κτηνοτροφίας διαχείριση εκκαταλελειμμένων γεωργικών εκτάσεων	102.000	64,00
Κατάρτιση, εκπαίδευση	2.850	1,78
Τοπικό		
Μείωση της νιτρορύπανσης γεωργικής προέλευσης στον Θεσσαλικό κάμπο	9.860	6,16
Διατήρηση απειλούμενων τοπικών φυλών και ζώων	1.435	0,71
Διατήρηση καλλιεργούμενων ειδών και ποικιλιών	732,5	0,46
Διατήρηση αγροτικού τοπίου	17.500	10,94
Διατήρηση βιοτόπων εξαιρετικής σημασίας	2.325	1,45
<i>Πηγή: Υπουργείο Γεωργίας</i>		

ΠΙΝΑΚΑΣ 9

Η βιολογική γεωργία στην Ευρώπη

ΧΩΡΑ	ΕΚΤΑΣΗ (στρ.)	Ποσοστό επί καλλιεργ. έκτασης	Αριθμός βιολογικών εκμεταλλεύσεων	% επί του συνόλου εκμεταλλεύσεων
Βέλγιο	113.500	0,9	550	0,9
Δανία	1.603.690	6,0	3.029	5,2
Γερμανία	4.163.180	2,4	9.209	1,8
Εσθονία	52.910	0,3	90	0,2
Φινλανδία	1.370.000	6,3	5.200	6,1
Γαλλία	2.348.000	0,8	6.500	1,0
Ελλάδα	158.480	0,47	4.231	0,48
Ενωμένο Βασίλειο	2.915.380	1,8	1.356	0,7
Ιρλανδία	287.040	0,5	887	0,5
Ισλανδία	25.000	0,6	33	0,8
Ιταλία	7.880.700	5,3	43.698	1,8
Λιχτενστάιν	6.600	17,0	35	16,0
Λουξεμβούργο	10.020	0,8	29	1,1
Ολλανδία	229.970	1,2	1.216	1,2
Νορβηγία	187.470	1,8	1.818	2,3
Αυστρία	2.879.000	8,4	20.207	8,94
Πολωνία	100.000	0,3	500	
Πορτογαλία	295.330	0,7	560	0,13
Σουηδία	1.270.000	3,7	2.860	3,1
Ελβετία	831.000	7,8	5.037	6,8
Σλοβενία	30.000	0,4	312	
Ισπανία	2.694.650	1,1	7.392	0,3
Τσεχία	1.000.000	2,5	445	
Ουγγαρία	300.000	-	1.200	
Κύπρος	30	0,015	15	-
Ε.Ε.	28.218.950	2,08	106.924	1,45
Ε.Ε. + ΕFTA	29.268.890	2,10	113.847	1,52
Ε.Ε. + χώρες υπό ένταξη	29.702.160	1,78	109.496	
Ε.Ε. + ΕFTA + χώρες υπό ένταξη	30.752.100	1,80	116.419	

Πηγή: Έρευνα SCL Ιανουάριος 2000.

ΠΙΝΑΚΑΣ

Πληθυσμός κατά φύλο και ηλικία. Σύνολο Ελλάδος και γεωγραφικά διαμερίσματα κατά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές

Ηλικία	Σύνολο περιοχών			Αστικές περιοχές			Ημιαστικές περιοχές			Αγροτικές περιοχές		
	Αμφο- τέρων των φύλων	Άρρενες	Θήλειες	Αμφο- τέρων των φύλων	Άρρενες	Θήλειες	Αμφο- τέρων των φύλων	Άρρενες	Θήλειες	Αμφο- τέρων των φύλων	Άρρενες	Θήλειες
ΣΥΝΟΛΟ ΕΛΛΑΔΟΣ												
Σύνολο	10.259.700	5.055.408	5.204.292	4.036.668	2.913.194	3.123.464	1.512.774	663.219	669.255	2.910.466	1.478.995	1.431.471
0-4	556.977	286.143	270.834	332.387	170.898	161.489	74.254	39.237	37.017	148.146	74.008	74.138
5	120.379	61.838	58.537	71.389	36.749	34.640	16.515	8.538	7.973	32.371	16.340	16.031
6	124.824	64.097	60.227	74.591	38.235	36.356	18.365	9.665	9.200	33.548	17.197	16.351
7	102.707	54.678	51.258	62.783	32.218	30.565	14.568	7.559	7.049	25.312	13.111	12.201
8	107.314	55.025	52.289	63.259	32.432	30.827	14.735	7.580	7.155	29.220	15.013	14.207
9	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083
10-14	1.203.379	601.178	572.201	712.387	356.193	356.194	171.127	85.589	81.037	330.290	165.145	165.145
15	120.379	61.838	58.537	71.389	36.749	34.640	16.515	8.538	7.973	32.371	16.340	16.031
16	124.824	64.097	60.227	74.591	38.235	36.356	18.365	9.665	9.200	33.548	17.197	16.351
17	102.707	54.678	51.258	62.783	32.218	30.565	14.568	7.559	7.049	25.312	13.111	12.201
18	107.314	55.025	52.289	63.259	32.432	30.827	14.735	7.580	7.155	29.220	15.013	14.207
19	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083
20-24	1.025.970	502.985	482.985	603.668	291.319	312.349	151.277	66.322	66.933	2.910.466	1.478.995	1.431.471
25	120.379	61.838	58.537	71.389	36.749	34.640	16.515	8.538	7.973	32.371	16.340	16.031
26	124.824	64.097	60.227	74.591	38.235	36.356	18.365	9.665	9.200	33.548	17.197	16.351
27	102.707	54.678	51.258	62.783	32.218	30.565	14.568	7.559	7.049	25.312	13.111	12.201
28	107.314	55.025	52.289	63.259	32.432	30.827	14.735	7.580	7.155	29.220	15.013	14.207
29	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083
30-34	863.434	431.717	411.717	512.387	256.193	256.194	125.589	62.794	61.037	1.710.466	859.497	850.969
35	120.379	61.838	58.537	71.389	36.749	34.640	16.515	8.538	7.973	32.371	16.340	16.031
36	124.824	64.097	60.227	74.591	38.235	36.356	18.365	9.665	9.200	33.548	17.197	16.351
37	102.707	54.678	51.258	62.783	32.218	30.565	14.568	7.559	7.049	25.312	13.111	12.201
38	107.314	55.025	52.289	63.259	32.432	30.827	14.735	7.580	7.155	29.220	15.013	14.207
39	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083
40-44	663.434	331.717	311.717	392.387	196.193	196.194	97.794	48.397	47.037	855.466	429.497	425.969
45	120.379	61.838	58.537	71.389	36.749	34.640	16.515	8.538	7.973	32.371	16.340	16.031
46	124.824	64.097	60.227	74.591	38.235	36.356	18.365	9.665	9.200	33.548	17.197	16.351
47	102.707	54.678	51.258	62.783	32.218	30.565	14.568	7.559	7.049	25.312	13.111	12.201
48	107.314	55.025	52.289	63.259	32.432	30.827	14.735	7.580	7.155	29.220	15.013	14.207
49	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083
50-54	463.434	231.717	211.717	272.387	136.193	136.194	68.794	34.397	33.037	355.466	177.497	172.969
55	120.379	61.838	58.537	71.389	36.749	34.640	16.515	8.538	7.973	32.371	16.340	16.031
56	124.824	64.097	60.227	74.591	38.235	36.356	18.365	9.665	9.200	33.548	17.197	16.351
57	102.707	54.678	51.258	62.783	32.218	30.565	14.568	7.559	7.049	25.312	13.111	12.201
58	107.314	55.025	52.289	63.259	32.432	30.827	14.735	7.580	7.155	29.220	15.013	14.207
59	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083
60-64	363.434	181.717	161.717	212.387	106.193	106.194	53.589	26.794	25.537	152.466	76.248	74.484
65	120.379	61.838	58.537	71.389	36.749	34.640	16.515	8.538	7.973	32.371	16.340	16.031
66	124.824	64.097	60.227	74.591	38.235	36.356	18.365	9.665	9.200	33.548	17.197	16.351
67	102.707	54.678	51.258	62.783	32.218	30.565	14.568	7.559	7.049	25.312	13.111	12.201
68	107.314	55.025	52.289	63.259	32.432	30.827	14.735	7.580	7.155	29.220	15.013	14.207
69	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083
70-74	263.434	131.717	111.717	152.387	76.193	76.194	38.394	19.397	18.137	75.466	37.748	36.722
75	120.379	61.838	58.537	71.389	36.749	34.640	16.515	8.538	7.973	32.371	16.340	16.031
76	124.824	64.097	60.227	74.591	38.235	36.356	18.365	9.665	9.200	33.548	17.197	16.351
77	102.707	54.678	51.258	62.783	32.218	30.565	14.568	7.559	7.049	25.312	13.111	12.201
78	107.314	55.025	52.289	63.259	32.432	30.827	14.735	7.580	7.155	29.220	15.013	14.207
79	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083
80-84	163.434	81.717	71.717	92.387	46.193	46.194	23.589	11.794	11.037	45.466	22.748	21.984
85	120.379	61.838	58.537	71.389	36.749	34.640	16.515	8.538	7.973	32.371	16.340	16.031
86	124.824	64.097	60.227	74.591	38.235	36.356	18.365	9.665	9.200	33.548	17.197	16.351
87	102.707	54.678	51.258	62.783	32.218	30.565	14.568	7.559	7.049	25.312	13.111	12.201
88	107.314	55.025	52.289	63.259	32.432	30.827	14.735	7.580	7.155	29.220	15.013	14.207
89	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083
90-94	63.434	31.717	21.717	32.387	16.193	16.194	8.394	4.197	3.937	17.466	8.738	8.728
95	120.379	61.838	58.537	71.389	36.749	34.640	16.515	8.538	7.973	32.371	16.340	16.031
96	124.824	64.097	60.227	74.591	38.235	36.356	18.365	9.665	9.200	33.548	17.197	16.351
97	102.707	54.678	51.258	62.783	32.218	30.565	14.568	7.559	7.049	25.312	13.111	12.201
98	107.314	55.025	52.289	63.259	32.432	30.827	14.735	7.580	7.155	29.220	15.013	14.207
99	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083
100	113.854	58.578	55.200	67.245	34.701	32.544	15.738	8.083	7.653	30.873	15.790	15.083

ΠΙΝΑΚΑΣ

Πληθυσμός κατά φύλο και ηλικία. Σύνολο Ελλάδος και γεωγραφικά διαμερίσματα κατά αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές (συνέχεια)

Ηλικία	Σύνολο περιοχών			Αστικές περιοχές			Ημιαστικές περιοχές			Αγροτικές περιοχές		
	Αρσενικοί των φύλων	Γυναίκες	Θήλειο	Αρσενικοί των φύλων	Γυναίκες	Θήλειο	Αρσενικοί των φύλων	Γυναίκες	Θήλειο	Αρσενικοί των φύλων	Γυναίκες	Θήλειο
50	148.516	48.965	75.554	82.513	33.903	42.608	14.228	4.484	9.744	42.738	20.566	32.172
51	171.111	60.764	61.057	49.229	34.091	35.429	12.448	7.952	16.248	36.248	18.241	18.007
52	121.541	43.598	65.082	24.963	15.473	19.197	10.929	6.221	4.479	20.946	14.474	20.272
53	114.801	41.027	63.194	40.533	31.013	35.466	15.827	7.589	7.938	18.791	19.291	19.250
54	115.551	45.279	70.273	37.961	31.152	39.339	17.344	8.074	8.990	40.779	21.993	21.786
55-54	537.315	319.225	338.040	371.274	175.940	193.184	95.246	42.420	42.424	204.495	75.495	102.246
55	140.597	47.479	73.337	37.459	31.817	40.922	12.879	4.464	9.213	45.489	24.944	25.545
56	150.105	47.014	69.588	32.282	25.486	36.746	17.258	5.903	5.835	45.262	23.423	22.841
57	129.432	43.256	64.196	69.832	33.808	36.114	15.426	6.492	6.274	42.574	21.665	24.424
58	127.553	51.350	60.299	69.333	31.811	36.222	15.820	7.831	7.939	42.408	21.998	24.944
59	122.746	63.376	59.229	66.131	31.211	31.840	15.282	8.743	7.129	41.313	21.472	19.201
55-59	687.294	322.816	332.848	335.123	172.633	183.094	83.095	42.043	41.052	217.642	106.249	106.241
60	133.927	41.387	61.540	82.793	37.469	45.924	19.265	9.422	9.948	31.299	24.401	25.944
61	126.494	38.007	28.487	42.436	30.131	32.183	14.557	7.527	7.660	19.274	20.129	18.941
62	131.287	62.300	43.947	67.819	31.790	28.069	16.333	3.143	3.448	42.574	22.405	22.405
63	117.651	59.951	60.700	62.100	28.934	33.196	14.421	2.242	2.224	40.930	20.122	20.121
64	123.543	59.343	45.491	66.249	30.287	35.952	15.296	7.293	7.693	44.010	21.494	22.501
65-64	644.844	306.493	236.272	344.997	158.493	183.606	80.392	39.924	40.448	220.373	116.978	116.291
65	112.796	51.994	61.202	41.501	27.074	34.427	14.584	3.996	4.228	21.211	19.121	21.407
66	95.107	43.366	37.941	44.303	22.133	27.967	11.914	3.565	4.150	12.909	13.493	14.004
67	80.945	38.340	32.292	42.141	19.125	22.944	9.462	2.231	2.442	23.492	14.441	14.441
68	89.471	28.298	31.113	46.438	19.444	26.947	19.444	2.847	3.112	20.129	13.477	16.249
69	76.496	34.940	31.266	36.937	18.174	18.213	15.213	4.244	4.159	23.494	13.421	13.421
65-69	453.455	210.148	213.797	280.815	106.030	132.785	53.236	26.220	28.256	159.254	77.134	82.241
70	110.459	42.125	54.234	52.532	21.171	31.211	13.222	4.444	4.858	12.225	12.949	13.941
71	97.164	27.941	29.443	38.165	14.941	19.244	8.810	4.420	3.294	19.429	11.941	12.141
72	45.015	28.220	28.312	34.327	19.421	22.945	7.229	3.218	3.511	12.129	11.941	12.141
73	62.528	28.270	31.282	32.253	12.927	18.224	14.224	3.328	3.814	12.129	11.941	12.141
74	38.467	21.974	22.856	34.411	12.350	12.453	12.453	3.116	3.122	12.129	11.941	12.141
70-74	343.923	150.427	293.246	150.490	70.490	106.090	40.233	18.446	19.227	110.710	64.593	64.149
75	69.220	30.911	34.159	34.324	14.295	20.229	8.125	3.466	4.199	20.121	14.121	14.121
76	41.563	27.002	26.463	28.166	12.144	18.242	7.182	3.260	3.473	12.999	10.149	10.149
77	51.120	22.932	22.229	25.888	11.463	14.023	6.217	2.949	3.211	14.121	11.121	11.121
78	70.024	28.216	42.220	34.163	13.273	17.792	9.963	3.514	3.588	18.291	14.121	14.121
79	42.074	20.159	21.943	20.585	3.294	11.139	3.647	2.124	2.293	6.211	4.121	4.121
75-79	294.152	129.403	144.749	147.478	62.071	83.347	35.483	15.796	19.887	113.224	61.121	61.121
80	64.443	24.070	24.593	22.068	11.554	23.111	7.810	2.431	2.729	12.129	9.121	9.121
81	35.958	19.015	18.183	19.120	7.142	9.210	4.119	2.095	2.290	14.121	11.121	11.121
82	34.214	15.228	14.218	14.153	4.463	4.214	4.103	1.910	2.192	14.121	11.121	11.121
83	22.225	13.802	14.293	13.443	2.997	7.948	3.826	1.852	1.874	12.129	11.121	11.121
84	15.143	11.310	13.227	12.927	5.212	7.745	4.243	1.244	1.919	11.121	11.121	11.121
80-84	192.057	81.424	119.623	97.029	31.456	54.853	22.490	9.732	12.129	77.246	34.121	34.121
85	22.468	10.621	7.121	7.100	4.211	8.125	3.113	1.221	2.042	7.121	7.121	7.121
86	19.422	8.527	7.945	7.127	3.441	5.540	2.512	1.017	1.121	7.121	7.121	7.121
87	12.122	6.564	7.124	7.146	2.046	4.120	1.155	744	1.019	7.121	7.121	7.121
88	12.139	5.402	7.127	6.157	2.421	3.446	4.629	464	464	7.121	7.121	7.121
89	4.445	4.029	5.229	4.644	1.493	2.299	1.205	393	393	7.121	7.121	7.121
85-89	55.872	34.923	30.995	40.821	14.118	27.483	10.555	4.241	4.294	31.121	14.121	14.121
90	14.075	4.189	4.244	4.492	2.098	4.292	1.244	424	424	7.121	7.121	7.121
91	3.444	1.630	1.741	1.634	7.12	3.22	373	145	159	7.121	7.121	7.121
92	3.722	1.520	2.297	1.145	7.12	1.961	405	151	151	7.121	7.121	7.121
93	2.937	1.165	1.793	1.426	3.22	4.4	349	150	150	7.121	7.121	7.121
94	7.127	2.57	1.214	1.027	3.96	6.27	1.03	1.01	1.01	7.121	7.121	7.121
90-94	24.225	9.378	10.447	12.714	4.466	13.248	2.475	1.892	1.924	10.121	7.121	7.121
95	1.027	419	1.122	911	192	109	211	61	145	7.121	7.121	7.121
96	964	381	509	433	164	291	114	39	39	7.121	7.121	7.121
97	627	211	255	214	114	179	82	26	26	7.121	7.121	7.121
98	500	165	345	234	71	154	62	19	19	7.121	7.121	7.121
99	397	141	256	183	67	112	44	22	22	7.121	7.121	7.121
95-99	4.431	1.523	1.923	2.046	710	1.255	514	174	344	344	344	344
100 και άνω	3.217	311	1.206	712	229	483	195	49	148	174	174	174

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

«Ευρωπαϊκή Ενοποίηση» Ν. Σαρρής

«Η διαδικασία της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης και η Ελληνική Γεωργία στη δεκαετία του '90» Ν. Μαραβέγιας

«Ανάπτυξη του Αγροτικού Τομέα: Προβλήματα & Προοπτικές» Γ. Σαπούνας.

«Η αναμόρφωση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής & η Εφαρμογή ορισμένων νέων μέτρων διαρθρωτικού χαρακτήρα στην ελληνική Γεωργία» Ε. Χαρβεύ

«Προϋπόθεση για το αύριο. Τα αγροτικά προβλήματα της Ε.Ο.Κ. & η Ελληνική Γεωργία» Ν. Πλάτης

«Διάρθρωση και τυπολογία των αγροτικών εκμεταλλεύσεων» Κων/νος Τσιμπούκας - Σταύρος Τσουκαλάς.

ΠΗΓΕΣ:

Υπουργείο Γεωργίας

Εθνική Στατιστική Υπηρεσία

Περιοδικό για την οικολογική γεωργία «ΔΗΩ»

Ένωση Νέων Αγροτών

Εκδόσεις «Ευρωπαϊκή Επιτροπή».

